

REVISTA NAȚIONALĂ DE DREPT

(Publicație periodică științifico-practică)

nr. 2 (125) 2011

EgtvkŁecvwn"fg",ptgikvttctg"
ptl"3225822283346
fkp"49"ugrv g o dtkg"4222

Rwdnkec kg"cetgfkvcv "fg"Eqpuknkwn"Uwrtg o "
rgpvtw" vkkp " k"fg|xqnvctg"Vgjpqni ke "
ci"Cecfg o kgk"fg" vkkp g"e"Oqnfqxxgk"rtkp"
Jqv t-tgc"ptl"83"fkp"520260422;
Ecvgiqtke"E

HQPFCVQTK<

Universitatea de Stat din Moldova
Universitatea Liberă Internațională din Moldova
Uniunea Juriștilor din Moldova

TGFCEVQT/ GH

I jgqti jg"CXQTPKE

Stilizator *Ariadna STRUNGARU*
Machetator *Maria BONDARI*

EQNG IKWN"FG"TGFC E KG<

Gheorghe Ciocanu (doctor habilitat în științe fizico-matematice, profesor universitar),
Ioan Humă (doctor în drept, profesor universitar, Universitatea „Danubius” Galați, România),
Andrei Galben (doctor habilitat în istorie, academician),
Tudor Popovici (doctor în drept),
Elena Aramă (doctor habilitat în drept),
Sergiu Brînză (doctor habilitat în drept),
Alexandru Burian (doctor habilitat în drept),
Andrei Smochină (doctor habilitat în drept),
Ion Guceac (doctor habilitat în drept),
Vitalie Gamurari (doctor în drept).

CFTGUC"TGFC E KG<

4234."Ejk kp w."uvtl"l"O cvggxkek"82."dktl"444

Vgghqcpqg<"79/99/74."79/98/;20
g/o ckn<"tgxkuvctgrv B {c jqqleq o
kpfgzwn"RO"537580

SUMAR

Gheorghe GLADCHI, Cătălin BUCUR

Natura juridică a condamnării cu suspendarea condiționată a executării pedepsei 2

Alexandru TĂNASE

Latura subiectivă a infracțiunii de trafic de ființe umane (art.165 C.pen. RM) 10

Ion TUTUIANU

Regimul juridic al industrializării la începuturile modernizării Moldovei..... 23

Sorin TIMOFEI

Latura obiectivă a infracțiunii de concurență neloială (art.246¹ C.pen. RM) 26

Radu ȘTEFĂNUȚ

Răspunderea pentru violarea de domiciliu în legea penală a Republicii Moldova, în cea a României, a Spaniei și în cea a Bulgariei 39

Alexandru PĂDURARU

Analiză de drept comparat a reglementărilor privind infracțiunile în domeniul proprietății industriale din legislația Republicii Moldova și a României 44

Sergiu CRIJANOVSKI

Șantajul însoțit de răpirea proprietarului, posesorului sau deținătorului, a rudelor sau apropiaților acestora (alin.(4) art.189 C. pen. RM) 49

Георгиј СЈЛТ

Ресоцијализация как цель исполнения наказания в Республике Молдова..... 55

PCVWTC""LWTKFKE ""C""EQPFCOP TKK""EW""UWURGPFCTGC" EQPFK KQPCV ""C""GZGEWV TKK""RGFGRUGK"

Gheorghe GLADCHI,
doctor habilitat în drept, profesor universitar
Cătălin BUCUR,
*fqevqtcpf"*Wpkxgtukvcvgc"fkp"Rkvg vk+*

SUMMARY

As far as we are concerned, given the positioning of the institution by the legislature in the General Part of the Penal Code, consider a suspended sentence of enforcement criminal law as an institution, as a measure of state corecion, which is to release under certain conditions execution of the convict from the main penalty imposed by the court. Moreover, the conviction with suspension of enforcement is an alternative measure to imprisonment as punishment for the education of the convict can be achieved without isolation from society. Moreover, whereas the state is also a measure through the state judiciary, through the court, granted clemency to the convict will not serve the sentence if it complies with legal requirements. It thus highlights the nature of its educational

În vederea optimizării luptei contra infracționalității, în legislația penală sunt prevăzute o serie de sancțiuni pentru situația în care ordinea statală a fost încălcată. Reducerea fenomenului infracțional nu poate fi realizată doar prin aplicarea sancțiunilor penale. Ele trebuie să fie îmbinate și cu alte măsuri juridico-penale ce reprezintă încrederea pe care statul o acordă persoanei, care, deși a încălcat legea penală, poate fi corectată fără a suporta efectele „nocive” ale executării pedepselor.

Printre aceste măsuri, ce constituie alternative la privațiunea de libertate, poate fi considerată suspendarea condiționată a executării pedepsei.

Condamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei este o măsură de politică penală fundamentată pe convingerea că îndreptarea condamnatului este posibilă fără a fi izolat de comunitate, de familie, de societate.

Această instituție juridică a fost instituită întru realizarea scopului pedepsei fără ca codamnatul să fie izolat de societate, acesta fiind supus unui termen de încercare, fără executarea efectivă a acesteia, evitându-se dezavantajele pe care le atrage după sine privațiunea de libertate: desprinderea condamnatului de familie și de modul de viață obișnuit, contactul cu infractorii recidiviști periculoși care îl pot antrena în continuare în noi activități criminale. De asemenea, un al aspect important îl reprezintă economiile pe care statul, societatea le face în varianta executării pedepsei în penitenciar.

În practica judiciară din Republica Moldova, precum și în cea din România, această instituție juridică este „foarte populară”, instanțele judecătorești aplicând-o cu regularitate.

Cu toate acestea, în Republica Moldova, în ultimii ani, numărul condamnărilor cu suspendarea condiționată

a executării pedepsei este în continuă scădere. Astfel, în conformitate cu datele statistice prezentate de Ministerul Justiției al Republicii Moldova, în anul 2003, prin aplicarea dispozițiilor art.90 C.pen. RM (condamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei) au fost condamnate 7737 persoane, ceea ce reprezintă 45,1% din numărul total al condamnărilor. În anul 2004 ponderea celor condamnați cu suspendarea condiționată a executării pedepsei a crescut la 49,5% din numărul total al condamnărilor. Începând cu anul 2005, ponderea acestora a început să scadă, în acel an fiind condamnate cu suspendarea condiționată a executării pedepsei 6281 persoane, ceea ce constituie 44,5% din numărul total al condamnărilor; în anul 2006 – 3648 persoane, sau 29,3% din numărul condamnărilor, iar în anul 2007 – doar 2755 persoane, sau 28,2% din numărul condamnărilor.

Scăderea numărului de condamnări cu suspendarea condiționată își are, printre altele, cauza în faptul că Codul penal al Republicii Moldova a fost completat cu o nouă categorie de pedeapsă – munca neremunerată în folosul comunității, astfel că instanțele de judecată, în multe cazuri, în situațiile în care anterior recurgeau la suspendarea condiționată, mai nou aplică această sancțiune penală. Desigur, sunt și alte motive ce au concurat la scăderea ponderii suspendării condiționate, printre acestea numărându-se și demonetizarea acestei instituții juridice în sensul că eficacitatea ei trezește tot mai des controverse și îndoieli în rândul practicienilor.

Asemănător stau lucrurile și în România, unde condamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei a avut și are o pondere chiar mai mare.

Revenind la noțiunea de „condamnare cu suspendarea condiționată a executării”, vom observa ca în literatura de specialitate aceasta a fost examinată în calitate de:

pedeapsă penală¹; amânare a executării pedepsei penale²; mod specific de executare a sentinței³; mijloc specific de educare a condamnatului⁴; liberare condiționată de la executarea pedepsei⁵; măsură specifică de influență socială⁶; formă de realizare a răspunderii juridice⁷; alternativă a pedepsei, care realizează sarcina prevenției sociale⁸; mod specific de individualizare a răspunderii penale⁹. Toate acestea reprezintă tot atâtea sensuri ale noțiunii analizate.

Cu privire la sensul noțiunii, merită a fi reținută poziția profesorului rus O.Knizhenko, care consideră că condamnarea cu suspendarea condiționată trebuie să fie privită în calitate de instituție distinctă a dreptului penal, căreia îi sunt caracteristice și trăsăturile pedepsei și ale liberării de pedeapsă, și ale modului distinct de aplicare a pedepsei.¹⁰

În România, noțiunea de „suspendare condiționată a executării pedepsei” este uzitată în articolul 81 din Codul penal. Articolul menționat face parte din Capitolul V – „Individualizarea pedepselor”.

Astfel, în opinia univocă a doctriinarilor români, suspendarea condiționată a executării pedepsei reprezintă o formă a individualizării judiciare a executării pedepselor; în opinia acestora, încadrarea în Capitolul V este perfect calibrată. Mai mult, terminologia folosită este corectă și pentru că ceea ce se suspendă nu este pedeapsa, ci doar executarea acesteia. Judecătorul, atunci când aplică dispozițiile art.81 C.pen., individualizează pedeapsa, după care decide suspendarea executării.¹¹

Acest punct de vedere privind natura juridică a condamnării cu suspendarea condiționată a pedepsei este promovat și de unii autori și în literatura juridică rusă.¹²

Astfel, în Codul penal al Federației Ruse instituția „condamnarea condiționată” este inclusă în Capitolul 10 „Aplicarea pedepsei”, art.73-74, nu însă în Capitolul 9 „Noțiunea și scopurile pedepsei. Categoriile pedepselor” sau în Capitolul 12 „Liberarea de pedeapsă”.

Prin urmare, legiuitorul rus consideră că instituția dată este examinată în contextul soluționării problemelor privind aplicarea pedepsei persoanei vinovate, adică privind individualizarea acesteia. Totodată, potrivit Codului penal al Federației Ruse, „condamnarea condiționată” (așa este denumită condamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei în Codul penal al Federației Ruse) nu este o pedeapsă penală și nici o modalitate de liberare de pedeapsă.

Cu toate acestea, în literatura de specialitate rusă dominează opinia, potrivit căreia condamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei este o modalitate a liberării de pedeapsă penală, adică liberarea condiționată de executare a pedepsei principale stabilită de instanța de judecată.¹³ În opinia acestor autori, încercarea de a

examina instituția condamnării cu suspendarea condiționată a executării pedepsei în contextul soluționării problemelor individualizării pedepsei penale este greșită. În cazul condamnării cu suspendarea condiționată a executării pedepsei, instanța de judecată individualizează pedeapsa vinovatului, apoi poate dispune suspendarea condiționată a executării pedepsei aplicate. Prin urmare, în prima etapă are loc individualizarea pedepsei, iar după aceasta – suspendarea condiționată a executării reale a pedepsei. Etapa a doua nu reprezintă prin ea însăși individualizarea pedepsei, ci individualizarea răspunderii penale, care se compune din condamnare și antecedent penal, iar pedeapsa stabilită real nu este executată în condițiile unui comportament ireproșabil al condamnatului.

Nu putem împărtăși această opinie, deoarece tocmai o justă individualizare a pedepsei, în funcție de toate criteriile obiective și subiective, îl poate conduce pe judecător la aplicarea condamnării cu suspendarea condiționată a executării pedepsei și nu la executarea ei efectivă. Sistematizând, nu putem avea suspendare fără individualizare.

Altfel stau lucrurile în cazul liberării condiționate, când aplicarea acestei măsuri presupune executarea unei anumite fracții de pedeapsă ca și condiție *sine qua non*. Dacă, presupunând prin absurd, s-ar executa fie și doar o secundă din pedeapsă, nu mai putem vorbi de aplicarea suspendării condiționate a executării pedepsei.

Diferența între cele două noțiuni este evidentă raportându-ne și la efectele lor. În cazul liberării condiționate, pedeapsa se consideră executată dacă în intervalul de timp de la liberare și până la împlinirea duratei pedepsei cel condamnat nu a săvârșit din nou o infracțiune.

Suspendarea condiționată presupune în mod obligatoriu un termen de încercare pentru condamnat, termen ce se compune din quantumul pedepsei închisorii aplicate, la care se adaugă un interval de timp de 2 ani.

Am enumerat astfel suficiente argumente pentru care în legislația românească terminologia uzitată este cea corectă.

Atât în doctrina din România, cât și în cea din Republica Moldova, nu există o unitate de concepții și abordări privind această instituție juridică.

În România există doctriinari care îmbrățișează ideea din doctrina franceză, conform căreia suspendarea condiționată a executării pedepsei ar constitui o *rtguetkr kg" urgekn*¹⁴ care face ca pedeapsa să nu se execute dacă condamnatul, în cursul termenului de încercare, n-a săvârșit nici o infracțiune de natură a atrage revocarea pedepsei suspendate.

Această opinie este, din punctul nostru de vedere, criticabilă, deoarece, așa cum se știe, potrivit normelor de drept penal, prescripția executării pedepsei intervine în situația în care organul de executare, într-un anumit

termen, nu a avut posibilitatea materială de a pune în executare hotărârea de condamnare.

Nu simetric stau lucrurile în cazul instituției noastre, unde organul de executare nu poate pune în executare hotărârea de condamnare, fiindcă instanța de judecată a decis astfel.

Analizând natura juridică a prescripției executării pedepsei, observăm că aceasta este o cauză care înlătură executarea pedepsei, producând efecte „definitive”, în timp ce suspendarea produce efecte „temporare”.

Mai mult, prescripția constă în stingerea forței executive a unei hotărâri de condamnare ca urmare a trecerii timpului. Prin prescripție se stinge dreptul statului de a cere executarea pedepsei aplicate, totodată se stinge și obligația condamnatului de a mai executa pedeapsa ce i s-a aplicat.¹⁵

Ca și prescripția răspunderii penale, prescripția executării pedepsei își găsește justificare în anihilarea eficienței pedepsei aplicate dacă nu a fost executată o perioadă de timp. În cazul suspendării, prevenția este realizată tocmai prin aplicarea acestei măsuri, avându-se în vedere condițiile obligatoriu a fi îndeplinite pentru luarea sa.

În cazul prescripției executării pedepsei, prevenția generală, precum și prevenția specială nu se mai realizează, căci, cu trecerea timpului, fapta și pedeapsa aplicată au putut fi uitate, iar făptuitorul, în tot acest interval fiind sub amenințarea executării pedepsei, s-a putut îndrepta.

Într-o altă opinie, s-a susținut că suspendarea condiționată a executării pedepsei ar constitui o *rgfgcru* " *oqtcn* ¹⁶

Și această opinie este din punctul nostru de vedere criticabilă, deoarece nu poate fi raportată decât la situația în care cel condamnat nu ar săvârși în cursul termenului de încercare vreo infracțiune de natură a atrage revocarea suspendării. Astfel, în situația revocării, pedeapsa își pierde caracterul de pedeapsă morală și devine cât se poate de concretă.

Tot cu privire la natura juridică a suspendării condiționate a fost exprimată opinia, conform căreia suspendarea condiționată ar fi o pedeapsă „*sui generis*”.¹⁷

În doctrina penală se apreciază că, din punctul de vedere al naturii juridice, suspendarea condiționată constituie un *oklnqe"ngi cn"fg"kp"fkxkfwcnk/ctg"lwfkeket "c" gzgewv tkk"rgfgrugk*, o instituție complementară menită să întregască posibilitățile pe care legea le dă instanței judecătorești pentru realizarea individualizării pedepsei.

Soluționarea corectă a acestei probleme are atât o importanță teoretică, cât și practică, în interdependență cu diferite aspecte ale procesului penal.

Și în Republica Moldova există o varietate de opinii, în interdependență cu natura juridică fiind rezolvate diferite momente juridico-penale și procesuale, cum ar

fi: 1) aplicarea pedepsei în cazul cumulului de sentințe; 2) anularea de către instanțele ierarhic superioare a condamnării cu suspendarea condiționată a executării pedepsei aplicată de către prima instanță; 3) ridicarea sau stingerea antecedentelor penale; 4) determinarea locului condamnării cu suspendarea condiționată în sistemul Părții Generale a Codului penal. În legătură cu aceasta, în doctrina juridică se menționează că atribuirea instituției respective la pedeapsă sau la varietatea de liberare de la ea depinde de limitele competenței instanțelor de judecată, de apel sau de recurs în ceea ce privește schimbarea unor pedepse cu altele, aplicarea amnistiei etc.

În literatura de specialitate din spațiul sovietic aceasta a fost examinată în calitate de: pedeapsă penală; amânare a executării pedepsei penale; mod specific de executare a sentinței; mijloc specific de educare a condamnatului: liberare condiționată de la executarea pedepsei; măsură specifică de influență socială; formă de realizare a răspunderii juridice; alternativă a pedepsei, care realizează sarcina prevenției sociale; mod specific de individualizare a răspunderii penale. Toate acestea reprezintă tot atâtea sensuri ale noțiunii analizate.

În continuare vom încerca o succintă analiză a acestor puncte de vedere.

1. *Co-γpctg" c"gzgewv tkk"rgfgrugk"rgpcng* nu poate fi, întrucât, din punctul nostru de vedere, aceasta ar presupune ca pedeapsa să fie totuși executată la un moment dat, executarea ei fiind doar amânată. Or, în cazul instituției suspendării condiționate a executării pedepsei, executarea acesteia se produce doar în anumite condiții (dacă condamnatul comite o nouă infracțiune sau dacă nu respectă condițiile impuse de instanța de judecată).

2. *Oqf"urgekLe"fg"gzgewvctg" c"ugpvkp gk*

Nu putem împărtăși nici acest punct de vedere, întrucât suspendarea condiționată a executării pedepsei presupune tocmai o „neexecutare” a sancțiunii penale, neputând reprezenta o modalitate de executare a ei. Această opinie reprezintă, din punctul nostru de vedere, un „nonsens juridic”.

3. *Oklnqe"urgekLe"fg"tgfwectg" c"eqpfc opcvvwwk*

Acest punct de vedere este cu adevărat interesant, pentru că presupune o analiză pornind de la natura juridică a pedepsei și a scopului său.

Codul penal al României în art.52 normează pedeapsa și scopul ei: „Pedeapsa este o măsură de constrângere și un mijloc de reeducare a condamnatului. Scopul pedepsei este prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni”.

O dispoziție similară găsim și în art.61 alin.(1) C.pen. RM: „Pedeapsa penală este o măsură de constrângere statală și un mijloc de corectare și reeducare a condamnatului ce se aplică de instanțele de judecată, în numele legii, persoanelor care au săvârșit infracțiuni, cauzând anumite lipsuri și restricții drepturilor lor”.

Practic, prin condamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei se realizează unul dintre dezideratele pedepsei penale, și anume: „corectarea și reeducarea condamnatului”.

Acesta intervine fie direct prin faptul că cel condamnat conștientizează consecințele negative ale faptei sau faptelor pentru care a fost condamnat și nu mai săvârșește noi fapte penale într-o anumită perioadă, fie se ajunge la executarea pedepsei, reeducarea intervenind ca o consecință a sa.

4. *Nkdgtctg"eqpfk kqpcv "fg"nc"gzgewvctgc"rgfgrugk*

Această opinie corespunde cel mai bine concepției legiuitorului din Republica Moldova, care a inclus condamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei printre modalitățile liberării de pedeapsă penală.

La art.89 alin.(1) C.pen. RM se prevede: „Prin liberare de pedeapsă penală se înțelege eliberarea persoanei care a săvârșit o infracțiune de la executarea reală, parțială sau totală, a pedepsei penale pronunțate prin hotărâre a instanței de judecată”.

Expresia „liberare condiționată” nu trebuie confundată cu „suspendare condiționată”.

Pornind de la definirea termenilor „liberare” și „suspendare”, observăm cu claritate distincția ce se evidențiază. Astfel, suspendarea presupune neexecutarea pedepsei în anumite condiții, care, dacă nu sunt respectate, conduc finalmente la executarea pedepsei, în timp ce liberarea presupune neexecutarea reală a pedepsei.

Practic, suspendarea presupune o întrerupere temporară, o amânare, în timp ce liberarea presupune o întrerupere definitivă.

5. *O uwt "urgekLe "fg"kpłwgp "uqekcn*

Așa cum precizează și promotorii acestei teze, prin aplicarea acestei măsuri societatea în ansamblul său conștientizează consecințele nefaste ale infracțiunilor ca fapte antisociale. Condamnatul căruia îi este aplicată reprezintă adevăratul vector al acestei influențe sociale, în sensul că acesta poate transmite micromediului său social faptul că a fost sancționat penal. Mai mult, acesta, prin conduita ireproșabilă pe care trebuie să o aibă în perioada termenului de încercare, poate contribui prin „puterea exemplului” la consolidarea societății în ansamblul său.

6. *Hqto "fg"tgcnk/ctg"ct" urwpfgtkk"lwtkfkeg*

Sensul frecvent al noțiunii de răspundere, indiferent de forma sub care se manifestă, este acela de obligație de a suporta consecințele nerespectării unor reguli de conduită, obligație ce incumbă autorului faptei contrare acestor reguli și care poartă întotdeauna amprenta dezaprobării sociale a unei asemenea conduite.¹⁸

În opinia noastră, condamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei este o formă a realizării răspunderii penale, deoarece:

a) persoana este *tgewpquewv "xkpqxcv "fg"eqokvgtgc" wpgk'kphitce kwpk:*

b) persoana este *eqpfc opcv* cu suspendarea condiționată *"c"gzgewv tkk"rgfgrugk"rtkpekr cng"* și cu executarea *tgcn "c"rgfgrugk"eqo rngo gpvctg;*

c) persoana are *antecedente penale* în perioada termenului de încercare;

d) condamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei *tgcnk/gc/ "ueqrwtkg"t urwpfgtkk"rgpcng" k" cng" rgfgrugk" rgpcng<* restabilirea echității sociale, corectarea condamnatului, prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni atât din partea condamnaților, cât și a altor persoane.

Cu toate acestea, răspunderea trebuie să fie identificată cu sancțiunea și, din acest punct de vedere, avem răspundere penală, întrucât sancțiunea există, a fost stabilită de instanța de judecată.

7. *Oqf "urgekLe" fg"kpłkxfwcnk/ctg" ct" urwpfgtkk" penale*

Răspunderea penală reprezintă însuși raportul juridic de conflict, de constrângere, raport juridic complex, așa cum s-a arătat – cu drepturi și obligații specifice pentru subiectele participante.

Această calificare a instituției analizate este simetrică celei din Codul penal românesc, unde suspendarea condiționată a executării pedepsei este inclusă în Capitolul V – „Individualizarea pedepselor”.

Acest punct de vedere este împărtășit de cea mai mare parte din autorii de drept din România. În ce ne privește, avem rezerve privind această calificare, pe care o considerăm nefericită, așa cum vom argumenta în continuare.

În doctrina românească se menționează și faptul că, fără a fi o pedeapsă de sine stătătoare, este o *kpłkwv kg" eqo rngo gpvct "ce are ca rol întregirea posibilităților oferite de lege instanței judecătorești pentru realizarea individualizării pedepsei, prin aceasta înscriindu-se în categoria mijloacelor de individualizare, chiar dacă nu vizează decât executarea pedepsei, nu felul și cuantumul ei.*¹⁹

Alți autori critică caracterizarea suspendării condiționate a executării pedepsei ca fiind o pedeapsă penală, susținând că instituția în cauză reprezintă un *ec/"rctvkewmct"fg"crnkectg"kpłkxfwcnk/ctg+"c"rgfgrugk" penale.*

Analizând natura juridică a condamnării cu suspendarea condiționată a executării pedepsei, se impune observarea și analiza raporturilor dintre această instituție și:

a) *Probațiune*

Față de pedeapsa privativă de libertate, sistemul probațiunii asigură o corecție fără detenție și este preferabilă, în special, în cazul infractorilor primari sau în cazul celor care au comis fapte minore, dar în mod

special în ceea ce îi privește pe infractorii minori sau tineri, pentru a-i proteja de mediul carceral.

De regulă, probațiunea impune respectarea unor reguli și obligații stabilite de instanța de judecată în conformitate cu prevederile legale.

Pornind de la aceste trăsături ale probațiunii, considerăm că instituția condamnării cu suspendarea condiționată a executării pedepsei reprezintă o *hqt o " c"rtqdc kwpkkl*

Aceasta are un caracter mai pronunțat în cazul condamnării cu suspendarea condiționată a executării pedepsei sub supraveghere (art.86¹ C.pen. al României) sau în cazul aplicării dispozițiilor din art.90 alin.(6) C.pen. RM – aplicarea unei sau mai multor obligații inculpatului.

b) Condamnarea condiționată

Condamnarea condiționată presupune pronunțarea unei sentințe de condamnare doar dacă sunt îndeplinite sau nu anumite condiții, în timp ce în cazul condamnării cu suspendarea condiționată a executării intervine condamnarea, fiind suspendată doar executarea pedepsei stabilite prin aceasta.

Astfel, din punctul nostru de vedere, nu poate exista nici o altă asemănare între cele două instituții decât aceea că ambele presupun „condiționări” legate fie de condamnarea inculpatului, fie de executarea pedepsei la care a fost condamnat.

c) Amânarea executării pedepsei

Această instituție își găsește reglementare atât în legislația din România, cât și în cea din Republica Moldova, însă în moduri diferite.

În Republica Moldova avem amânarea executării pedepsei pentru femeile gravide și femeile care au copii în vârstă de până la 8 ani. Aceasta reprezintă, ca și condamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei, o modalitate a liberării de pedeapsă penală (art.96 C.pen. RM).

Întrucât la atingerea de către copii a vârstei de 8 ani instanța de judecată poate libera condamnatul de executarea părții neexecutate a pedepsei, efectele juridice sunt asemănătoare cu cele produse de condamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei sub aspectul posibilității neexecutării pedepsei. Astfel, în ambele cazuri avem stabilite pedepse ce nu se execută de condamnat.

De asemenea, în cazul ambelor instituții, dacă condamnatul, fie în perioada amânării executării, fie în termenul de încercare, săvârșește o nouă infracțiune, cele două măsuri penale vor fi revocate.

În România, amânarea executării pedepsei închisorii și a detențiunii pe viață a primit reglementare legală nu în Codul penal, ci în Codul de procedură penală, în art. 453-453¹ și art.454.

Aici legea prevede posibilitatea amânării nu pentru una, ci pentru trei situații, printre acestea regăsindu-se și aceea a unei condamnate gravide sau care are un copil mai mic de un an. Nu este prevăzută posibilitatea ca instanța de judecată să poată dispune neexecutarea pedepsei sau a restului de pedeapsă; astfel, această instituție în România se îndepărtează mult atât de instituția similară din Republica Moldova, cât și de instituția condamnării cu suspendarea condiționată a executării pedepsei.

De lege ferenda considerăm util ca amânarea executării pedepsei în România să primească o reglementare mai apropiată de cea din Republica Moldova, în primul rând în sensul includerii acesteia în Codul penal și nu în Codul de procedură penală, cum este în prezent.

d) Liberarea condiționată de răspundere penală

Această instituție a dreptului penal își găsește reglementare exclusiv în Republica Moldova în art.59 C.pen., astfel că în privința persoanei puse sub învinuire pentru săvârșirea unei infracțiuni ușoare sau mai puțin grave, care își recunoaște vinovăția și nu prezintă pericol social, urmărirea penală poate fi suspendată condiționat, cu liberarea ulterioară de răspundere penală în conformitate cu procedura penală, dacă corectarea acestei persoane este posibilă fără aplicarea unei pedepse penale.

Liberarea condițională de răspundere penală trebuie să parcurgă două etape²⁰:

– procedura de suspendare condiționată a urmăririi penale, efectuate de procuror în condițiile art.510, 511 C.proc.pen.;

– liberarea ulterioară de răspundere penală de către instanța de judecată în condițiile art.305, 512 C.proc.pen. și art.59 C.pen.

Asemănarea dintre cele două instituții constă în faptul că ambele presupun „suspendarea”: una – a condamnării, cealaltă – a urmăririi penale. De asemenea, ambele presupun o „liberare” o „înlăturare”: una – a răspunderii penale, cealaltă – a pedepsei penale.

O altă asemănare între cele două instituții este că în cazul ambelor pot fi stabilite anumite obligații celui ce se face vinovat de comiterea infracțiunii.

Finalitatea celor două instituții este însă diferită, deoarece răspunderea penală și pedeapsa sunt noțiuni distincte.

Răspunderea penală reprezintă condamnarea publică, în numele legii, a faptelor infracționale și a persoanelor care le-au săvârșit (art.50 C.pen. RM), iar pedeapsa penală reprezintă o măsură de constrângere statală și un mijloc de corectare și de reeducare a condamnatului ce se aplică de instanțele de judecată, în numele legii, persoanelor care au săvârșit infracțiuni, cauzând anumite lipsuri și restricții drepturilor lor (art.61 alin.(1) C.pen. RM).

Considerăm că *de lege ferenda* o astfel de reglementare își poate găsi locul și în noul Cod penal al României, atât din considerente sociale, cât și din considerente

economice, suspendarea urmăririi penale putând aduce și economii la bugetul public.

e) Executarea pedepsei la locul de muncă

Această instituție este specifică sistemului juridic din România, reprezentând, în accepțiunea legiuitorului, un mijloc de individualizare a pedepsei închisorii ce vizează executarea acesteia prin stabilirea unui regim propriu de executare, în liberate, prin muncă, în cadrul unei unități economice.

Ca și suspendarea condiționată a executării pedepsei ori suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, executarea pedepsei la locul de muncă reprezintă o măsură de individualizare a pedepsei, dar, spre deosebire de cele două, unde executarea pedepsei este suspendată, în cazul acesteia executarea pedepsei închisorii are loc, dar nu prin privare de libertate într-un loc de detenție, ci în libertate prin prestarea unei munci în cadrul unei unități unde condamnatul este angajat.

Având natură juridică, conținut și semnificație funcțională apropiate, cele trei instituții nu pot fi aplicate concomitent toate trei și nici chiar două.

Propunem ca *de lege ferenda* o astfel de reglementare să existe și în legea penală a Republicii Moldova, în cadrul Capitolului IX – „Liberarea de pedeapsa penală”.

f) Suspendarea condiționată a executării pedepsei sub supraveghere

Așa cum rezultă și din denumire, suspendarea executării pedepsei sub supraveghere este o formă a suspendării condiționate a executării pedepsei închisorii, în care condamnatul, pe durata termenului de încercare, este obligat să se supună unor măsuri de supraveghere și de respectare a unor obligații stabilite de instanța de judecată conform legii.²¹

Natura juridică a aceste instituții a suscitat, ca și suspendarea condiționată a executării pedepsei, numeroase controverse.

Astfel, unii autori consideră că suspendarea condiționată nu este o modalitate de executare a acesteia.²² Opinia noastră este contrară, în sensul că suspendarea condiționată a executării pedepsei permite organului judiciar să se pronunțe și asupra modului de executare a pedepsei stabilite. Constrângerea care se realizează întotdeauna prin executarea propriu-zisă a pedepsei este înlocuită cu o constrângere indirectă, care se exercită tocmai ca urmare a acordării suspendării condiționate.

În Republica Moldova nu avem reglementată suspendarea condiționată a executării pedepsei sub supraveghere ca modalitate de liberare de pedeapsă. Cu toate acestea, în art.90 alin.(6) C.pen. RM se prevede posibilitatea acordată instanței de judecată de a impune anumite obligații condamnatului.

Revenind la România, suspendarea condiționată a executării pedepsei sub supraveghere este considerată un mod de executare a pedepsei cu închisoarea în

afara locurilor de deținere, asemănător cu suspendarea condiționată. Elementul ce diferențiază pregnant cele două instituții este gravitatea faptei pentru care se poate dispune. În cazul suspendării sub supraveghere gradul de pericolozitate este mai ridicat.²³

Concluzionând, apreciem că reglementarea din România este mai liberală, deoarece pentru infracțiunile cu un grad redus de pericolozitate, odată cu aplicarea condamnării cu suspendarea condiționată nu sunt aplicate nici un fel de constrângeri în ce privește persoana condamnatului.

Această varietate de opinii nu face altceva decât să releve complexitatea acestei instituții juridice, în special din perspectiva naturii sale juridice.

În ce ne privește, având în vedere poziționarea instituției de către legiuitor în Partea Generală a Codului penal, apreciem condamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei ca instituție juridico-penală ca fiind o o uwt "fg"eqpwt-pigtg"uvcvci . "ectg"eqpuw "p"nkdgctgc"p"cpwo kvg"eqpfk kk"e"eqpfc opcvmmwk"fg"nc"gzgwwctgc"rgfgrugk"rtkpekrng"crnkcev"fg"e vtg"kpucp c"fg"lwfgcv 0

Mai mult, condamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei constituie o o uwt "cmvgtpcvix" la pedeapsa închisorii, deoarece scopul educativ al pedepsei poate fi atins fără izolarea condamnatului de societate.

Mai mult, reprezintă și q"o uwt "uvcvci . întrucât statul, prin intermediul puterii judecătorești, adică prin intermediul instanței de judecată, acordă clemență condamnatului ce nu va mai executa pedeapsa dacă respectă condițiile impuse de lege. Se evidențiază astfel și caracterul educativ al acesteia.

Concluzii

1. După natura juridică, condamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei urmează a fi definită drept o o uwt "ew"ectcevtg"lwtkfkeq/rgpcn, deoarece condamnatului căruia i s-a suspendat condiționat executarea pedepsei i se impun mai multe sarcini care schimbă substanțial statutul juridic al acestuia.

2. Condamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei p"gw"q"rgfgcru "rgpcn " k"pkk" oqtcn .

Nu este o pedeapsă penală, întrucât nu se află inclusă de legiuitor printre categoriile de pedepse penale nici în legislația din România, nici în legislația din Republica Moldova

Nu este pedeapsă morală, deoarece nu poate fi raportată decât la situația în care cel condamnat nu ar săvârși pe parcursul termenului de încercare vreo infracțiune de natură a atrage revocarea suspendării. În situația revocării, pedeapsa își pierde caracterul de pedeapsă morală și devine cât se poate de concretă.

3. Condamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei *pw"guvg"q"oqfcnkvcvg"c"nkdg tkl"fg"rgfgcru"rgpcn*. "deși legiuitorul din Republica Moldova a inclus art.90 în Capitolul IX „Liberarea de pedeapsă penală”.

Principalul argument pe care îl avem în vedere este acela că executarea pedepsei este suspendată condiționat și, deci, nu vorbim de o liberare de pedeapsă propriu-zisă, necondiționată, ci de una condiționată. Dacă condamnatul nu are o conduită ireproșabilă în termenul de încercare, va executa pedeapsa și, în consecință, nu putem vorbi de o liberare de pedeapsă penală.

4. Condamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei reprezintă un mijloc legal de individualizare a executării pedepsei. "o instituție complementară menită să întregască posibilitățile pe care legea le conferă instanței judecătorești pentru realizarea individualizării pedepsei.

Concluzia este că instituția juridică analizată prezintă un mijloc legal de individualizare a executării pedepsei și nu un mijloc de individualizare a pedepsei în sine, întrucât judecătorul decide dacă cel condamnat va executa sau nu pedeapsa ce fusese în prealabil individualizată. Ceea ce se individualizează este executarea și nu pedeapsa în sine.

5. Formulăm o propunere *de lege ferenda* pentru Codul penal al Republicii Moldova: instituția condamnării cu suspendarea condiționată să fie inclusă în Capitolul VIII „Individualizarea pedepselor”, nu în Capitolul IX.

6. Condamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei *guvg"q"htqo" c"tgcnk/ tkl"t urwpfgtkk" penale*, deoarece:

a) persoana este *tgewpquewv" xkpqxcv" fg"eqokvgtgc" wpgk"phtce kwpk*;

b) persoana este *eqpfc opcv* cu suspendarea condiționată a executării pedepsei principale și cu executarea *tgcn" c"rgfgrugk"eqo rno gopvctg*;

c) persoana are *antecedente penale* în perioada termenului de încercare;

d) condamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei *tgcnk/gc/ "ueqrwtng"t urwpfgtkk"rgpcng" k" cng"rgfgrugk"rgpcng* restabilirea echității sociale, corectarea condamnatului, prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni atât din partea condamnaților, cât și a altor persoane.

7. Apreciem condamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei, ca instituție juridico-penală, ca fiind *o o uwt" fg"eqpwt-pigtg"uwvcn" .ectg"eqpw" .p"nkdg tctgc" .p"cpwo kvg" eqpfk kkl" c"eqpfc opcvnwkw" fg"nc" gzgewwctgc"rgfgrugk"rtkpekr cng" crnkccvg" fg"e vtg"lpwcp c" fg"lwfgcev 0*

Condamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei constituie *o o uwt" cngtptcvkx" hc"rgfgcru"*

închisorii, deoarece scopul educativ al pedepsei poate fi atins fără izolarea condamnatului de societate.

În plus, reprezintă și *q"o uwt" uwvcn*. Întrucât statul, prin intermediul puterii judecătorești, adică prin intermediul instanței de judecată, acordă clemență condamnatului ce nu va mai executa pedeapsa dacă respectă condițiile impuse de lege. Se evidențiază astfel și *caracterul educativ* al acesteia.

8. Condamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei *pw"tgrtg/kpv" c o -pctgc"gzgewv tkl"rgfgrugk" k'pkek'c o -pctgc"gzgewv tkl'ugpvkp gk*. Întrucât în cazul condamnării cu suspendarea condiționată *ugpvkp c" ug"gzgewv* și, în consecință:

– condamnatul are antecedente penale;

– executarea sentinței reprezintă temeiul stabilirii termenului de probă;

– este executată pedeapsa complementară;

– în cazul săvârșirii de către condamnat, în termenul de încercare, a unei noi infracțiuni intenționate, instanța anulează suspendarea condiționată și stabilește pedeapsa în baza cumulului de sentințe.

9. *De lege ferenda* se impune ca amânarea executării pedepsei în România să primească o reglementare mai apropiată de cea din Republica Moldova în sensul includerii acesteia ca normă juridică în Codul penal și nu în Codul de procedură penală, cum este în prezent.

S-ar impune, astfel, adăugarea unei noi Secțiuni – III³ în cadrul Capitolului V, care să conțină și instituția amânării executării pedepsei.

10. Comparația între condamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei și liberarea condiționată de răspundere penală a evidențiat aspecte ce prezintă interes.

Astfel, liberarea condiționată de răspundere penală își găsește reglementare exclusiv în Republica Moldova, în art.59 C.pen.; respectiv, în privința persoanei puse sub învinuire pentru săvârșirea unei infracțiuni ușoare sau mai puțin grave, care își recunoaște vinovăția și nu prezintă pericol social, urmărirea penală poate fi suspendată condiționat, cu liberarea ulterioară de răspundere penală în conformitate cu procedura penală, dacă corectarea acestei persoane este posibilă fără aplicarea unei pedepse penale.

Asemănarea dintre cele două instituții constă în aceea că ambele presupun „suspendarea”: una – a condamnării, cealaltă – a urmăririi penale. De asemenea, ambele presupun o „liberare” o „înlăturare”: una – a răspunderii penale, cealaltă – a pedepsei penale.

O altă asemănare între cele două instituții este că în cazul ambelor pot fi stabilite anumite obligații celui ce se face vinovat de comiterea infracțiunii.

Finalitatea celor două instituții este însă diferită, deoarece răspunderea penală și pedeapsa sunt noțiuni distincte.

11. Pornind de la cele evidențiate mai sus, formulăm o propunere *de lege ferenda* în sensul includerii în Codul penal al României a instituției suspendării urmării penale, atât din considerente sociale, cât și din considerente economice, putându-se realiza importante economii la bugetul de stat.

12. Întrucât executarea pedepsei la locul de muncă este o instituție juridică ce-și găsește reglementare doar în sistemul juridic din România, formulăm o propunere *de lege ferenda* în sensul reglementării acesteia în cadrul Capitolului IX din Codul penal al Republicii Moldova.

13. Comparația între probațiune și suspendarea condiționată a executării pedepsei reliefează mai multe aspecte interesante și relevante din punct de vedere juridic.

Astfel, față de pedeapsa privativă de libertate, sistemul probațiunii asigură o corecție fără detenție, și este preferabilă în special în cazul infractorilor primari sau în cazul celor care au comis fapte minore, dar în mod special în ceea ce privește infractorii minori sau tineri, pentru a-i proteja de mediul carceral.

De regulă, probațiunea impune respectarea unor reguli și obligații stabilite de instanța de judecată în conformitate cu prevederile legale.

Pornind de la aceste trăsături ale probațiunii, considerăm că instituția condamnării cu suspendarea condiționată a executării pedepsei reprezintă o *hqt o* " *c*" *rtqdc kwpkk0*

Aceasta are un caracter mai pronunțat în cazul condamnării cu suspendarea condiționată a executării pedepsei sub supraveghere (art.86¹ C.pen. al României) sau în cazul aplicării dispozițiilor din art.90 alin.(6) C.pen. RM – aplicarea unei sau mai multor măsuri de constrângere inculpatului.

14. Suspendarea condiționată a executării pedepsei și suspendarea condiționată a executării pedepsei sub supraveghere sunt două instituții juridice înrudite, având o natură juridică asemănătoare.

Din analiza noastră rezultă că suspendarea condiționată a executării pedepsei permite organului judiciar să se pronunțe și asupra modului de executare a pedepsei stabilite. Constrângerea, care se realizează întotdeauna prin executarea propriu-zisă a pedepsei, este înlocuită cu o constrângere indirectă, care se exercită tocmai ca urmare a acordării suspendării condiționate.

În Republica Moldova nu avem reglementată suspendarea condiționată a executării pedepsei sub supraveghere ca modalitate de liberare de pedeapsă. Cu toate acestea, în art.90 alin.(6) C.pen. RM se prevede posibilitatea acordată instanței de judecată de a impune anumite obligații condamnatului.

Revenind la România, suspendarea condiționată a executării pedepsei sub supraveghere este

considerată un mod de executare a pedepsei cu închisoarea în afara locurilor de deținere asemănător cu suspendarea condiționată. Elementul ce diferențiază pregnant cele două instituții este gravitatea faptei pentru care se poate dispune. În cazul suspendării sub supraveghere gradul de pericolozitate este mai ridicat.

Note:

¹ *C"ug" xgfgc<"I.I. Karpets. Individualizarea pedepsei.- Moscova, 1961, p.27.*

² *C"ug" xgfgc<"I.I. Karpets. Studii sovietice de drept penal. Rctvge" I gpgtcn 0"0" Moscova, 1962, p.384-395.*

³ *C"ug" xgfgc<"MD. Shargorodsky. Pedepsa potrivit legii rgpcn" uqkxgkve0"0" Moscova, 1938, p.156.*

⁴ *C"ug" xgfgc<"H.H. Kador. Rtqdc kwpge", p" ftgrvwn" rgpcn" uqkxgkve0" Pqvq" vkkp kLeg" fg" nc" Wpkxgtukvcvge" Vctvw0 – Talin: Eliberarea 44, 1966, p.193.*

⁵ *C"ug" xgfgc<"N.F. Kuznețov, I.M. Teajkova. Cours de drept rgpcn" Rctvge" I gpgtcn 0"Xqm0KK0" – Moscova, 2002, p.209.*

⁶ *C"ug" xgfgc<"E.A. Sarkisov. Tqmw" gfwevix" cn" rtqdc kwpkk0" – Minsk: Știință și tehnică, 1971, p.10.*

⁷ *Idem 5, p.17-18.*

⁸ *Idem 6, p.17-18.*

⁹ *C"ug" xgfgc<"I.N. Alekseev. Rtqdc kwpge", p" ftgrvwn" rgpcn" cn" Twukgk0"0" Lazatov: Știința, 2004, p.27.*

¹⁰ *C"ug" xgfgc<"O.Knizhenko. Rtqdc kwpge" 11" Drept, 2002, nr.9, p.38.*

¹¹ *C"ug" xgfgc<"C.Mitrache. Drept penal român. Partea I gpgtcn 0"0" București: Șansa, 1997, p.302; D.Traian. Drept rgpcn" Rctvge" I gpgtcn 0"0" București: Hamangiu, 2007, p.589-590.*

¹² *C"ug" xgfgc<"Ftgrv" rgpcn" twu0" Rctvge" I gpgtcn 0"0" Moscova, 1997, p.330.*

¹³ *C"ug" xgfgc<"N.F. Kuznețov, I.M. Teajkova. Cours de drept rgpcn" Rctvge" I gpgtcn 0"0" Moscova: Zertalo, 1999, p.209.*

¹⁴ *C"ug" xgfgc<"M.Ancel. L' institution de la mise à l' épreu- xg" 11" Tgxxw" kpvtpc" kqpcn" fg" ftqkv" eqo rctg, 1950, p.436.*

¹⁵ *C"ug" xgfgc<"C.Mitrache. Drept penal român. Partea I gpgtcn 0"0" București: Șansa, 1997, p.334.*

¹⁶ *C"ug" xgfgc<"Tr.Pop. Ftgrv" rgpcn" 0"0" Cluj, 1924, p.311.*

¹⁷ *C"ug" xgfgc<"V.Papadopol. Cu privire la aplicarea eqpfc op tkk' eqpfc kqpcvq" kphctevqtknqt" okpqt // Legalitatea Populară, 1961, nr.10, p.48-49.*

¹⁸ *C"ug" xgfgc<"M.Costin. T urwpfgtgc" lwtkfe ", p" ftgrvwn" TUT0"0" Cluj-Napoca: Dacia, 1974, p.19.*

¹⁹ *C"ug" xgfgc<"R.Lupașcu. " Fkp" pqw" fgurtg" itc kgtgc" k" uwurgpftgc" eqpfc kqpcv " c" gzgewv tkk" rgfgrugk // Dreptul, 2001, nr.7, p.177-185.*

²⁰ *C"ug" xgfgc<"Al.Borodac, M.Gherman, N.Maldea, C.T. Aldea, M.M. Costa, V.Stiuj. Manual de Drept Penal. Partea I gpgtcn . – Chișinău, 2005, p.367.*

²¹ *C"ug" xgfgc<"P.R. Aida. Uwurgpftgc" gzgewv tkk" rgfgr- sei sub supraveghere // Revista de Drept Penal, 1994, nr.2, p.113-120.*

²² *C"ug" xgfgc<"Gh.Dărăngă. Codul penal al României eqogpvcv" k" cfpqvcv0"0" București: Editura Științifică, 1972, p.470.*

²³ *C"ug" xgfgc<"Al.Boroi, M.Gorunescu, M.Popescu. Fke k- qpct" fg" ftgrv" rgpcn" 0"0" București: ALL Beck, 2004, p.386.*

NCVWTC""UWDKGEVKX ""C""KPHTCE KWPKK""FG"
VTCHKE""FG""HKKP G""WOCPG"
*ctv0387"E0rgp0"TO+

Alexandru TĂNASE,
doctorand

Recenzent: *Sergiu BRÎNZA*, fqeavt"jcdknkvcv",p"ftgrv."rtqhguaqt"wpkxgtukvct"*WUO+

SUMMARY

Vjg"cpn{uku"o cfg"kp"vjg"ctvkeng."eqpenwfgu"vjcv"vjg"qpn{"fktgev"kpvgpvkqp."pqv"vjg"kpftgev"qpg."fqgu"tgltgev"vjg"qhggpfgta"cvkvwvfg"vqyctfu"vjg"rtglwfkeken"rtqkfgf"d{"ctv0387"RE"TO"Kv"ku"uvcvgf"vjcv"pqv"qpn{"vjg"ocvgtken"tgcuaq"ocf"dg"eqpukfgtgf"cu"o"qvckxg"qh"vjg"qhggpeg"uvkrwnvcvgf"cv"ctv0387"RE"TO"Vjg"qvjgt"tgcuaqu"qh"vjkv"qhggpug"eqwnf"dg<"vjg"uvtkxkpi"vq"ucvkuh"ugzwcnc"pggf"vjg"uvtkxkpi"vq"nceknkvcvg"vjg"rgtrgvtcvkqp"qh"uqog"qhggpegu="gzvtyog"tgcuaqu="vjg"tgcuaq"qh"ucxkpi"vjg"nkhg"qh"enqug"qpg="vjg"uvtkxkpi"vq"igv"vjg"xkevko"dnemockngf="ucfkuvke"tgcuaqu"gv0"Kv"ku"ujjyp"vjcv."ykvj"vjg"ogcckpi"qh"ctv0387"RE"RM, sexual exploitation involves sexual enslavement of the victim, by requiring her to provide on the qhggpfgta"ykmn"uqog"ugzwcnc"cevkckvku0

În pct.12 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr.37/2004, privitor la forma și tipul **xkqp/ x kgk** manifestate în raport cu infracțiunea prevăzută la art.165 C.pen. RM, se arată că latura subiectivă a traficului de ființe umane se caracterizează prin intenție directă. Opinii similare sunt exprimate în literatura de specialitate.¹

În acord cu art.17 C.pen. RM, aceasta înseamnă că făptuitorul își dă seama de caracterul prejudiciabil al faptei de trafic de ființe umane, prevede și dorește săvârșirea acesteia.

Sub acest aspect, prezintă interes următorul caz din practica judiciară: TOKO" c" hquv" cejkvcv" fg"" p xkpwktgc" e" ct" L'u x-t kv" kphitce kwpgc" rtx /wv "hc" hkv0f+"cnkp0*4+"ctv0387" E0rgp0"TO." fgqctgeg" hcrcv" nwk"pw", pvtwpg vg" gngogpvgng" kphitce kwpkk0" Fwr "eg" rtqewtqtwm" c" fgenctcv. "ock", pv-k" apelul, apoi recursul în raport cu materialele cauzei, Eqngikwn"rgpcn" h tikv"cn"Ewt kk"Uwrtog"fg" Lwuwk kg" c" eqp- uvcvcv" e" ugpvkp c" fg" cejkvctg" rtqpw cv " fg" kpuvcp c" fg" hqpf" gwg" eqtgev 0"Qt. kpuvcp c" c" uvcdknkve . "hc" twi okpvgc" nwk" 0P0. "TOKO" ng/ c" vtcpurqtvcv" rg" E0P0" k" E0X0" fkp" q0" Ek- ok nkc" p" owp0" Ejk kp w. "pu "pw" c" hquv" fqxgfkv "kpvgp kc" vtcpurqtv tkk" ceguvqt" rgtuqcp" p" eqpvzvwv" vtcLewmwk" fg" Lkp g" wo cpg0" TOKO" c" fgenctcv" e" "c" ceqtfcv" ugtxkek" vczk" nwk" 0P0. "E0P0" k" E0X0. "h t "u "fkuewvg" ew" E0P0" k" E0X0" k" h t "u "ewpqcue" ueqrwn" fgrncu tkk" nq0" Fg" cugogpgc." pw" ng/ c" rtrrw" pkekqfcv " nwk" E0P0" k" E0X0" u " rneg" nc" owpe " p" Vwtekl" Ceguv" cLto c kk" cng" nwk" TOKO" pw" cw" hquv" eqod vvwg" rtkp" rtdg" p" gfkp c" fg" lwfgecv 0" Nc" hgn. "pw" c" hquv" fqxgfkv" hcrcv" e" "TOKO" c" vtcpurqtvcv/ q" ew" rtrtkwn" u w" cwvqo qdkn" rg" E0P0" p" q0" Dcuactdgcuec. " rgpvtw" ec" cegcuv" u " rneg" wvngtkqt" p" Vwtekl" Egcncv" xkevko ." E0X0. "c" fgenctcv" e" "urtg" q0" Dcuactdgcuec" c" rnegcv" ew" wp" cwvqo qdkn" fg" nc" Lt o c" fg" nc" ectg" c" rtqewtvcv" dknvg0

Xkevko c" E0P0" c" fgenctcv" e" "pw/ n" ewpqc vg" rg" qhgtwn" ew" ectg" u/ c" fgrncucv0" p" ceguv" hgn. "kpuvcp c" fg" hqpf" c" clwpu." eqtgev. "nc" eqpenw/ kc" e" "pw" c" hquv" fqxgfkv "kpvgp kc" nwk" TOKO" fg" c" vtcLec" Lkp g" wo cpg0" p" eqpenw/ kg. "ceguvc" c" hquv" achitat just, deoarece fapta lui presupune lipsa laturii uwdkgevkxg" c" kphitce kwpkk0

Așadar, în vederea aplicării răspunderii în baza art.165 C.pen. RM, nu este suficient să se stabilească că, sub aspect obiectiv, făptuitorul a săvârșit cele prevăzute de această normă. Mai este necesar să se ateste că – sub raportul conștiinței și voinței sale – făptuitorul a avut reprezentarea conduitei sale; că își dădea seama de caracterul prejudiciabil al faptei de trafic de ființe umane pe care o săvârșea, că prevedea și dorea săvârșirea tocmai a acestei fapte.

În cadrul examinării atitudinii psihice a făptuitorului față de acțiunea pe care o săvârșește, trebuie să se pornească de la ideea că aceasta este o manifestare de conștiință și voință, care dublează activitatea obiectivă a făptuitorului. De exemplu, dacă fapta s-a exprimat în transportarea victimei, abuzându-se de poziția de vulnerabilitate a acesteia, în conștiința făptuitorului trebuie să se reflecte că el realizează nu o transportare oarecare a unei persoane, dar că acea transportare este o expresie a infracțiunii de trafic de ființe umane. Aceasta deoarece persoana transportată nu este liberă în conduita sa. Ea este nevoită să se conformeze voinței făptuitorului, fiind vulnerabilă. Iar făptuitorul cunoaște că victima este vulnerabilă, profită de vulnerabilitatea victimei și dorește să abuzeze de respectiva poziție a victimei, pentru a putea realiza transportarea acesteia.

Întrucât nu se poate pătrunde în mintea făptuitorului pentru a se putea stabili atitudinea psihică a acestuia față de ceea ce săvârșește, vinovăția sub formă de intenție se

deduce din examinarea tuturor circumstanțelor cauzei (*ex tunc*): relațiile dintre făptuitor și victimă înainte de și după săvârșirea faptei; trăsăturile individualizante relevante ale făptuitorului; timpul, locul, modul, metodele, ambianta de săvârșire a infracțiunii etc. Dacă, în rezultatul examinării tuturor acestor circumstanțe, se constată că voința și conștiința făptuitorului nu au dublat întocmai activitatea obiectivă a acestuia, se poate ajunge la concluzia că făptuitorul nu a avut intenția să săvârșească acea faptă.

În context, comportă semnificație anume atitudinea psihică a făptuitorului, nu cea a victimei. Întrucât voința și conștiința victimei sunt controlate de către făptuitor, pentru calificarea faptei în baza art. 165 C.pen. RM nu poate conta atitudinea victimei față de fapta săvârșită. În acest plan, este elocvent următorul exemplu din practica judiciară: 0C0/c/hquw/eqpfc opcv "eqphqto" hkvof+ "cnkp0*4+ctv0387/E0rgp0" TO0/Rg" rctewtuwn" nwpkk" o ctvkg" 4229." wto tkpf" ueqrwn" fg" gznqcvctg" ugzwn "eqogt-ekcn ." rtkp" p gngigtg" rtgcncdkn "ew" C0R0. "p gn-pf/q" rg" D0Q0" k" cdw/-pf" fg" uvctgc" gk" Lpcpeket " xwmpgtcdkn ." 0C0" c" tgetwvcv/q" rg" D0Q0" Fwr "ectg" c" vtcpurqtvcv/q" ,p" Ekrtw0" p" tgetwvtkg" fgenctcvg" fg" cr t vtqwn" V0U0" k" fg" kpewncvc" 0C0" u/c" uqnekvcv" ecuctgc" jqv t-tkk" fg" eqpfc opctg. " oqvkx-pfw/ug" e " nkrug vg" kpvkp kc" fg" c" tgetwvc" k transporta victima, deoarece aceasta a mai hquw" p" Ekrtw. "kct" 0C0" pw" ewpq vgc" cevkkvcvcg" rg" ectg" wtoc" u" q" rtcevkg" xkevko c0" Nc" cegcuv. "Eqngikwn" rgpcn" n tikv" cn" Ewt kk" Uwrto g" fg" Lwuv kg" c" tgrnkecv. "lwuv. "e" pw" rqcvg" gzkuv" vgo gk" fg" c" ug" cLtoc" e " nkrug vg" ncwvtc" uwdkgevix " c" kphce kwpk. " tkgk kpf" fqct" fkp" hcrvwn" e " D0Q0" c" hquw" cpvgtkqt" vtcLecv " k" e " n" ewpqc vg" rg" C0R0. " wpw" n" fkpvtg" eqcwwtk0" Pw" ctg" tngxcp " e " xkevko c" xtqkc" u " rneg" ,p" Ekrtw0" Eqpvc/ " hcrvwn" e " 0C0" c" rtqLvcv" fg" xwmpgtcdknkvcvc" xkevko gk. " ewpue-pf" e " cegcuv" wtogc/ " u " Lg" gznqcvcv " ugzwn" k" e " wp" qctgectg" C0" qticpk/gc/ " cegcuv " gznqcvctg0³

În altă ordine de idei, vom menționa că, în majoritatea cazurilor, vinovăția sub formă de intenție directă este cea care reflectă plenar atitudinea psihică a făptuitorului față de traficul de ființe umane. Excepție este ipoteza traficului de ființe umane prevăzută la lit.b) alin.(3) art. 165 C.pen. RM. În această ipoteză, făptuitorul manifestă imprudență, concretizată în neglijență sau în încredere exagerată, față de urmările prejudiciabile constând în vătămarea gravă a integrității corporale, boala psihică, decesul sau sinuciderea victimei. În situația în care făptuitorul manifestă intenție în raport cu asemenea urmări, nu poate fi aplicată răspunderea în baza lit.b) alin.(3) art. 165 C.pen. RM. În astfel de cazuri, infracțiunea prevăzută la art. 165 C.pen. RM (cu excepția lit.b) alin.(3)) va forma concursul cu una din infracțiunile prevăzute la art. 145, 150 sau 151 C.pen. RM.

Totuși, chiar și în ipoteza specificată la lit.b) alin.(3) art. 165 C.pen. RM făptuitorul manifestă exclusiv intenție directă față de fapta prejudiciabilă. În context, nu putem fi de acord cu Gh.Botnaru care consideră că intenția indirectă poate fi manifestată de subiectul infracțiunii de trafic de ființe umane: „De exemplu, racolatorul (probabil, se are în vedere recrutorul – *n.a.*), știind despre scopul urmărit de patron sau cap, nu dorește neapărat ca victima să suporte eventualele consecințe prejudiciabile, însă acesta admite conștient survenirea lor. Prin urmare, în cazul dat, racolatorul, în calitate de coautor al infracțiunii, acționează cu vinovăție sub forma intenției indirecte”.⁴

În primul rând, Gh.Botnaru este inconsecvent: nu este clar la care „consecințe” prejudiciabile se referă, din moment ce, în cadrul aceleiași lucrări, susține: „... aplicarea actelor de violență cu repercusiuni asupra sănătății victimei trebuie să aibă loc în limitele etapelor traficării (se are în vedere recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea victimei – *n.a.*), și nu la etapa post-trafic, deoarece acțiunile de constrângere săvârșite la etapa exploatarei victimei întrunesc elementele altor infracțiuni”.⁵ Rezultă că dacă urmările prejudiciabile, exprimate în prejudiciul adus sănătății, se află în legătură causală cu faptele prejudiciabile prevăzute la alte articole (altele decât art. 165 C.pen. RM), atunci și intenția indirectă se poate manifesta numai în cadrul acelor infracțiuni. Nu și în cadrul infracțiunii de trafic de ființe umane.

În exemplul prezentat de către Gh.Botnaru, pentru calificarea faptei conform art. 165 C.pen. RM nu are nici o importanță atitudinea „racolatorului” față de urmările prejudiciabile produse în contextul infracțiunii care urmează traficului de ființe umane. Odată ce „racolatorul” recrutează victima, înșelând-o, abuzând de poziția de vulnerabilitate a acesteia, aplicând violență asupra victimei etc., nu se mai poate susține că „racolatorul” este indiferent, că ar admite un scenariu „de rezervă”. Plus la toate, dorința făptuitorului de a comite infracțiunea o dovedește scopul special al traficului de ființe umane. Făptuitorul nu poate admite conștient că victima ar putea fi exploatată în rezultatul faptei pe care o săvârșește. Situația este de altă natură: făptuitorul urmărește tocmai scopul exploatarei victimei de către el însuși sau de către alte persoane.

În concluzie, numai intenția directă, nu și cea indirectă, reflectă atitudinea făptuitorului față de fapta prejudiciabilă prevăzută la art. 165 C.pen. RM.

Însă, nu doar vinovăția caracterizează latura subiectivă a infracțiunii de trafic de ființe umane. O caracterizează și anumite semne secundare, primul dintre care este o qvkxw" infracțiunii.

În dispoziția art. 165 C.pen. RM nu este specificat expres vreun motiv al infracțiunii. Totodată, în doctrina

penală se menționează că, de regulă, motivul infracțiunii se concretizează în interesul material.⁶

În practica judiciară se atestă cazuri de săvârșire a traficului de ființe umane din interes material. De exemplu, *Q0W0c"hwu"eqpfc opcv",p"dc/c"nk0f+"cnkp0*4+"ctv0387" E0rgp0"TO0"p"hc rv."kpucp c"fg"hpj"e"eqpuvcvcv"e . "nc" uh-t kvwn/hwpkk/hgdtwctkg"4228."ce kqp-pf"fg"eqowp"ceqtf" ew"FO0X0."fjp"kpvgtg"o cvgtkcn."rtkp",p gn ekwpg" k"cdw/"fg" rq/k kg"fg"xwmpgtcdknkvcvg."Q0W0c"qti cpk/cv"vtcpurqtvtgc" mwk"FO0Q0",p"Vwtekc0"Clwpu "nc"fgwkp c kg."xkev o c" c"hwu" gzrnqcvcv "ugzwn07*

În mod regretabil, nu este precizat în ce anume s-a exprimat interesul material care l-a ghidat pe O.T. să săvârșească traficul de ființe umane. Din această cauză, nu putem să ne dăm seama dacă motivul, identificat drept interes material, intră sau nu sub incidența definiției noțiunii de interes material, formulate la pct.10 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție „Cu privire la practica judiciară în cauzele despre omorul premeditat”, nr.9 din 15.11.1993.⁸ În acord cu această definiție, interesul material presupune scopul de a primi un venit material pentru făptuitor sau pentru alte persoane (bani, bunuri sau drepturi la primirea lor, drepturi la spațiul locativ, remunerarea din partea terței persoane etc.) sau intenția de a fi scutit de cheltuieli materiale (restituirea bunurilor, datoriei, plățirea serviciilor, îndeplinirea obligațiilor patrimoniale etc.).

În lumina acestei definiții, interesul material, ca motiv al traficului de ființe umane, este identificat cu maximă transparență în următoarea speță: *C.A. a fost condamnat „p"eqpht okvcvg"ew"nkvd+."f+"cnkp0*4+"ctv0387" E0rgp0"TO0" p"mwpc" o ck"4225."rtkp",p gngigtg" rtrgcncdn "ew"EOU0." uwd"rtvgzvwn"cpicl tkk"nc"owpe "kngicn "rguwg"jqvctng" Tgrwdikekk"Oqnfqxc."p"ueqrwn"qd kpgtkk"wpwk"rtqL"knkekv." E0C0"ng/c"tgetwvcv"rg"LO0" k"U0O0"Ceguwg"cw"hwu"vtcpurqtvcvg"kp kcn",p"q0"Ejk kp w."crqk"o",p"Vwtekc."p"ueqr" fg"gzrnqcvctg"ugzwn 0"Rgpvtw"cegcuvc."cw"rtk0kv"fg"nc" rgtuqcpq"pgkfgpkkLecvg"ektec"4222"fqnc tk"UWC09*

Totuși, nu putem susține că numai interesul material poate fi considerat motiv al infracțiunii prevăzute la art.165 C.pen. RM. Din acest punct de vedere, atragem atenția asupra faptului că, potrivit pct.3) art.2 al Legii nr.241/2005, exploatarea persoanei presupune un „abuz față de persoană pentru a obține un profit”. Observăm o contradicție cu textul alin.(1) art.165 C.pen. RM, în care se vorbește, printre altele, de exploatarea sexuală necomercială. Rezultă că scopul de profit, dar, implicit, și interesul material, nu au un caracter obligatoriu în cazul infracțiunii prevăzute la art.165 C.pen. RM. Prin urmare, recomandăm excluderea cuvintelor „pentru a obține un profit” din pct.3) art.2 al Legii nr.241/2005. Implementarea acestei propuneri va consacra concepția varietății de motive în contextul infracțiunii de trafic de

ființe umane, concepție care deja funcționează în contextul art.165 C.pen. RM.

În acest sens, I.G. Poplavski este de părere că, în afară de interesul material, ca motive ale infracțiunii de trafic de ființe umane ar putea evolua: răzbunarea; gelozia; năzuința de a facilita săvârșirea unei alte infracțiuni etc.¹⁰ La rândul său, A.V. Barkov menționează că, de exemplu, motivele cu tentă sexuală ar putea să determine o persoană să săvârșească traficul de ființe umane.¹¹

Mai explicită este N.I. Retniova: „În virtutea specificului infracțiunii de trafic de ființe umane, care poate presupune prezența a două părți în tranzacție (de exemplu, vânzătorul și cumpărătorul), este posibil ca motivele făptuitorilor să nu coincidă. Astfel, dacă vânzătorul este ghidat de interesul material, nu neapărat urmează că și cumpărătorul trebuie să aibă același motiv. De rând cu interesul material, motivul traficului de ființe umane poate consta în răzbunare, invidie, ură etc.”¹²

Așadar, conținutul motivului infracțiunii îl condiționează rolul pe care îl îndeplinește făptuitorul concret, precum și scopul infracțiunii, alți posibili factori.

De regulă, interesul material este consemnabil în cazul celui care recrutează, transportă, transferă sau adăpostește victima. Cel care primește victima se poate ghida și de alte motive (de exemplu, de dorința de a-și satisface necesitatea sexuală, în cazul în care făptuitorul urmărește să exploateze sexual victima; de năzuința de a facilita săvârșirea unor infracțiuni, în cazul în care făptuitorul urmărește folosirea victimei în activități criminale; de motive de ordin extremist, atunci când făptuitorul urmărește folosirea victimei în conflicte armate; de dorința de a salva viața unei persoane apropiate, atunci când făptuitorul urmărește scopul prelevării organelor sau țesuturilor victimei etc.).

De asemenea, nu poate fi trecut cu vederea că interesul material, ca motiv dominant corespunzător acțiunii principale din cadrul traficului de ființe umane, poate fi secundat de un motiv subsecvent, corespunzător acțiunii adiacente din cadrul traficului de ființe umane. Astfel, ca motive subsecvente pot evolua: năzuința de a o face pe victimă șantajabilă (în ipoteza amenințării cu divulgarea informațiilor confidențiale familiei victimei sau altor persoane atât fizice, cât și juridice); motivele sadice (în ipoteza folosirii torturii, tratamentelor inumane sau degradante); dorința satisfacerii necesității sexuale (în ipoteza folosirii violului) etc.

N.I. Retniova consideră că, în cazul traficului de ființe umane, ca motive ar putea evolua compătămirea, dorința de a salva victima de decăderea fizică și morală și alte asemenea motive „nobile”.¹³ Considerăm că o asemenea ipoteză nu este posibilă în cazul infracțiunii specificate la art.165 C.pen. RM. Între motivul și scopul aceleiași infracțiuni trebuie să fie o minimă compatibilitate. Or,

este o pronunțată incompatibilitate între astfel de motive ca năzuința de a salva victima de decăderea fizică și morală, compătimire etc. și un asemenea scop care implică exploatarea sexuală comercială sau necomercială, prin muncă sau servicii forțate, pentru cerșetorie, în sclavie sau în condiții similare sclaviei, folosirea în conflicte armate sau în activități criminale, prelevarea de organe sau țesuturi. Este alogic ca făptuitorul să salveze victima de exploatare pentru a o exploata el însuși ulterior. În concluzie, motivele traficului de ființe umane pot avea doar o esență egoistă. Chiar și atunci când făptuitorul urmărește prelevarea organelor sau țesuturilor victimei, ghidat de năzuința de a salva viața unei persoane apropiate, nu face decât să pervertească sensul noțiunilor de generozitate, noblețe, onestitate. Aceasta pentru că decide cine trebuie să supraviețuiască și cine să servească drept „material” pentru supraviețuirea celor care, în opinia făptuitorului, merită mai mult.

În altă ordine de idei, în afară de motivul infracțiunii, celălalt semn secundar al laturii subiective a infracțiunii prevăzute la art.165 C.pen. RM este **ueqrwn** infracțiunii. De această dată, este un semn al laturii subiective cu caracter obligatoriu. Aceasta înseamnă că scopul descris în dispoziția art.165 C.pen. RM trebuie să existe în momentul săvârșirii faptei. Dacă făptuitorul urmărește un alt scop, chiar dacă sunt prezente toate celelalte semne – cu caracter obiectiv și subiectiv – ale infracțiunii, cele săvârșite nu vor putea fi calificate în baza art.165 C.pen. RM. Accentuăm că nu este necesar ca scopul consemnat în art.165 C.pen. RM să fie efectiv realizat. Este suficient ca, în momentul săvârșirii faptei, acesta să fie în conștiința făptuitorului.

S.Brînza ne propune o clasificare a formelor scopului infracțiunii de trafic de ființe umane: 1) scopul acțiunii principale din cadrul traficului de ființe umane (scopul de exploatare sexuală comercială sau necomercială, prin muncă sau servicii forțate, pentru cerșetorie, în sclavie sau în condiții similare sclaviei, de folosire în conflicte armate sau în activități criminale, de prelevare a organelor sau țesuturilor); 2) scopul acțiunii adiacente din cadrul traficului de ființe umane (scopul întoarcerii unei datorii a cărei mărime nu este stabilită în mod rezonabil; scopul obținerii consimțământului unei persoane care deține controlul asupra unei alte persoane; scopul asigurării subordonării victimei).¹⁴

Suntem de acord cu această clasificare și dorim să dezvoltăm ideea pe care o conține: scopul acțiunii principale din cadrul traficului de ființe umane este obligatoriu pentru fiecare din cele cinci modalități ale acțiunii principale din cadrul traficului de ființe umane; scopul acțiunii adiacente din cadrul traficului de ființe umane este obligatoriu pentru numai trei din cele cincisprezece modalități ale acțiunii adiacente din cadrul traficului de

ființe umane. Pentru celelalte douăsprezece modalități de acest gen, legiuitorul nu impune un scop anume.

Așadar, cele trei modalități ale acțiunii adiacente din cadrul traficului de ființe umane, care reclamă prezența unui anumit scop, sunt: 1) servitutea; 2) darea sau primirea unor plăți sau beneficii; 3) folosirea torturii, a tratamentelor inumane sau degradante.

În primul caz, specificat la lit.a) alin.(1) art.165 C.pen. RM, servitutea este realizată în scopul întoarcerii unei datorii a cărei mărime nu este stabilită în mod rezonabil. Mărimea unei datorii nu este stabilită în mod rezonabil atunci când este exagerată, disproporționată sau discriminatorie, fiind în discordanță cu reglementările normative în materie. De exemplu, potrivit alin.(1) art.869 din Codul civil al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 06.06.2002¹⁵, în baza contractului de împrumut, părțile pot prevedea și plata unei dobânzi, care trebuie să fie într-o relație rezonabilă cu rata de refinanțare a Băncii Naționale a Moldovei. Prevederi similare se conțin în art.583-585 din Codul civil. De asemenea, la alin.(2) art.556 din Codul civil se stabilește că cesiunea creanței nu poate aduce atingere drepturilor debitorului și nici nu poate face obligația acestuia mai oneroasă.

În cel de-al doilea caz, consemnat la lit.c) alin.(1) art.165 C.pen. RM, darea sau primirea unor plăți sau beneficii este realizată în scopul obținerii consimțământului unei persoane care deține controlul asupra unei alte persoane. În cazul dat, în esență, scopul infracțiunii constă în coruperea celui care deține controlul asupra victimei, în vederea obținerii substituirii consimțământului victimei. În context, este cazul de menționat că, de exemplu, conform alin.(2) art.33 din Codul civil, tutorele este reprezentantul legal al persoanei care se află sub tutelă și încheie fără mandat în numele și în interesul ei actele juridice necesare. De asemenea, potrivit alin.(2) art.34 din Codul civil, curatorul își dă consimțământul la încheierea actelor juridice pe care persoana fizică ce se află sub curatelă nu are dreptul să le încheie de sine stătător.

În contextul examinării scopului obținerii consimțământului unei persoane care deține controlul asupra unei alte persoane, atunci când se corupe tutorele sau curatorul, acesta este influențat, astfel încât să nesocotească următoarele interdicții: 1) obligațiile de tutelă și curatelă se îndeplinesc gratuit (alin.(2) art.39 din Codul civil); 2) tutorele și curatorul sunt obligați să apere drepturile și interesele persoanei puse sub tutelă sau curatelă (lit.c) alin.(1) art.40 din Codul civil); 3) tutorele nu are dreptul să încheie acte juridice cu titlu gratuit, iar curatorul nu are dreptul să-și dea acordul la încheierea actelor juridice cu titlu gratuit prin care cel pus sub tutelă sau curatelă se obligă sau renunță la drepturi (alin.(1) art.43 din Codul civil) etc.

Cel de-al treilea caz este consemnat la lit.g) alin. (2) art.165 C.pen. RM. În acest caz, scopul acțiunii adiacente constă în a asigura subordonarea victimei. Cu alte cuvinte, aplicând tortura, tratamentele inumane sau degradante, de exemplu, în raport cu victima adăpostită, făptuitorul urmărește să o facă pe aceasta dependentă în raport cu sine sau cu o altă persoană. Prezența oricărui alt scop exclude ca tortura, tratamentele inumane sau degradante să evolueze în calitate de modalitate a acțiunii adiacente din cadrul traficului de ființe umane.

Într-o altă ordine de idei, desigur, o atenție mai mare suscită formele scopului acțiunii principale din cadrul traficului de ființe umane.

Cu această ocazie, menționăm că la pct.3) art.2 al Legii 241/2005 sunt nominalizate următoarele forme de exploatare a persoanei ca urmare a traficului de ființe umane:

a) obligarea de a executa anumite munci sau de a presta servicii prin recurgere la forță, amenințări sau alte mijloace de constrângere, contrar prevederilor legale privind condițiile de muncă, salarizare, sănătate și securitate;

b) ținerea în sclavie, aplicarea anumitor practici similare sclaviei sau recurgerea la alte procedee pentru privarea de libertate;

c) obligarea la practicarea prostituției, la participarea la reprezentări pornografice în vederea producerii, difuzării și punerii în circulație a acestora pe orice cale, achiziționării, comercializării sau posedării de materiale pornografice, practicarea unor alte forme de exploatare sexuală;

d) obligarea la prelevarea de organe sau țesuturi pentru transplant ori prelevarea de alte părți componente ale corpului uman;

e) folosirea femeii în calitate de mamă-surogat ori în scop de reproducere;

f) abuzarea de drepturile copilului în scop de adopție ilegală;

g) folosirea în conflicte armate sau în formațiuni militare ilegale;

h) folosirea în activități criminale;

i) obligarea de a practica cerșetoria;

j) vânzarea către o altă persoană;

k) obligarea de a desfășura activități prin care se încalcă drepturile și libertățile fundamentale ale omului.

Nu este greu să remarcăm mai multe nepotriviri dintre această listă și lista formelor scopului acțiunii principale din cadrul traficului de ființe umane, reprodusă în alin.(1) art.165 C.pen. RM:

a) exploatarea sexuală comercială sau necomercială;

b) exploatarea prin muncă sau servicii forțate;

c) exploatarea pentru cerșetorie;

d) exploatarea în sclavie sau în condiții similare sclaviei;

e) folosirea în conflicte armate;

f) folosirea în activități criminale;

g) prelevarea organelor sau țesuturilor.

Așadar, în art.165 C.pen. RM, ca forme ale exploatarei nu sunt specificate următoarele forme de exploatare consemnate la pct.3) art.2 al Legii nr.241/2005:

– recurgerea la alte procedee pentru privarea de libertate, altele decât sclavia și condițiile (practicile) similare sclaviei;

– folosirea femeii în calitate de mamă-surogat ori în scop de reproducere;

– obligarea de a desfășura activități prin care se încalcă drepturile și libertățile fundamentale ale omului.

Atenționăm că, la calificarea faptei conform art.165 C.pen. RM, asemenea forme nu pot fi luate în considerație la stabilirea scopului infracțiunii de trafic de ființe umane. În caz contrar, s-ar admite interpretarea extensivă defavorabilă a legii penale. În genere, cele trei forme nominalizate mai sus au un caracter decorativ și nu pot produce nici un fel de efecte juridice în planul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane. De aceea, trebuie excluse prevederile corespunzătoare din pct.3) art.2 al Legii nr.241/2005.

În ce privește abuzarea de drepturile copilului în scop de adopție ilegală, această formă a scopului se referă exclusiv la infracțiunea de trafic de copii (art.206 C.pen. RM). De asemenea, precizăm că scopul vânzării către o altă persoană este nu altceva decât scopul implicit al traficului de ființe umane presupunând transferul victimei exprimat în vânzarea acesteia.

În general, în contextul infracțiunii prevăzute la art.165 C.pen. RM, când ne referim la scopul acțiunii principale, nu avem în vedere exploatarea în accepțiune literară, în care accentul se pune pe criteriul economic, adică pe extragerea profitului pe calea apropierei produsului muncii unei alte persoane. În sensul art.165 C.pen. RM, noțiunea de exploatare trebuie privită mai nuanțat, pentru că determinanți sunt alți factori: constrângerea victimei să realizeze anumite activități; aflarea victimei într-o stare de aservire față de făptuitor, când nu poate refuza realizarea activităților pe care acesta i le impune. În acest fel, criteriul volitiv, și nu cel economic, este cel indispensabil în vederea stabilirii exploatarei, în cazul scopului infracțiunii prevăzute la art.165 C.pen. RM. Nu este obligatoriu ca făptuitorul să urmărească extragerea de profituri de pe urma exploatarei victimei traficului de ființe umane. Aceasta ne-o demonstrează, inclusiv, faptul că subiectul acestei infracțiuni poate urmări exploatarea sexuală necomercială a victimei. Ceea ce contează este ca făptuitorul să urmărească apropierea produsului activității victimei

prin suprimarea voinței acesteia, prin aservirea ei, prin transformarea ei într-un obiect de tranzacție.

După această precizare importantă, să trecem la examinarea celor șapte forme ale scopului acțiunii principale din cadrul traficului de ființe umane.

Începem această analiză cu prima din respectivelor forme, constând în *ueqrwm'gzrncv tkk'ugzwcng"eq o gtekcng" sau necomerciale*.

Astfel, în pct.4.1 al Hotărârii Plenului nr.37/2004 se arată că prin „exploatare sexuală” se înțelege impunerea persoanei la practicarea prostituției sau a altor acțiuni cu caracter sexual. În doctrina penală, I.P. Smirnov exprimă un punct de vedere similar: exploatarea sexuală reprezintă folosirea ilegală și pedepsibilă a sexualității ca vocație fiziologică specifică a persoanei, în pofida sau contrar voinței acesteia.¹⁶

Așadar, exploatarea sexuală presupune aservirea sexualității victimei, prin obligarea ei să presteze în acord cu voința făptuitorului unele activități cu caracter sexual.

În art.165 C.pen. RM legiuitorul deosebește exploatarea sexuală comercială și exploatarea sexuală necomercială. La calificarea faptei această diferențiere este irelevantă, dar poate fi luată în considerație la individualizarea pedepsei. Care este diferența dintre cele două tipuri de exploatare sexuală? Răspunsul îl găsim în pct.4.1 al Hotărârii Plenului nr.37/2004: prin „exploatare sexuală comercială” se înțelege activitatea aducătoare de profituri, care are drept urmare majorarea activului patrimonial al făptuitorului sau al altor persoane, exprimându-se în folosirea victimei prin constrângere în prostituție sau în industria pornografică; prin „exploatare sexuală necomercială” se înțelege activitatea care nu are nici un impact direct asupra mărimii patrimoniului făptuitorului sau al altor persoane, exprimându-se în căsătorie (inclusiv poligamică), concubinaj sau alte asemenea forme de coabitare etc.

În literatura de specialitate este sprijinită o asemenea poziție.¹⁷

Așadar, în principal, criteriul economic este acel care stă la baza diferențierii exploatării sexuale comerciale de exploatarea sexuală necomercială: extragerea de profituri de pe urma activităților cu caracter sexual ale victimei este caracteristică exploatării sexuale comerciale și nu este caracteristică exploatării sexuale necomerciale.

Cât privește varietățile exploatării sexuale comerciale, nu ar fi cazul să ne limităm numai la folosirea victimei în prostituție sau în industria pornografică. Spre deosebire de dispoziția de la lit.a) alin.(1) art.206 C.pen. RM, dispoziția de la alin.(1) art.165 C.pen. RM nu conține nici o concretizare cu privire la varietățile exploatării sexuale comerciale. În consecință, nu sunt temeuri să nu afirmăm că, în contextul infracțiunii prevăzute la art. 165

C.pen. RM, exploatarea sexuală comercială, ca formă a scopului infracțiunii, poate presupune, pe lângă folosirea victimei în prostituție sau în industria pornografică, și alte varietăți: folosirea victimei pentru masajul erotic, în reprezentări strip-tease, în reprezentări erotice de alt gen implicând profitarea de sexualitatea victimei. Chiar dacă aceste varietăți pot avea aparență de legalitate, nu trebuie să uităm că ele reprezintă, în primă instanță, varietăți ale exploatării. Cu alte cuvinte, ele presupun necesarmente suprimarea voinței victimei, aservirea ei, transformarea ei într-un obiect de tranzacție.

Cu toate acestea, principalele varietăți ale exploatării sexuale comerciale se consideră a fi: 1) folosirea victimei în prostituție; 2) folosirea victimei în industria pornografică. În legătură cu aceasta, este necesară investigarea conținutului noțiunilor „prostituție” și „pornografie”.

Cât privește noțiunea „prostituție”, deși în art.89 din Codul contravențional se stabilește răspunderea pentru practicarea prostituției, în această normă legiuitorul nu definește noțiunea de prostituție. În opoziție, conform art.328 din Codul penal al României din 21.06.1968, prostituția constă în fapta persoanei care își procură mijloacele de existență sau principalele mijloace de existență practicând în acest scop raporturi sexuale cu diferite persoane.

Considerăm că, în cea mai mare parte, definiția în cauză poate fi utilizată în contextul pe care îl examinăm. Totodată, sunt necesare anumite precizări.

Din definiția reprodușă rezultă următoarele două condiții, pe care trebuie să le îndeplinească o faptă pentru a putea fi considerată prostituție: 1) practicarea de raporturi sexuale cu persoane diferite; 2) procurarea mijloacelor de existență sau a principalelor mijloace de existență ca urmare a practicării de raporturi sexuale cu persoane diferite.

Cu privire la prima din condițiile enunțate, considerăm că practicarea de orice acte sexuale, nu neapărat doar raporturi sexuale, trebuie avută în vedere. De altfel, anume o astfel de interpretare se face în literatura de specialitate română. După O. Loghin, în contextul prostituției, „noțiunea de raport sexual include atât raporturile sexuale normale, cât și actele nefirești de satisfacere a instinctului sexual”.¹⁸ M.A. Hotca vorbește, în genere, despre practicarea de acte sexuale în contextul prostituției: „Practicarea de acte sexuale constă în întreținerea repetată de relații sexuale normale, homosexuale sau perversiuni sexuale”.¹⁹

Dar, în conjunctura primei dintre condițiile sus-menționate, nu este suficientă practicarea de acte sexuale. Este necesar ca acestea să fie practicate cu diferite persoane. Intrarea singulară în actul sexual sau practicarea de acte sexuale cu aceeași persoană poate fi privită ca expresie a exploatării sexuale, însă nu poate fi percepută ca manifestare a prostituției.

Cea de-a doua condiție ce caracterizează noțiunea de prostituție este ca procurarea mijloacelor de existență sau a principalelor mijloace de existență să se datoreze practicării de acte sexuale cu diferite persoane. În acest plan, O. Loghin menționează: prin „mijloace de existență” se înțelege mijloacele care servesc la satisfacerea nevoilor de trai ale unei persoane; este suficient ca persoana să procure numai principalele mijloace de existență (adică mijloacele care servesc la satisfacerea nevoilor esențiale de trai ale persoanei, cum sunt locuința, hrana, îmbrăcăminte), practicând în acest scop acte sexuale cu diferite persoane.²⁰

Rezultă că nu se poate vorbi despre prostituție, dacă, prin practicarea actelor sexuale cu persoane diferite, persoana nu obține decât o parte neînsemnată a mijloacelor de subzistență. Totuși, precizăm că, în asemenea cazuri, nu se exclude exploatarea sexuală ca formă a scopului traficului de ființe umane. Într-o asemenea ipoteză, este posibil ca partea însemnată a mijloacelor de subzistență să fie asigurată de pe urma exploatării în alte forme (de exemplu, prin muncă sau servicii forțate, cerșetorie, folosire în activități criminale etc.).

Într-o altă privință, despre conținutul noțiunii „pornografie” ne putem da seama din dispoziția art.208¹ „Pornografia infantilă”. Parafrazând și adaptând definiția respectivă, putem afirma că prin „pornografie” se are în vedere producerea, distribuția, difuzarea, importarea, exportarea, oferirea, vinderea, schimbarea, folosirea sau deținerea de imagini sau alte reprezentări ale unei sau mai multor persoane implicate în activități sexuale explicite, reale sau simulate, ori de imagini sau alte reprezentări ale organelor sexuale ale unei persoane, reprezentate de manieră lascivă sau obscenă, inclusiv în formă electronică.

Despre conținutul noțiunii „pornografie” ne putem da seama și din prevederile Legii României privind prevenirea și combaterea pornografiei, nr.196 din 13.05.2003.²¹ Conform art.2 al acestui act legislativ: prin „pornografie” se înțelege actele cu caracter obscen, precum și materialele care reproduc sau difuzează asemenea acte (alin.(1)); prin „acte cu caracter obscen” se înțelege gesturi sau comportamente sexuale explicite, săvârșite individual sau în grup, imagini, sunete ori cuvinte care prin semnificația lor aduc ofensă la pudoare, precum și orice alte forme de manifestare indecentă privind viața sexuală, dacă se săvârșesc în public (alin.(2)); prin „materiale cu caracter obscen” se înțelege obiecte, gravuri, fotografii, holograme, desene, scrieri, imprimare, embleme, publicații, filme, înregistrări video și audio, spoturi publicitare, programe și aplicații informatice, piese muzicale, precum și orice alte forme de exprimare care prezintă explicit sau sugerează o activitate sexuală (alin.(3)).

În concluzie, din analiza celor două concepții legislative se poate afirma că, privită ca varietate a exploatării sexuale, folosirea victimei în industria pornografică se exprimă în folosirea acesteia în cadrul unei activități de întreprinzător având ca scop producerea, distribuția, difuzarea, importarea, exportarea etc. a materialelor pornografice. Materialele pornografice sunt materiale obscene, incompatibile cu morala publică, care reprezintă: 1) o persoană angajată în comportament sexual explicit; 2) imagini, sunete, cuvinte sau orice alte manifestări ce arată o persoană angajată în comportament sexual explicit. Prin „comportament sexual implicit” se are în vedere comportamentul real sau simulat, concretizat în: 1) actele sexuale de tip genital-genital, oralo-genital, analo-genital între persoane de sex opus ori de același sex; 2) bestialitate; 3) masturbare; 4) abuz sadic sau masochist în context sexual; 5) expunere lascivă sau într-un loc public a organelor sexuale.

O.A. Bulgakova deosebește două tipuri de pornografie: pornografia legală (permisă) și pornografia ilegală (nepermisă). Pornografia legală se află în circuitul civil, deși cu anumite restricții. Pornografia ilegală se află sub interdicție absolută, întrucât presupune violență, cruzime, orgii, manifestări de anomalii psihice, implicarea minorilor etc.²² Putem accepta o asemenea clasificare, în sensul că diferențierea celor două tipuri de pornografie poate fi luată în considerație la individualizarea pedepsei pentru traficul de ființe umane săvârșit în scopul exploatării sexuale. Totuși, în planul calificării celor săvârșite în baza art.165 C.pen. RM, nu are nici o relevanță diferențierea pornografiei legale de cea ilegală.

În alt context, T.Dolgolenko afirmă că, în cazul traficului de ființe umane, scopul exploatării sexuale vizează exploatarea realizată de către alte persoane decât subiectul traficului de ființe umane.²³ Un asemenea punct de vedere este excesiv de restrictiv chiar și în conjunctura legii penale ruse: din cea de-a doua notă la art.127¹ al Codului penal al Federației Ruse din 24.05.1996 reiese că numai în cazul practicării prostituției, nu și al altor varietăți ale exploatării sexuale, se cere ca exploatarea să fie realizată de către alte persoane decât subiectul traficului de ființe umane.

Din legea penală autohtonă nu se desprinde o asemenea restricționare. Să recunoaștem că nici n-ar fi oportună. Pentru calificarea faptei conform art.165 C.pen. RM nu contează cine va exploata sexual (sau într-o altă formă) victima traficului de ființe umane: făptuitorul sau alte persoane. Eventual, dacă exploatarea care succede săvârșirii traficului de ființe umane nu presupune răspundere juridică, acest aspect poate fi luat în considerație la individualizarea pedepsei.

În continuarea studiului nostru, va fi analizată cea de-a doua formă a scopului acțiunii principale din cadrul

traficului de ființe umane. Ne referim la *exploatarea prin owpe "ucw"ugt,xkek"ht cvg*

În practica judiciară, traficul de ființe umane în scopul exploatării prin muncă sau servicii forțate a fost atestat în cazul următor: *D0C0" c" hquw, pxkpwkv" fg" u x-t ktgc" kp-htce kwplk" rtgx /wvg" nc" hkv0d+ "cnkp0*4+ "ctv0387" E0rgp0" TO0" Nc" ,pegrwvwn" nwpkk" o cvtkg" 4227. "uwd" rtgvzvwv" cpicl tkk" nc" q" owpe "dkpg" rn vkv . "ceguvc" nc" tgetwvvcv" rg" C0X0" Fwr " eg" k/c" rtqewtcv" dknv" fkp" eqpvwn" u w. "D0C0" c" qti cpk/cv" fg" rncuctgc" xkevko gk" ew" cwwqdw /wn" ,p" tgi kwpgc" Xqtqpgl" c" Hgfgtc kgk" Twug0" Clwpi -pf" nc" nqewv" uwcdknv. "uwd" rtgvzvwv" fg" c/n" rwpv" nc" gxkfgp " k" c/k" ,pvqo k" cevng" pgeugctg. " k/c" eqpLuecv" nwk" C0X0" rc crqtvwv0" Fwr "ceguvc. "xkevko c" c" hquw" gzrnqvcv " rtkp" owpe " k" ugt,xkek" ht cvg" r-p ,p" kwnkg" 4227.²⁴*

În conformitate cu pct.4.2 al Hotărârii Plenului nr.37/2004, „exploatarea prin muncă sau servicii forțate, în corespundere cu prevederile Convenției Organizației Internaționale a Muncii privind munca forțată sau obligatorie, constituie: a) determinarea victimei prin contrângere să îndeplinească o muncă pe care din propria inițiativă și voință nu ar îndeplini-o; b) punerea victimei în situația de a presta o muncă la care nu era obligată de a o efectua; c) ținerea persoanei în servitute pentru achitarea unei datorii; d) obținerea muncii sau a serviciilor prin înșelăciune, constrângere, violență sau amenințarea cu violență”.

Precizia ne obligă să afirmăm că în pct.1 art.2 al Convenției Organizației Internaționale a Muncii privind munca forțată sau obligatorie, adoptate la Geneva la 28.06.1930, în vigoare pentru Republica Moldova din 23.03.2001²⁵, se menționează că noțiunea „muncă forțată sau obligatorie” înseamnă orice muncă sau serviciu pretins unui individ sub amenințarea unei pedepse oarecare, și pentru care numitul individ nu s-a oferit de bunăvoie.

Mai potrivită pentru contextul art.165 C.pen. RM pare a fi definiția noțiunii „muncă forțată (obligatorie)” formulată la alin.(2) art.7 din Codul muncii al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 28.03.2003²⁶: „orice muncă sau serviciu impus unei persoane sub amenințare sau fără consimțământul acesteia”. Considerăm că anume o asemenea interpretare trebuie asigurată noțiunii „muncă sau servicii forțate”, utilizate în art.165 C.pen. RM. Este o interpretare de același nivel de forță juridică cu interpretarea conținută în art.168 „Munca forțată” din Codul penal. Este preferabilă definiția din Codul muncii, din moment ce avantajează făptuitorul sub aspectul consemnat la alin.(2) art.3 C.pen. RM.

De aceea, în sensul art.165 C.pen. RM, noțiunea de exploatare prin muncă sau servicii forțate are înțelesul specificat în alin.(4) art.7 din Codul muncii. Conform

acestei norme, la munca forțată (obligatorie) se atribuie: a) încălcarea termenelor stabilite de plată a salariului sau achitarea parțială a acestuia; b) cerința angajatorului față de salariat de a-și îndeplini obligațiile de muncă în lipsa unor sisteme de protecție colectivă sau individuală ori în cazul în care îndeplinirea lucrării cerute poate pune în pericol viața sau sănătatea salariatului. În același timp, potrivit alin.(5) art.7 din Codul muncii, nu se consideră muncă forțată (obligatorie): a) serviciul militar sau activitățile desfășurate în locul acestuia de cei care, potrivit legii, nu îndeplinesc serviciul militar obligatoriu; b) munca unei persoane condamnate prestată în condiții normale în perioada de detenție sau de liberare condiționată de pedeapsă înainte de termen; c) prestațiile impuse în situația creată de calamități ori de alt pericol, precum și cele care fac parte din obligațiile civile normale stabilite de lege.

Încheiem analiza scopului exploatării prin muncă sau servicii forțate cu o recomandare *de lege ferenda*: propunem ca în dispoziția art.165 C.pen. RM cuvintele „prin muncă sau servicii forțate” să fie substituite prin cuvintele „prin muncă forțată”. Aceasta ar pune textul Codului penal în concordanță cu prevederile Codului muncii, prevenind confuziile în procesul de interpretare a legii penale. Or, din definiția noțiunii „muncă forțată (obligatorie)”, formulată la alin.(2) art.7 din Codul muncii, reiese că serviciile forțate nu pot fi privite decât în calitate de parte componentă a conceptului generic de muncă forțată.

Într-un alt context, cea de-a treia formă a scopului acțiunii principale din cadrul traficului de ființe umane constă în *gzrnqvcvtgc" rtkp" egt gvqtkg*

În acest sens, este relevant următorul caz din practica judiciară: *I.R. a fost condamnat, printre altele, con- hqt o" nkv0d+ "cnkp0*3+ "ctv0387" E0rgp0" TO0" Nc" 4602304229. " ct-pfw/ug" ,p" q0" Egt p w k" *Wetckpc+. "uwd" rtgvzvwv" e " rngce " ,ortgwp " ew" r tkp kk" u k" ,p" q0" Mgno p , *Wetck- pc+. "K0T0" c" tgetwvvcv/ q" rg" nqewkvqctgc" q0" Egt p w k" 000" Crqk. " fkp" eqpvwn" u w. "K0T0" c" qti cpk/cv" vtcpurqvtctgc" xkevko gk" ,p" q0" Dtkegpk" *Tgrwdnkec" Oqnfqxc+0" Wwngtk- qt. "K0T0" c" cf rqukv" xkevko c" nc" fqokeknwn" nwk" K0Q0" fkp" q0" Dtkegpk. " rgpvtw" c" q" ko rwpv" nc" owpe " k" ugt,xkek" ht cvg. "rtgewo" k" nc" egt gvqtkg.²⁷*

Iată cum este definită noțiunea „cerșetorie” în pct.4.2¹ al Hotărârii Plenului nr.37/2004: „formă de exploatare prin muncă sau prin servicii forțate, care presupune acțiuni prin care o persoană, înjosindu-se, fiind impusă, cere cu stăruință de la persoane străine, agenți economici, organizații sau instituții bani ori alte bunuri materiale”. Este o interpretare care, practic, reproduce unul din punctele de vedere exprimate în doctrina penală autohtonă.²⁸

De menționat că cerșetoria nu poate fi privită ca un caz specific de muncă sau servicii forțate. Fiind în

esență o activitate parazitară, cerșetoria nu poate presupune producerea de bunuri, executarea de lucrări sau prestare de servicii. Un cerșetor doar ia, fără a oferi în schimb nimic, deci nu participă în nici un fel la crearea produsului social.

De notat că în art.326 din Codul penal al României din 21.06.1968 cerșetoria este înțeleasă ca faptă a persoanei care, având capacitatea de a munci, apelează, în mod repetat, la mila publicului, cerând ajutor material.

Putem accepta această definiție pentru necesitățile studiului nostru, cu o singură excepție: în contextul art.165 C.pen. RM, cerșetoria este privită nu ca o faptă sancționabilă, dar ca o formă de exploatare. De aceea, nu este nici un temei să restrângem semantismul noțiunii de cerșetorie în raport cu cei care au capacitatea de a munci. Cel mai probabil, tocmai cei care n-au capacitatea de a munci și nici posibilități de întreținere sunt mai expuși în vederea exploatării pentru cerșetorie. În legătură cu aceasta, este cazul de menționat că, în conformitate cu pct.2 art.16 al Convenției ONU cu privire la drepturile persoanelor cu dizabilități, adoptate la New York la 13.12.2006²⁹, statele părți vor lua măsurile adecvate pentru a preveni, printre altele, orice formă de exploatare a persoanelor cu dizabilități.

Luând toate acestea în considerație, suntem de părere că, în contextul art.165 C.pen. RM, prin „cerșetorie” trebuie de înțeles fapta persoanei care apelează, în mod repetat, la mila publicului, cerând ajutor material, indiferent dacă are sau nu capacitatea de a munci. Din această definiție rezultă următoarele condiții:

1) cerșetoria se exprimă în apelarea la mila publicului;

2) apelarea la mila publicului are ca obiect un ajutor material;

3) apelarea la mila publicului este repetată;

4) nu contează dacă cel care apelează la mila publicului are sau nu capacitatea de a munci.

Ne vom referi la primele trei condiții, din moment ce ultima condiție a fost analizată mai sus.

Privitor la prima condiție, în doctrina penală română se susține că „apelarea la mila publicului vizează publicul în general, masa nedeterminată de oameni către care se îndreaptă solicitarea făptuitorului. De aceea, dacă o persoană se adresează unor cunoscuți, unor prieteni ori rude, cerându-le ajutor material, aceasta nu poate realiza fapta de cerșetorie”.³⁰ În consecință, dacă victima traficului de ființe umane se preconizează a fi folosită pentru a cere ajutor de la apropiați, nu vom fi în prezența scopului de exploatare pentru cerșetorie. Eventual, poate fi prezentă o altă formă a scopului acțiunii principale din cadrul traficului de ființe umane (de exemplu, scopul folosirii în activități criminale, concretizat în folosirea victimei la săvârșirea escrocheriei).

Apelarea la mila publicului poate fi făcută direct sau indirect și prin oricare mijloace (verbal, în scris, televiziune, Internet etc.).

Referitor la cea de-a doua condiție consemnată mai sus, apelarea la mila publicului trebuie să aibă ca obiect un ajutor material. Se are în vedere produsul cerșetoriei, exprimat în bani sau în alte bunuri.

Totodată, nu interesează dacă cererea de ajutor material a fost sau nu satisfăcută. Or, „ceea ce a avut în vedere legiuitorul este cererea de ajutor material și nu primirea unui astfel de ajutor”.³¹

În fine, nu trebuie să lipsească condiția modului repetat al apelării la mila publicului. În acest sens, A.Boroi opinează: „... nu este vorba de o simplă apelare de două sau mai multe ori la mila persoanei, ci de o repetare în sensul unei obișnuințe pentru procurarea celor necesare traiului, fără muncă. De pildă, dacă în decurs de câteva ore un individ apelează la mila diferitelor persoane, simulând o infirmitate pentru a-și procura bani pe care-i cheltuiește pe băutură, fapta sa nu constituie cerșetorie. În schimb, dacă repetă aceste acte și în zilele următoare, fapta sa constituie cerșetorie”.³² Așadar, un caracter de îndeletnicire trebuie să aibă apelarea la mila publicului, pentru a putea fi catalogată drept cerșetorie.

În continuare vom examina cea de-a patra formă a scopului acțiunii principale din cadrul traficului de ființe umane. Avem în vedere *ueqrwn'gz.rnqcv tkk'p'uencxkg'ucw'p'eqpfk kk'ukoknctg'uencxkgk*

În practica judiciară, prezența acestei forme a fost stabilită în următoarele cazuri: *R0X0' k'R0C0'cw'hquv',pxk-pwk k'fg'u x-t ktgc'kphctce kwppkk'rtgx /wv'nc'nkvd+' k'h+'cnkp0*4+'ctv0387'E0rgp0'TO0'p'nwpc'kwpgk'4227.'egk'fqk.'fg'eqowp'ceqtf'ew'D0P0' k'U0K0.'rtkp',p gn ekwpg.'rtkp'intermediul unor persoane necunoscute, i-au recrutat pe D0X0.'P0K0.'I0K0.'HK0.'R0C0.'H0P0.'O0X0.'E0U0' k'E0P0.'rgpvtw'c'owpek.'ejkrwtkn'g.'p'eqpfk kk'hcxqtcdkng'p'Hgfgtc kc'Twu 0'Clwpug'nc'fguvkpc kg.'xkevko gng'cw'hquv'fg kpwv'g'p'eqpfk kk'ukoknctg'uencxkgk=33'C0Q0'c'hquv'eqpfocpcv'p'dc/c'nkvd+'d+'.f+'cnkp0*4+'ctv0387'E0rgp0'TO0'Rtkpvtg'c'vngng.'hc'pegrwvwn'hwppkk'hgdtwctkg'4229.'rtkp',p gn ekwpg'k'cdw/'fg'rq/k kg'fg'xwmpgtcdknkvcv'g.'C0Q0'c'tgetwvcv/q'rg'D0N0' k'c'vtcpurqtvvcv/q',p'Vwtekc0'Ceana'xkevko c'c'hquv'p'v-npkv'fg'e vtg'I0F0' k'E0G0'RtqLv-pf'fg'hcrvwn'e'xkevko c'ug'ct'pvt/q'ct'wt kp'.e'pw'ewpqc vg'hk'odc.'e'pw'vkg'ewo'u'crgng/g'nc'clwvqt.'rtgewo' k'fg'hcrvwn'e'xkevko c'ug'ct'uid'eqpvtqn'k'uv r-pktg'vqvcn'hc'fg'h rrvwvqtk.'ceg vkc'cw'fgvgtokpcv/q'u / k'fgc'eqpuko -o-pvwn'nc'c'ug'rtqukvvc0'p'ceguv'hgn.'xkevko c'c'hquv'rwu'p'eqpfk kk'ukoknctg'uencxkgk=34'R0I0' k'R0K0'cw'hquv'rw k'uid'p'xkpwktg'rgpvtw'u x-t ktgc'kphctce kwppkk'rtgx /wv'nc'nkvd+'d+'.f+'cnkp0*4+'ctv0387'E0rgp0'TO0'p'rgtkqcf'oc'ctvkg/crtnkng'4224.'rtkp',p gngigtg'rtgcncdkn'rgpvtw'vknk/ctgc'owpek'k'ht cvg'c'rgtuqcpngqt' k'kpgtgc'nqt',p*

sclavie, cei doi i-au transportat în regiunile Măcin și
 c" Hgfgtc kgk" Twug" rg" EOKO. "EOMI. "ROXO. "UOF0. "HOKO. "E0X0. "LOU0. "
 K0R0" k" N0C0" Clwp k" hc" fgwkp c kg. "ceg vkc" cw" hquw" fgrqugfc k"
 fg" cevgng" fg" kfgpvkvcvg" k" k0 rw k" u " , pfgnrkpgcuc " " rg"
 rctewtuwm" c" crvg" hwpk" fkgtkvg" owpek" c i tkeqngl" Xkevko gng"
 cw" hquw" gznqcvcvg" , p" eqpfk kk" ukoknctg" uencxkkg. "h t " c" E"
 remunerate.³⁵

Ceea ce se poate observa din analiza acestor cazuri este că:

1) scopul exploatării în sclavie sau în condiții similare sclaviei poate să apară ca scop exclusiv al traficului de ființe umane. Însă, la fel de posibil este să apară alături de alte forme ale scopului acțiunii principale în contextul aceleiași infracțiuni de trafic de ființe umane: scopul exploatării sexuale comerciale sau necomerciale; scopul exploatării prin muncă sau servicii forțate; scopul exploatării pentru cerșetorie etc. În aceste condiții, victimei i se rezervă postura de: sclav sexual; sclav muncitor; sclav cerșetor etc.;

2) în toate cele trei cazuri consemnate mai sus scopul exploatării în sclavie sau în condiții similare sclaviei a fost realizat. Cu toate acestea, a lipsit calificarea suplimentară necesară conform art. 167 „Sclavia și condițiile similare sclaviei” din Codul penal. S-a făcut abstracție de faptul că exploatarea propriu-zisă în sclavie sau în condiții similare sclaviei depășește cadrul infracțiunii de trafic de ființe umane. Deci, reclamă calificare ca infracțiune aparte.

În altă privință, menționăm că noțiunile „sclavie” și „practici similare sclaviei” sunt definite în art. 2 al Legii nr. 241/2005: sclavie – stare sau condiție a persoanei asupra căreia se exercită unul sau mai multe drepturi ce derivă din dreptul de proprietate (pct. 8)); practici similare sclaviei – stare a persoanei ținute sau puse în situația în care o altă persoană are o stăpânire asupra ei sau o impune, prin înșelăciune, prin amenințare cu forța, prin violență sau prin alte mijloace de constrângere, să presteze anumite servicii, inclusiv să se angajeze ori să rămână în raport de concubinaj sau de căsătorie (pct. 9)).

Nu e greu de observat că, de fapt, cele două definiții reproduc dispoziția de la art. 167 C.pen. RM. De asemenea, nu există contradicții vizibile dintre cele două definiții și interpretarea judiciară a noțiunii „sclavie sau servicii similare sclaviei”, dată în pct. 4.3 al Hotărârii Plenului nr. 37/2004.

În cele ce urmează va fi supusă investigării cea de-a cincea formă a scopului acțiunii principale din cadrul traficului de ființe umane. Ne referim la *scopul folosirii* „p" eqplkevg" ct o cvgl

În conformitate cu pct. 4.4 al Hotărârii Plenului nr. 37/2004, folosirea victimei în conflicte armate reprezintă „antrenarea forțată a acesteia în operațiuni armate”.

De ce antrenarea „forțată”? Oricare modalitate a acțiunii adiacente din cadrul traficului de ființe umane,

nu doar cele implicând constrângere, pot însoți modalitatea acțiunii principale, în prezența căreia se urmărește folosirea victimei în conflicte armate. Deci, nu este un aspect pe care ar trebui să se insiste.

În doctrina penală se ia în considerație aceasta, iar prin „folosire în conflicte armate” se înțelege: „folosirea victimei, de regulă, în calitate de mercenar”³⁶; „antrenarea victimei în executarea anumitor misiuni în conflicte armate”³⁷; „utilizarea serviciilor victimei traficului de ființe umane în activități militare”³⁸ etc.

Ce înseamnă „conflict armat” în sensul art. 165 C.pen. RM? În opinia lui D. Cazacu, în sensul analizat, conflictul armat are un caracter internațional, adică presupune implicarea forțelor armate ale diferitelor state.³⁹ Considerăm prea restrictiv acest punct de vedere. De ce să nu fie aplicat art. 165 C.pen. RM atunci când făptuitorul urmărește scopul folosirii victimei într-un conflict armat de sorginte internă (război civil, război de secesiune etc.)? Un conflict armat sau un conflict militar poate avea un caracter internațional sau intern. De exemplu, în art. 391 C.pen. RM sunt specificate ambele aceste tipuri. Că un conflict armat poate avea sorginte internă rezultă și din art. 130 și 141 C.pen. RM: răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale ori violarea integrității teritoriale a statului se poate realiza și în urma unui conflict armat intern (exemplul secesiunii teritoriului din stânga Nistrului de restul teritoriului Republicii Moldova este exemplul cel mai elocvent în acest sens). În concluzie, odată ce în art. 165 C.pen. RM nu se conțin concretizări cu privire la sorginta conflictului armat, prin „conflicte armate” urmează de înțeles atât conflictele armate internaționale, cât și cele interne.

În alt context, menționăm că la lit. g) pct. 3) art. 2 al Legii nr. 241/2005 se vorbește despre „folosirea în conflicte armate sau în formațiuni militare ilegale”. În art. 165 C.pen. RM nu este consemnat scopul folosirii victimei în formațiuni militare ilegale. De aceea, în contextul acestei norme penale, nu interesează dacă victima este folosită în astfel de formațiuni. Contează să fie folosită în conflicte armate. Acesta trebuie să fie scopul făptuitorului.

Nu contează în ce calitate urmează a fi folosită victima în cadrul conflictului armat: de mercenar; de angajat al unei companii militare private; de necombatant etc. Nu contează nici dacă victima va fi folosită în cadrul unor operațiuni militare. Este important să fie folosită în timpul unui conflict armat, în zona conflictului armat și în legătură cu conflictul armat. Toate celelalte detalii pot fi avute în vedere la individualizarea pedepsei pentru traficul de ființe umane.

În altă ordine de idei, cea de-a șasea formă a scopului acțiunii principale din cadrul traficului de ființe umane constă în *hqnquktgc" xkevko gk" , p" cevkxlv k" etk0kpcng*.

Potrivit pct.4.5 al Hotărârii Plenului nr.37/2004, folosirea victimei în activități criminale „constituie atragerea forțată la săvârșirea unor fapte ce constituie infracțiuni”.

Din nou, avem obiecții față de utilizarea termenului „forțată”. Or, din art.165 C.pen. RM nu rezultă că influențarea asupra victimei se reduce la forțarea, la constrângerea acesteia.

De aceea, pare a fi mai plauzibilă opinia exprimată de către S.Brînza: folosirea în activități criminale presupune folosirea victimei în calitate de participant la infracțiune sau în calitate de mijloc animat (în cazul persoanelor iresponsabile) de săvârșire a infracțiunii.⁴⁰ Așadar, putem deosebi două ipoteze în care se atestă scopul folosirii victimei în activități criminale: 1) folosirea victimei în calitate de participant (coautor, complice etc.) la infracțiune; 2) folosirea victimei nevinovate (pentru că, de exemplu, este iresponsabilă) ca instrument de săvârșire a infracțiunii.

La calificarea faptei conform art.165 C.pen. RM nu are importanță numărul de infracțiuni sau particularitățile acestora. Făptuitorul poate urmări folosirea victimei la o singură infracțiune sau la mai multe infracțiuni; poate urmări folosirea victimei la furturi din locuință sau din buzunare, la comercializarea drogurilor sau la oricare alte fapte infracționale.

În context, să nu uităm că, în primul rând, ipoteza scopului folosirii victimei în activități criminale este vizată de prevederea de la alin.(4) art.165 C.pen. RM, potrivit căreia victima traficului de ființe umane este absolvită de răspundere penală pentru infracțiunile săvârșite de ea în legătură cu această calitate procesuală.

În încheierea analizei laturii subiective a infracțiunii prevăzute la art.165 C.pen. RM, vom cerceta ultima dintre formele scopului acțiunii principale din cadrul traficului de ființe umane. Este vorba de *scopul de pre-ngxctg" c" qti cpgnqt" ucw" guvwvwtknq#*

În opinia lui I.Tănăsescu și G.Tănăsescu, pe care o susținem, „intervenția prelevării sau transplantului unui țesut sau organ este motivată etic și ocrotită prin asigurarea libertății individuale, prin elaborarea și executarea actelor și acțiunilor concrete de prelevare în baza normelor legale”.⁴¹ Prevederile căror norme legale nu respectă cel care, săvârșind traficul de ființe umane, urmărește scopul de prelevare a organelor sau țesuturilor?

Considerăm că, în principal, este vorba de prevederile alin.(2) art.15 „Condițiile de prelevare de la un donator în viață” al Legii Republicii Moldova privind transplantul de organe, țesuturi și celule umane, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 06.03.2008⁴²: „Prelevarea de organe, țesuturi și celule se poate efectua de la persoane în viață, având capacitate de exercițiu deplină, doar în cazul consimțământului scris, liber,

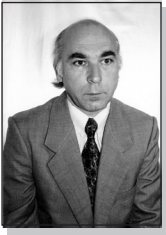
prealabil și expres al acestora și cu autoritatea Comisiei independente de avizare”.

De menționat că, în conformitate cu art.2 al actului legislativ sus-menționat, prin „prelevare” se înțelege procedeul prin care organele, țesuturile sau celulele donate devin utile pentru transplant.

În literatura de specialitate se menționează că, în contextul traficului de ființe umane, nu este obligatoriu ca scopul efectuării transplantului să reprezinte finalitatea celui care urmărește prelevarea organelor sau țesuturilor; se afirmă că respectiva finalitate se poate exprima și în altceva: efectuarea de experimente sau testări științifice; efectuarea de ceremonii ritualice; înfricoșare; canibalism; vampirism; obținerea unor preparate medicamentoase etc.⁴³ Suntem de acord cu aceasta. Altfel, ar fi lipsită de sens modificarea pe care a suferit-o dispoziția art.165 C.pen. RM. Ne referim la Legea Republicii Moldova pentru modificarea și completarea unor acte legislative, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 26.09.2008.⁴⁴ Prin această lege, printre altele, din dispoziția alin.(1) art.165 C.pen. RM au fost excluse cuvintele „pentru transplantare”. Altfel spus, odată cu intrarea în vigoare a acestei legi, oricare finalitate, nu numai cea de transplantare, poate fi urmărită de cel care săvârșește traficul de ființe umane în scopul prelevării organelor sau țesuturilor.

În mod regretabil, nu toți au remarcat intrarea în vigoare a acestei legi. Ne referim aici nu doar la faptul că la lit.d) pct.3) art.2 al Legii nr.241/2005 se menționează despre „obligarea la prelevarea de organe sau țesuturi pentru transplant (sublinierea ne aparține – n.a.) ori prelevarea de alte părți componente ale corpului uman”.

Ne referim la „metamorfoza” de complezență pe care a suferit-o explicația de la pct.4.6 al Hotărârii Plenului nr.37/2004. Inițial, explicația respectivă a avut următorul conținut: „Prelevarea de organe sau țesuturi pentru transplantare are loc în cazul obligării victimei la prelevare de organe, țesuturi sau alte elemente ale corpului pentru transplantare, contrar prevederilor Legii privind transplantul de organe sau țesuturi umane (MO, nr.94-95/474 din 26.08.1999)”. În urma adoptării Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr.9 din 22.12.2008 pentru modificarea și completarea Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr.37 din 22 noiembrie 2004 „Cu privire la practica aplicării legislației în cauzele despre traficul de ființe umane și traficul de copii”⁴⁵, conținutul pct.4.6 al Hotărârii Plenului nr.37/2004 a devenit altul: „Constrângerea la prelevarea de organe sau țesuturi are loc în cazul obligării victimei la prelevare de organe, țesuturi sau alte elemente ale corpului – procedeu prin care organele, țesuturile sau celulele donate devin utile pentru transplant contrar prevederilor Legii privind transplantul de organe, țesuturi și celule umane (MO, nr.81/273 din 25.04.2008)”.

TG I KOWN" LWTKFKE" CN" KPFWVTKCNK \ TKK NC" PEGRWVWTKNG" OQFGTPK \ TKK" OQNFQXGK

Ion TUTUIANU,

doctor în drept, lector universitar

**Wpkxgtukvcvgc" šXcukng" Cngeucpftkō" fkp" Dcecw+*

SUMMARY

Although Moldovan agricultural products were the basis of trade, industrial development leads to
cp"kpvgpukŁecvkqp"qh"vtc fg."jcxkpi"cu"qdlgev"qh"vtcpucevkkp<"yqqf."ucmw."eqpwvwevkqp"o cvgtkcnu."qknl

Dacă baza economiei țării continua tradițional să fie agricultura, apăsarea tot mai mult necesitatea creșterii productivității, ceea ce impunea folosirea uneltelor de producție corespunzătoare tehnicii țărilor europene. Marii proprietari de pământ simțeau acut necesitatea depășirii stadiului folosirii doar a brațelor de muncă, ei fiind cei dintâi preocupați în dezvoltarea industrială a uneltelor agricole, la care s-a adăugat interesul creării unei industrii mecanice de prelucrare a produselor cerealiere și animaliere. Negustorii au început și ei să-și arate interesul pentru industria alimentară și industria de unelte agricole; astfel, industria apărea drept sursă de îmbogățire și nu doar în slujba agriculturii. Întreprinzătorii aveau în vedere mai întâi producția agricolă, fructele, plantele industriale, viticultura, produsele animaliere, laptele, brânzeturile, pieile și lâna, iar la mijlocul secolului al XIX-lea apare interesul pentru creșterea viermilor de mătase, mai ales în ținuturile Putna, Tecuci, Covurlui, Tutova, Fălciu și Vaslui, încât se poate afirma că Moldova dispunea de resurse naturale bogate și variate pentru dezvoltarea industrială.¹

Industria de construcții se putea dezvolta prin folosirea lemnului drept materie primă, iar pădurile țării aveau întindere apreciată în anul 1859 la 971 366 hectare.² Stejarul era prețuit și folosit pentru rezistența lui, iar frasinul apreciat mai frumos decât în orice altă țară.³ Deși nu se găseau cariere de piatră remarcabile, se bucurau de apreciere pietrele de moară extrase din Scheia, Păun, Bârnova, Ciurea, Hârlău și Deleni, la care se adăuga piatra de natură calcaroasă pentru ipsos.⁴ Petrolul se găsea din abundență în ținutul Moinești, iar cărbunele la Comănești, dar țara avea și fier, cupru, aur etc. Toate aceste resurse naturale, chiar dacă nu se aflau în mod egal de abundență, ofereau posibilitatea înființării unor întreprinderi de exploatare și prelucrare a lor.

Astfel, Moldova dispunea de resurse naturale pentru dezvoltarea ei industrială și, în primul rând, a industriei ușoare și a industriei de construcții, dar și a industriei chimice, prin folosirea petrolului. Însă, așa cum se prezenta realitatea timpului, nu se poate trece cu vederea faptul că statul nu avea posibilitatea de a sprijini sau proteja industria. Toți cei interesați apreciau că industria alimentară avea cele mai mari șanse de izbândă pentru

progresul țării, de unde și viziunea asupra industriei ca o anexă a agriculturii, din care se dezvoltau și alte ramuri ale industriei, precum cea textilă, forestieră sau a hârtiei.

Industria prelucrătoare avea tradiție și era separată de cea extractivă, care începe a se dezvolta odată cu intrarea țării în curentul modernizării vieții publice și private. Primul produs al industriei extractive în Moldova era sarea, folosită în alimentație, dar și în pielărie, în consumul intern, fiind și exportată. Regimul juridic al sării era special prin venitul pe care-l putea aduce vistieriei, încât a devenit monopol de stat, acesta fiind stipulat de către Regulamentul organic al Moldovei, prin Regulamentul de comerț, cuprins în Capitolul al cincilea, art. 148-167. Regulamentul organic avea în vedere introducerea ordinii în mediul de afaceri și controlul statului, ieșirea din haotismul tradițional și colectarea de bani la vistieria țării. Se reglementa exploatarea subsolului, încât orice proprietar putea exploata bogățiile subsolului moșiei sale plătind statului zeciuială și, în primul rând, sarea devenea monopolul statului. Dacă proprietarul nu dădea în exploatare zăcămintele subsolului descoperite pe moșia sa, în termen de cinci ani, atunci se luau măsuri legale pentru ca exploatarea să fie trecută asupra statului, care, la rândul lui, se obliga la plata zeciuiei către proprietarul terenului. Zăcămintele de sare de pe proprietatea particulară treceau în proprietatea exclusivă a statului, care, însă, îi recunoștea proprietarului terenului dreptul încasării zeciuiei în bani.⁵ Întrucât se impunea depășirea modului rudimentar de exploatare a zăcămintelor de sare, statul s-a preocupat de angajarea unor specialiști în industria extractivă din străinătate, precum Hommaire de Hell și Mihalic de Hodocin, iar unii străini și-au oferit serviciile.⁶ Cu toate acestea, industria extractivă a Moldovei rămânea în stadiu extrem de modest de tehnicizare.

Sarea deținea primul loc în industria extractivă și se găsea în Vrancea, la Grozești-Bacău și, mai ales, la Târgul Ocna. Deși monopol al statului, vrâncenii aveau voie să extragă sare pentru nevoile proprii, cu interdicție de a comercializa sare.⁷ Până în 1860, salinile de la Târgul Ocna erau exploatare de către arendași ai statului, când prin lege specială s-a dispus ca exploatarea lor să

se făcă numai în regia guvernului de la 1 ianuarie 1862. Apoi, Regulamentul provizoriu al salinelor Moldovei, din 11 ianuarie 1862, stabilea dreptul de monopol al statului asupra exploatării și desfacerii sării, menținându-se dreptul locuitorilor de a extrage sare din fântânile de slatină numai pentru nevoile proprii.⁸

Pentru a se ajunge la stratul de sare se săpau gropi late de 2,23 m. Astfel, la Târgul Ocna, principala exploatare de sare erau, în 1849, patru gropi în exploatare: groapa arestaților, deschisă din anul 1826, groapa opreanului, deschisă din 1835, groapa Candida, deschisă din 1836, precum și groapa Ocnița, deschisă din 1843. Adâncimea lor nu depășea 138 m, iar lățimea creștea pe măsura înaintării în adâncime. Pereții acestor gropi erau căptușiți cu lemn de brad, iar pentru scurgerea apei – cu piei de bivoli. Intrarea și ieșirea lucrătorilor din ocna se făcea prin același puț, la fel și extragerea sării, în timp ce altul era pentru aerisire. Cât privește iluminatul, se făcea cu feștile sau prin arderea lemnului. Din cauza lucrului rudimentar, neputându-se săpa mai în adâncime, se săpau noi fântâni de exploatare a sării. Ciocanul și penele de fier erau principalele instrumente de lucru.⁹ Transportul sării la suprafață se făcea printr-un dispozitiv cu tracțiune animală, numit crivac, pentru ca în 1870 să se introducă la Slănic și Târgul Ocna extragerea sării prin galerii și stâlpi, iar în 1874 s-a folosit prima mașină cu vaporii.¹⁰

Ca mână de lucru în ocele de sare erau folosiți deținuții cu condamnări grele, precum și lăturașii, oameni din satele învecinate plătiți pentru munca lor, dar și scutiți de unele obligații față de stat. Însă, adevărații lucrători erau șavgăii, muncitori permanenți, tăietori de sare, care lucrau în schimburi de o săptămână din două sau din patru. Pe lângă acești lucrători, în ocele de sare mai erau rufetașii¹¹, împărțiți în grupe mari și fiecare grupă în cete cu un conducător în frunte. Cu acești lucrători Moldova ajunsese printre marii producători europeni de sare, iar unele cifre sunt relevante. Dacă în anul 1810 se extrăgeau aproximativ 23 238 000 kg¹² de sare, în 1852 cam 37 730 000 kg, apoi în anii 1861-1864 numai la Târgul Ocna și Slănic se extrăgeau câte 10 000 000 kg anual¹³. Până la legea din 1862 marea parte a veniturilor din sare a revenit arendașilor de saline, iar cea mai mare sumă revenită statului a fost de 1 700 000 lei anual.¹⁴

Dacă extragerea sării era pe primul loc în industria extractivă, urmează extragerea țigăii. Păcura se folosea, mai ales, la unsul roților, în medicina veterinară, în industria de prelucrare și la iluminare. La depistarea și estimarea rezervelor petroliere se folosea experiența locuitorilor indigeni și aceasta până la stabilirea științifică a răspândirii petrolului în Moldova de către Grigore Cobălcescu. Extragerea petrolului se făcea în ținutul Bacău și, mai ales, în zona Lucăcești-Zemeș¹⁵, unde locuitorii se îndeletniceau în mod tradițional cu exploatarea și transportul de păcură. Se aprecia și calitatea păcurii; adică, păcura de la Moinești era neagră și subțire, bună pentru ungerea trăsurilor, păcura de la

Tazlău era subțire și roșie, bună la cizmărie, iar cea de la Doftana era foarte grasă și se folosea numai amestecată cu petrol.¹⁶ Sub aspectul regimului juridic, păcura nu era monopol de stat și nici nu era supusă zeciuiei, ea fiind lăsată la bunul plac al proprietarului. Atunci când mai mulți răzeși se asociau să exploateze păcură, ei săpau groapa, după care fiecare exploata un număr de săptămâni, pământul și puțul fiind proprietate comună.¹⁷ Proprietarul moșiei folosea la exploatarea păcurii țărani dependenți și se tocmea cu ei, considerându-i specialiști și nu clăcași. Sunt și cazuri de negustori asociați pentru exploatarea păcurii, care angajau lucrători și vindeau păcura prin târguri. Dintre acești negustori, Ioseph Theiler a devenit proprietarul tuturor exploatărilor petroliere de pe moșiile Moinești și Solonț.¹⁸

Au început să vină investitori străini, precum francezul Olivier de Lalonde, care, la 15 iunie 1861 cerea autorizație domnească pentru douăzeci de ani, pentru exploatarea păcurii pe domeniile ale ocnelor, cu plata de zece la sută prevăzută regulamentar, iar o parte din capital, instalații și personal tehnic a adus abia în vara anului 1864. În anul 1863 altă companie franceză a început forajul petrolier cu trei sonde la Târgul Ocna, zona Mosoare, atingându-se adâncimea de până la 100 m.¹⁹

În genere, puțurile nu depășeau adâncimea de 40 m, iar săparea se făcea mai mult iarna, deoarece zăpada ajuta la aerisire, puțurile fiind căptușite cu nuiele. Păcura se scotea în puțuri de lemn cu cercuri de fier, de care se atârnavă greutăți pentru scufundare, scoase fiind prin tracțiune animală. Instrumentele folosite erau rudimentare, iar numărul puțurilor din Moldova ajunsese în anul 1866 la 275.²⁰ Exploatarea petrolului creștea, fiindcă se folosea, așa cum arată anumite evidențe păstrate, la iluminat, înlocuind cărbunele la motoarele cu combustie internă. În anul 1832 în ținutul Bacău s-au extras 14 761,89 hl petrol, iar în anii 1861-1866 numai în zona Tazlău s-au extras anual aproximativ 100 602,466 kg. Ținutul Bacău avea cea mai mare producție de păcură din România până în 1863, adică 195 318,300 kg, deci jumătate din producția țării, după care a fost depășit de județul Dâmbovița. Întrucât România era una dintre puținele țări ale lumii producătoare de petrol în epocă, exporta și păcură. Spre exemplu, între 1840-1844 exportul de păcură al Moldovei în Rusia și Austria a fost de 1100-1800 hl anual, ca să crească între 1848-1851 la 2000-6000 hl anual.²¹

Între 1848-1864 constatăm trecerea de la extragerea petrolului prin gropi la cea din puțuri și folosirea dijmei, după care terenurile petrolifere sunt cumpărate tot mai mult de negustori, încât după 1860 nu se mai exploata păcura prin folosirea țărănilor dependenți, ci cu muncă salarizată, mai ales că țărani de la munte erau mai independenți decât cei de la câmpie. Boierii și mânăstirile preferau arendarea exploatării păcurii, arendașii plătindu-le proprietarilor dijma; ei nu munceau direct, ci foloseau lucrători salariați.

După sare și petrol, altă ramură a industriei extractive era exploatarea cărbunelui, rămasă ca lucrare neizbutită din cauza lipsei unei tehnologii cât de cât corespunzătoare. Singurul loc de exploatare a cărbunelui era la Comănești - Bacău, pe moșia lui D. Aga Nicolae Ghica. Se livra cărbune vapoarelor care soseau și plecau din Galați, precum și la moara cu aburi Gueldry din Iași. Contractul prevedea livrarea unui milion ocale de cărbune de pământ cu 135 plăști mia de ocale. Costurile fiind ridicate de ambele părți, proprietarii morii aveau să renunțe la folosirea cărbunelui de la Comănești, utilizând lemnul drept combustibil. Eșecul inițiativei private în exploatarea cărbunelui a făcut ca statul să se implice și în martie 1860 Costache Negri propune domnitorului Alexandru Ioan Cuza cumpărarea moșiei Grozești, dar fără vreo finalitate.

Încercările de exploatare a fierului²² în perioada regulamentară a lui Hodocin și Costache Conachi la Negrișoara și Dimitrie Cantacuzino la Grozești au eșuat tot din cauza nerentabilității, ca și în cazul cărbunelui. Extragerea aurului și argintului nu a cunoscut vreo preocupare serioasă în depistarea și exploatarea zăcămintelor. În schimb, extracția pietrei pentru construcții și industrie a cunoscut dezvoltare, în Moldova fiind cunoscute 10 cariere importante de piatră între 1860-1862. Piatra era vândută în țară, iar în străinătate ca pietre de moară, de rășnițe, pentru pisanii de morminte etc. Vărfurile erau multe, dar cele mai importante în această perioadă au fost 13.²³

Aceste începuturi de industrializare în Moldova s-au făcut sub cadrul juridic al Regulamentului organic, care avea să se schimbe prin Statutul lui Cuza Vodă din 1864.

Note:

¹ *Fg/xqmwctgc"geppqokgk"Oqnfqxcgk",pvtg"cpkk"3:6:"k"3:860* – București: Editura Academiei, 1963, p.169-170.

² C.Blaț. *R fwtkng"flp"TI"RI"TI"GXqmw kc"iurrtchg gk" k"ko rqtvc p" nqt"geppqoke* // Analele Științifice ale Universității „Al. I. Cuza” Iași. Serie nouă, Secțiunea II (Științe naturale), t. V, 1959, p.218.

³ J.D. Eschavannes. *Go rktg" Qwqocpl" Fgu" tguqwtegu" swg" nqkpfwvwtg"rqwttckv"vtqwxgt"fcpu"nc"Rtkpekrvcwv"fg"Oqnfccxkg"ll"Revue de l'Orient (Paris), IV, p.229-231.*

⁴ I.Ionescu de la Brad. *Citkewmwctc"tqo-p" flp"lwf g wn" Fqtqjqk."* 1866, p.451.

⁵ Art.165. „Afară de sare, care este un ram deosăbit al veniturilor statului și care nu este slobodă a să cumpăra de aiure decât din ocniile și magaziiile guvernului, dacă orice alt fel de mine s-ar afla pe moșia vreunui proprietari, el este imputernicit a le lucra sau a le da în posesie, cu îndatorire numai a da la casa veniturilor țării, în natură sau în bani, cu prețul curgătorii la fața locului al acelor producturi, zăciuală veniturilor din acele mine, socotindu-să a fi curat folosul ce va rămâne după ce să vor scăde mai întâi toate cheltuielile făcute. Dacă s-ar dovedi că pe moșia vreunui proprietari s-ar afla metaluri și el nu are chip a le scoate, sau nu voiește a le da în posesie într-un termen de cinci ani ce i să va da de cătră domn, atunci domnul cu Obșteasca Obicinuita Adunare va pute, după împregiurări, a primi măsurile cuviincioasă spre lucrarea acelor mine, dând proprietariului zăciuală din curat folosul ce va ieși, scoțându-să mai întâi toate cheltuielile și, deosăbit de această zăciuală, după o mai înainte prețlăuire, i să va da și o despăgubire potrivitv stricăciunilor

ce s-ar pute face moșiei cu lucrarea acestor mine. Păcura în lăuntru în țară, fiind de neapărată trebuință a lăcuiitorilor, nu este supusă la dare de zăciuală de cătră guvernul, asămine și pietrăriile i alte producturi de acest fel, care sânt spre trebuința lăcuiitorilor.

Iar pentru minele de sare ce s-ar deschide de cătră ocărnuire pe moșia unui proprietari, zăciuală să va plăti pururi cu bani, iar nu în natură.

Și pentru a să hotărî cu un chip lămurit analoghia aceștii zăciuielie în bani, să legiuiește ca prețul hotărât de cătră ocărnuire pentru suta de ocă de sare pe locul scoaterii ei să să împartă în trii părți din care doauă să vor socoti ca o despăgubire cheltuielilor urmate cu deschiderea gropii și scoaterii sării în toată vremea și cealanță a triia parte va închipui adevărata valoră a sării, din care ocărnuirea va plăti proprietariului zăciuală în bani. Proprietariul nu va fi dator a da decât numai locul trebuincios spre clădirea măgrelor de sare și pentru ograda împregiurului gropii ocniilor.

După aceste, ocărnuirea nu va pute ave nici o împărțășire la veniturile moșiei, rămâind dreptățile proprietarii întru toată deplinitatea și neajignirea cât de puțin.

Iar în cât pentru șalgăi și alți lucrători a ocni, pre care ocărnuirea ar voi a-i așăza acolo, cum și pentru pășunatul vitelor lor, ocărnuirea cu proprietariul să va alcătui întru aceasta prin bună învoire; să înțălege, însă, că aceste legiuri nu să ating nicicum de ocele care să află”. *Regulamentul organic al Moldovei*, ediție integrală realizată de Dumitru Vitcu și Gabriel Bădărău. – Iași: Junimea, 2004, p.266.

⁶ *Dezvoltarea economiei Moldovei*, p.172.

⁷ A.Sava. *Documente putnene*. Vol.II, 1931, p.220.

⁸ Monitorul Oficial al Moldovei, an. IV(1862), nr. 8 din 11 ianuarie 1862.

⁹ M.Stamatin. *Kuvqtkewm"ogvqfgnqt"fg"gzrnqvcvtg" c" / e okpvg-nqt"fg"uctg"flp"tqo-pkc"ll* Analele Academiei Române. Memoriile Secției Științifice. Seria III, t. XVIII, p. 597. *A se vedea și Dezvoltarea economiei Moldovei*, p.173.

¹⁰ Fl.Dianu. *Salinele României*. Ediția II. – București, 1957, p.12 și 43.

¹¹ Gh.Ungureanu. *Twhgwnv"qepgnqt"flp"Oqnfqxc" k"tgxqmc" cp-i knqt",p"3:65ll" - În: Uvwfkk" k"o cvgtkng"fg"kvqtkg" oqfqt p* . Vol.I – București, 1957, p.115.

¹² T.G. Bulat. *Qepng"fg"uctg"flp"Oqnfqxc"l"Qti cpl/c kc" k"rtq-fwe kc"nqt",p"3:32ll* Arhivele Basarabiei, an.X(1938), nr.1-4, p.124-125.

¹³ T.Vivescu. *Vcdng" uvcvkwkg" cuwrte" rtqfwugnqt" ucnkpgnqt" Tqo-pkkg"rg"cpkk"3:84/3:97ll* an. I(1876), p.41.

¹⁴ *Dwfi gvgng" xgpkwtknqt" k" c" e jgmwvknqt" fgrctvc ogpwmwv" fg" Lpcp g"flp"Rtkpekrvcwv"Oqnfqxc"fg"nc"cpwv"3:54" k"r-p" nc"3:790 - Iași, 1858, p.450, 516, 552, 588.*

¹⁵ Val.Popovici. *pegrwvwtkng"gzrnqvc tkk"ecrkvcnkug" c"rgvtqmwmv" în Moldova*, p.248.

¹⁶ *Ibidem*, p.268.

¹⁷ *Idem*. *Wp" oqogpv"flp"mwrvc", oqvtkxc"gzrnqvc tkk"itqrc knqt" flp"šD knq"fg"r ewt ö"fg"nc"Nwe eg vk/Dce w"nc"oklnqewm"ugeqmwv" al XIX-lea // Studii și cercetări științifice (Iași) Istorie. Seria III (Științe sociale), 1955, nr.3-4, p.112.*

¹⁸ *Idem*. *pegrwvwtkng"gzrnqvc tkk" ecrkvcnkug" c"rgvtqmwmv",p" Moldova*, p.283.

¹⁹ *Ibidem*, p.275-276.

²⁰ C.Alimănișteanu. *Cum a început industria petrolului în România // Albina*, an.IX(1906), nr.47-48, p.1230.

²¹ Val.Popovici. *Wp" oqogpv" flp" mwrvc", oqvtkxc"gzrnqvc tkk" itqrc knqt* p.269-279.

²² G.T. Kirileanu. *Hcdtkcc"fg" Lgt" c" nqiqh vwmwv" E0Eqpcejk"ll* Revista istorică română. Vol.XVII, 1947, fasc.1-2, p.115-119; C.Turcu. *Xgejk"pegte tk"fg"gzrnqvcvtg"okpigt "p"Oqnfqxc"ll* Studii și cercetări științifice (Iași). Istorie, an.VIII(1957), fasc.2, p.311.

²³ I.Ionescu de la Brad. *Citkewmwctc"tqo-p" flp"lwf g wn" Dorohoi*. – București, 1866, p.429, 438, 451; *Dezvoltarea economiei Moldovei*, p.179-181.

NCVWTC"QDKGEVKX "C"KPHTCE KWPKK"FG"
EQPEWTGP "PGNQKCN "

*ctv0468³E0rgp0"TO+

Sorin TIMOFEI,
doctorand

Recenzent: "Sergiu BRÎNZA. fgevqt"jcdknkvcv",p"ftgrv."rtqhgugt"wpkxgtukvct"*WUO+

SUMMARY

Vjku"uvwff{"ku"fgxqvfg"vq"cpn{/kpi"vjg"qdlgevkg"ukfg"qh"vjg"qhhgpug"qh"wphtct"eqo rgvkvkqp."rtqxfkgf" d{"ctv0468³RETO"kp"vjg"uvwff."ku"ujqyp"vjcv."cv"ngv0c+/g+"ctv0468³RETO."ctg"urgekLgf"Lxg"cnvgtpcvkxg" ycfu"qh"eqo okvvpki"vjg"qhhgpeg"qh"wphtct"eqo rgvkvkqp."pq"Lxg"fkuvkpev"qhhgpugu"eqo dkpgf"kp"uc o g"pqo gp" juris. It is argued that there are discrepancies between the list of unfair competition methods described c{"ctv0468³PC RM on the one hand, and the list of acts of unfair competition stipulated in the Law on Protection of Competition, the Law on limitation of monopolistic activity and competition development and the Convention of Paris for the Protection of Industrial Property, on the other hand. It is shown that, ykvj"vjg"etkvgtkc"qp"vjg"eqo rqvkvkqp"qh"vjg"ocvgtkn"*ko cvgtkn+"qdlgev"cpf"vjg"etkvgtkc"qp"vjg"ejctce- vgtkuvkeu"qh"vjg"xkevko."vjg"wphtct"eqo rgvkvkqp"kp"vjg"ocppgt"urgekLgf"cv"ngv0f+"ctv0468³PC RM, is to be fkvkpi wkujgfg"htqo"vjg"cev"rtqxfkgf"d{"ctv0;9"qh"vjg"Eqpvtcxgpvkqpcn"Eqfg"cpf"rc0*4+"ctv03:7²PC RM. It is revealed that, with the criteria on the presence or lack of use of the mark and the criteria on the specialty qh"vjg"eqo rgvkvkpi"pqt o."vjg"wphtct"eqo rgvkvkqp"kp"vjg"ocppgt"urgekLgf"cv"ngv0f+"ctv0468³PC RM, is to be fkvkpi wkujgfg"htqo"vjg"cevu"rtqxfkgf"d{"rc0*8+"cpf"*9+"ctv0485"qh"vjg"Eqpvtcxgpvkqpcn"Eqfg"cpf"ctv0463" *tghgttkpi"vq"ngv0f+"ctv0347+"qh"vjg"Rgpcn"Eqfg0

Latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la art.246¹ C.pen. RM se exprimă în fapta prejudiciabilă care constă în acțiune.

Considerăm că la lit.a)-e) art.246¹ C.pen. RM sunt descrise modalitățile normative alternative ale acțiunii prejudiciabile respective, nu infracțiuni reunite sub același *nomen iuris*. Or, dispoziția de la art.246¹ C.pen. RM începe cu cuvintele „Orice act de concurență neloială, inclusiv ...”. În contrast, dispoziția art.8 al Legii cu privire la protecția concurenței debutează altfel: „Agentului economic i se interzice să efectueze acte de concurență neloială, inclusiv ...”.

Din formularea textului art.246 C.pen. RM rezultă ca a fost reglementată o singură infracțiune cu cinci modalități normative alternative. Nu au fost reglementate cinci infracțiuni (câte una la fiecare din cele cinci litere ale textului). Aceasta deoarece în textul legii penale termenul *act* este utilizat la singular – „act”, nu la plural – „acte”. Carența legiuitorului constă în aceea că în sancțiunea de la art.246 C.pen. RM trebuia să folosească cuvintele „se pedepsește”, nu „se pedepesc”. Pentru că se pedepsește infracțiunea în ansamblu, nu modalitățile ei.

În plus, legea penală subsumează toate cele cinci modalități ale concurenței neloiale unei infracțiuni cu o denumire unică („infracțiunea de concurență neloială”), astfel încât nici doctrina și nici practica judiciară nu pot crea cinci infracțiuni peste voința expres formulată de legiuitor, deși modalitățile respective sunt de natură diferită. În acest fel, în art.246 C.pen. RM legiuitorul nu

procedea de maniera la care a recurs, de exemplu, în art.289¹-289³ C.pen. RM, când aceeași denumire marginală se referă la mai multe infracțiuni, corespunzătoare literelor din textul acestor norme.

Din aceste considerente, nu este posibil ca, fiind săvârșite în același context, modalitățile diferite ale concurenței neloiale să formeze un concurs de infracțiuni.

În altă ordine de idei, să prezentăm lista celor cinci modalități normative alternative ale concurenței neloiale:

a) crearea, prin orice mijloace, de confuzie cu întreprinderea, cu produsele sau cu activitatea industrială sau comercială a unui concurent;

b) răspândirea, în procesul comerțului, de afirmații false, care discreditează întreprinderea, produsele sau activitatea de întreprinzător a unui concurent;

c) inducerea în eroare a consumatorului referitor la natura, la modul de fabricare, la caracteristicile, la aptitudinea de întrebuințare sau la cantitatea mărfurilor concurentului;

d) folosirea denumirii de firmă sau a mărcii comerciale într-o manieră care să producă confuzie cu cele folosite de un alt agent economic;

e) compararea în scopuri publicitare a mărfurilor produse sau comercializate ale unui agent economic cu mărfurile unor alți agenți economici.

În linii mari, conținutul acestor modalități amintește de cel al actelor de concurență neloială, specificate la lit.a)-e) alin.(1) art.8 al Legii cu privire la protecția concurenței:

a) răspândirea informațiilor false sau neautentice care pot cauza daune unui alt agent economic și (sau) pot prejudicia reputația lui;

b) inducerea în eroare a cumpărătorului privitor la caracterul, modul și locul fabricării, la proprietățile de consum, la utilitatea consumului, la cantitatea și calitatea mărfurilor;

c) compararea neloyală în scopuri publicitare a mărfurilor produse sau comercializate cu mărfurile altor agenți economici;

d) folosirea neautorizată, integrală sau parțială, a mărcii comerciale, a emblemei de deservire, a altor obiecte ale proprietății industriale, a firmei unui alt agent economic, copierea formei, ambalajului și aspectului exterior al mărfii unui alt agent economic;

e) obținerea nelegitimă a informațiilor ce constituie secretul comercial al unui alt agent economic, folosirea sau divulgarea acestor informații.

Dar asta nu e tot. Mai există o listă de acte de concurență neloyală. De această dată, în art. 7 al Legii Republicii Moldova privind limitarea activității monopoliste și dezvoltarea concurenței, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 29.01.1992.¹ Conform acestei norme, „se interzic acțiunile nelegitime ale agenților economici pe piață, inclusiv:

– răspândirea unor informații false sau denaturate, în stare să prejudicieze averea și (sau) reputația unui alt agent economic;

– inducerea în eroare a cumpărătorilor în ceea ce privește modul și locul fabricării, însușirile de consum și calitatea mărfurilor;

– compararea incorectă de către agentul economic, în scop de reclamă, a mărfurilor produse sau desfăcute de el cu mărfurile altor agenți economici;

– folosirea neautorizată a emblemei comerciale, a firmei sau a marcajului mărfii, precum și copierea ambalajului, aspectului exterior al mărfii altui agent economic;

– folosirea sau divulgarea informațiilor de ordin tehnico-științific, de producție și comerciale, inclusiv a secretelor comerciale, fără acordul posesorilor acestor informații.”

Este ușor de remarcat discrepanțele mai mult sau mai puțin pronunțate dintre cele trei liste reproduse mai sus. Nu este clar de ce, în cadrul aceleiași sistem legislativ, există tocmai trei liste ale manifestărilor de concurență neloyală, care mai și comportă diferențe uneori sesizabile. Aceasta dacă mai luăm în considerație că nici una din aceste trei liste nu urmează modelul stabilit la pct.3 art.10 bis al Convenției de la Paris pentru protecția proprietății industriale din 20.03.1883, revizuite la Bruxelles la 14.12.1900, la Washington la 02.06.1911, la Haga la 06.11.1925, la Londra la 02.06.1934, la Stockholm la 14.07.1967, modificată la 02.10.1979², și ratificată prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova, nr.1328 din 11.03.1993, privind aderarea Republicii Moldova la Convenția pentru instituirea Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale și la Convenția de la Paris pentru protecția proprietății

industriale.³ Conform normei menționate, „va trebui să fie interzise mai ales:

1) orice fapte care sunt de natură să creeze, prin orice mijloc, o confuzie cu întreprinderea, produsele sau activitatea industrială sau comercială a unui concurent;

2) afirmațiile false, în exercitarea comerțului, care sunt de natură a discredita întreprinderea, produsele sau activitatea industrială sau comercială a unui concurent;

3) indicațiile sau afirmațiile a căror folosire, în exercitarea comerțului, este susceptibilă să inducă publicul în eroare cu privire la natura, modul de fabricare, caracteristicile, la aptitudinea de întreținere sau la cantitatea mărfurilor.”

Dincolo de toate aceste deosebiri, până la o eventuală modificare a prevederilor art.246¹ C.pen. RM, infracțiunea de concurență neloyală o alcătuiesc exclusiv modalitățile normative alternative care sunt nominalizate la lit.a)-e) art.246¹ C.pen. RM.

În cele ce urmează vom efectua analiza fiecăreia din cele cinci astfel de modalități.

Rtk o c" o qf ctkvcvg" c" eqpewtgp gk" pgnqkng, prevăzută la lit.a) art.246¹ C.pen. RM, se exprimă în crearea, prin orice mijloace, de confuzie cu întreprinderea, cu produsele sau cu activitatea industrială sau comercială a unui concurent.

Putem observa că această modalitate își are corespondentul în cea de la subpct.1) pct.3 art.10 bis al Convenției de la Paris pentru protecția proprietății industriale. Ea nu are nici un corespondent direct în actele de concurență neloyală, specificate în Legea cu privire la protecția concurenței și în Legea privind limitarea activității monopoliste și dezvoltarea concurenței.

Spunem „corespondent direct”, pentru că, luând în considerație cele stabilite la lit.d) alin.(1) art.8 al Legii cu privire la protecția concurenței, putem afirma că la lit.a) art.246¹ C.pen. RM se prevede răspunderea pentru folosirea, integrală sau parțială, a obiectelor proprietății industriale ale făptuitorului, astfel încât să se producă confuzia cu întreprinderea, produsele sau activitatea industrială sau comercială a unui concurent, care este victima infracțiunii. Tocmai această poziție este susținută în doctrina penală autohtonă de V.Stati⁴ și V.Berliba.⁵ Bineînțeles, prevederea de la lit.a) art.246¹ C.pen. RM nu poate să se refere la folosirea denumirii de firmă sau a mărcii comerciale într-o manieră care să producă confuzie cu cele folosite legitim de un alt agent economic. Or, în această ipoteză, funcționează prevederea de la lit.d) art.246¹ C.pen. RM.

Dar mai există o deosebire între modalitățile prevăzute la lit.a) și d) art.246¹ C.pen. RM: în cazul modalității specificate la lit.d) art.246¹ C.pen. RM, producerea confuziei este scopul urmărit de făptuitor; în opoziție, în cazul modalității prevăzute la lit.a) art.246¹ C.pen. RM, confuzia trebuie să-și fi găsit materializare, trebuie să fie creată în procesul comiterii infracțiunii. În afară de aceasta, diferă obiectul influențării nemijlocite infracționale: întreprinderea, produsele sau activitatea industrială sau comercială a victimei, entități cu care

se creează confuzia (în cazul modalității consemnate la lit.a) art.246¹ C.pen. RM); denumirea de firmă sau marca comercială, folosită de făptuitor într-o manieră care să producă confuzie cu cea folosită legitim de victimă (în ipoteza modalității specificate la lit.d) art.246¹ C.pen. RM).

La lit.a) art.246¹ C.pen. RM legiuitorul folosește sintagma „prin orice mijloace”. Se au în vedere orice obiecte ale proprietății industriale aparținând făptuitorului, susceptibile să creeze confuzie, în așa mod încât să se creeze impresia că desemnează întreprinderea, produsele sau activitatea industrială sau comercială a victimei. În calitate de astfel de obiecte ale proprietății industriale, înțelegem: invențiile, denumirile de origine, indicațiile geografice, modelele de utilitate, specialitățile tradiționale garantate, desenele sau modelele industriale, topografiile de circuite integrate, noile soiuri de plante etc.

Tocmai prin intermediul unor asemenea mijloace se creează confuzia în sensul reglementării de la lit.a) art.246¹ C.pen. RM. În doctrina penală, prin „confuzie” se înțelege orice act prin care un comerciant folosește o firmă, o emblemă, o desemnare specială sau un ambalaj de natură a crea convingerea că activitatea se desfășoară de către deținătorul legitim al firmei, emblemei, desemnării speciale sau ambalajului respectiv, fără ca acest lucru să corespundă realității.⁶ Parafrazând și adaptând această definiție rigorilor dispoziției de la lit.a) art.246¹ C.pen. RM, putem menționa că prin „confuzie” trebuie de înțeles folosirea de către făptuitor a unui obiect al proprietății industriale (cu excepția denumirii de firmă și a mărcii comerciale) de natură a crea convingerea că activitatea se desfășoară de către agentul economic victimă, adică deținătorul legitim al aceluși obiect al proprietății industriale, fără ca acest lucru să corespundă realității.

Așadar, concurența loială obligă agentul economic să-și identifice întreprinderea, produsele, activitatea industrială sau comercială. Dar el nu poate utiliza pentru identificare obiecte ale proprietății industriale care să creeze confuzia în rândul consumatorilor.

În legătură cu aceasta, de exemplu, în conformitate cu lit.b) art.26 al Legii Republicii Moldova privind protecția desenelor și modelelor industriale, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 12.07.2007⁷, se respinge cererea de înregistrare a desenului sau a modelului industrial și se declară nul desenul sau modelul industrial înregistrat sau neînregistrat, dacă desenul sau modelul industrial nu îndeplinește condițiile prevăzute la art.7-11 ale respectivei legi. În special, potrivit alin.(2) art.7 al Legii privind protecția desenelor și modelelor industriale, desenele sau modelele industriale sunt considerate identice, dacă elementele lor caracteristice diferă între ele numai în detalii ne semnificative. De asemenea, conform alin.(1) art.8 al legii sus-menționate, se consideră că un desen sau model industrial are un caracter individual, dacă impresia globală pe care o produce asupra utilizatorului avizat este diferită de impresia produsă

asupra unui asemenea utilizator de către alt desen sau model industrial făcut public.

În același sens, la alin.(5) art.10 al Legii Republicii Moldova privind protecția topografiilor circuitelor integrate, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 29.10.1999⁸, se stabilește că o topografie, constituită dintr-o combinație de elemente și interconexiuni care sunt cunoscute, poate fi protejată numai dacă combinația, luată în ansamblul ei, este originală.

Rezultă că confuzia constă în imitarea obiectelor proprietății industriale, în jurul cărora se raliază consumatorii. Are loc disimularea propriei activități a făptuitorului sub aparența unor obiecte ale proprietății industriale care identifică întreprinderea, produsele sau activitatea industrială ori comercială a victimei. Imitarea presupune inevitabil riscul de confuzie a cărui gravitate rezidă fie în faptul că se profită de notorietatea și eforturile victimei, fie că aduce atingere reputației întreprinderii, produselor, activității industriale sau comerciale imitate.

Dar, confuzia poate fi nu doar imitativă. Ea poate fi și relaționistă. În acest caz, autorul confuziei exploatează popularitatea victimei prin referire abuzivă la întreprinderea, produsele, activitatea industrială sau comercială a acesteia. În ipoteza dată, făptuitorul folosește termenii „după”, „gen” etc. alături de obiectele proprietății industriale aparținând victimei. Este o formă de confuzie insidioasă, dând impresia existenței unei legături între cei doi concurenți.

În dreptul francez se vorbește despre o formă a concurenței neloiale, apropiată de confuzia relaționistă, dar totuși distinctă de aceasta. Se are în vedere ratașarea parazitară, presupunând reluarea de manieră identică sau cvasiidentică a elementelor care contribuie la succesul economic al altui agent economic, fără a cheltui resurse financiare, promoționale, intelectuale.⁹ Ph. le Tourneau sugerează că concepția ratașării parazitare a apărut din necesitatea de a depăși limitele clasice ale dreptului concurenței neloiale, care cereau existența unui raport direct de concurență dintre făptuitor și victimă.¹⁰ Se susține că, în cazul ratașării parazitare, se uzurpează valorile economice produse prin *know-how* și munca intelectuală, valori care nu sunt protejate într-un drept specific.¹¹

Aceasta este una dintre principalele cauze pentru care ratașarea parazitară nu poate intra sub incidența prevederii de la lit.a) art.246¹ C.pen. RM: lipsesc mijloacele specifice, adică obiectele proprietății industriale (protejate prin lege) aparținând făptuitorului, susceptibile să creeze confuzie. În plus, pentru infracțiunea de concurență neloială este obligatoriu ca victima să fie nu un oarecare agent economic, dar unul concurent, cu care făptuitorul se află în rivalitate. În cazul ratașării parazitare, această condiție nu este indispensabilă.

În alt context, vom investiga cea de-*c'fqwc" o qf cnk/ vcvg'c'eqpewtgp gl'pgnqkcg*, prevăzută la lit.b) art.246¹ C.pen. RM. Se are în vedere răspândirea, în procesul comerțului, de afirmații false, care discreditează întreprinderea, produsele sau activitatea de întreprinzător a

unui concurent. Se poate observa că această modalitate prezintă similități atât cu modalitatea de concurență neloidală specificată la subpct.2) pct.3 art.10 bis al Convenției de la Paris pentru protecția concurenței neloidale, cât și cu actul de concurență neloidală prevăzut la lit.a) alin.(1) art.8 al Legii cu privire la protecția concurenței, precum și cu primul din actele de concurență neloidală, enumerate în art.7 al Legii privind limitarea activității monopoliste și dezvoltarea concurenței.

Până la intrarea în vigoare a art.246¹ C.pen. RM, existau posibilități restrânse de aplicare a răspunderii penale pentru fapta care, la moment, constituie concurența neloidală în modalitatea prevăzută la lit.b) art.246¹ C.pen. RM. La concret, era aplicabil art.177 „Încălcarea inviolabilității vieții personale” din Codul penal. Or, în doctrina penală se arată, pe bună dreptate, că unul din motivele infracțiunii de încălcare a inviolabilității vieții personale este năzuința de discreditare a concurentului în afaceri.¹²

Precizăm totuși că art.177 C.pen. RM putea fi aplicat numai dacă victima infracțiunii era nu un oarecare agent economic, dar persoană fizică ce desfășoară activitate de întreprinzător. Aceasta deoarece obiectul juridic special al infracțiunii în cauză îl formează relațiile sociale cu privire la realizarea, în conformitate cu art.28 al Constituției, a dreptului cetățeanului la viața intimă, familială și privată. Iar dreptul agentului economic – persoană juridică – la reputația în afaceri sau la alte asemenea valori nu se încadrează în noțiunea „dreptul cetățeanului la viața intimă, familială și privată”.¹³

În acord cu legea penală în vigoare, răspunderea se va aplica pentru concurs de infracțiuni în cazul în care datele răspândite de făptuitor au o dublă calitate:

1) informațiile, ocrotite de lege, despre viața personală ce constituie secret personal sau familial al altei persoane (art.177 C.pen. RM);

2) afirmațiile false care discreditează întreprinderea, produsele sau activitatea de întreprinzător a unui concurent (lit.b) art.246¹ C.pen. RM).

În altă ordine de idei, din prevederea de la lit.b) art.246¹ C.pen. RM se desprinde că, pentru reținerea săvârșirii concurenței neloidale în modalitatea examinată, este necesară îndeplinirea următoarelor condiții:

a) să existe o discreditare conținută în mesajul de răspândire de afirmații false;

b) răspândirea afirmațiilor false să se facă în procesul comerțului;

c) ținta discreditării să fie întreprinderea, produsele sau activitatea de întreprinzător a unui concurent.

Așadar, întâi de toate, se cere să existe o discreditare conținută în mesajul de răspândire de afirmații false.

Ce înseamnă „discreditare”? Literalmente, înseamnă: acțiunea de a face să-și piardă creditul, considerația, încrederea altora; compromitere.¹⁴

În literatura de specialitate se arată că discreditarea se face prin intermediul următoarelor afirmații:

– afirmații care aduc atingere onorabilității, reputației comerciale sau situației economice a victimei (că adversarul utilizează metode dubioase în afaceri, că

nu-și mai poate respecta angajamentele, că este în pragul falimentului etc.);

– afirmații care prezintă întreprinderea concurentă ca desfășurând o activitate periculoasă și că produsele ei sunt apte să cauzeze grave accidente;

– afirmații prin care se contestă orice aptitudine profesională a unui concurent;

– afirmații cu privire la religia sau rasa concurentului sau a consumatorilor săi etc.¹⁵

Este necesar ca afirmațiile date să fie false, adică să nu aibă un conținut real, iar autorul lor să fie conștient că nu corespund realității. De asemenea, afirmațiile trebuie să fie „menite să”, deci să fie făcute în scopul obținerii unui anumit rezultat: crearea unei situații de favoare, în dauna concurentului. Sub acest aspect, V.Stati are dreptate când afirmă: „Discreditarea întreprinderii, produselor sau activității de întreprinzător a unui concurent poate avea următoarele efecte nefaste: dereglarea anumitor procese și tradiții de gestiune, a relațiilor cu partenerii de afaceri; dezorganizarea structurii, a climatului organizațional, a planificării strategice; deturnarea de la scopurile și sarcinile trasate; reducerea atractivității investiționale etc.”.¹⁶

Discreditarea trebuie deosebită de critică. În acest plan, critica este permisă în cazul în care este obiectivă, neutră și dacă nu este făcută în scopul de a promova interesele făptuitorului în detrimentul intereselor concurentului criticat. De exemplu, o scrisoare, care conține critici cu privire la un producător, poate fi difuzată în rețeaua de revânzători ai unui agent economic, atât timp cât rămâne confidențială și nu este nici denigratoare, nici destinată a deturna consumatorii concurentului criticat.

Însă, critica nu trebuie să fie excesivă sau abuzivă. În acest sens, în doctrina franceză se menționează: emisiunea „Guignols de l’info” a Canal Plus a caricaturizat un producător de automobile. S-a considerat că acțiunea dată nu este un exemplu de concurență neloidală, deoarece caricatura este un mijloc de exprimare, reflectă libertatea de expresie, și ea nu este luată în serios de nimeni, chiar dacă are un conținut ireverențios. Caricatura nu trebuie însă să depășească limitele genului, nu trebuie să aibă un caracter excesiv, repetat și provocator.¹⁷

În altă privință, discreditarea trebuie deosebită de informare, ca expresie a dreptului la informație, prevăzut de art.34 al Constituției.

Informarea trebuie să fie obiectivă, în scopul de a asigura transparența pieței. Informarea se realizează în principal sub forma testărilor de mărfuri. Pentru a nu fi asimilate discreditării, testările de mărfuri trebuie să fie făcute de experți independenți, imparțiali, foarte calificați. Iar metodele și rezultatele publicate trebuie să fie exacte.

Spre deosebire de discreditare, nici critica, nici informarea nu pot aduce atingere onoarei, demnității, reputației sau altor valori nepatrimoniale ale victimei.

Dintre toate aceste valori se distinge reputația. Or, în opinia lui M.Solcan, valoarea practică a reputației poate fi descrisă prin următoarele:

– conferă valoare psihologică suplimentară produselor (încredere) și serviciilor (calitate, care este greu de apreciat);

– ajută la diminuarea cumpărătorilor concurentului și la alegerea produselor sau serviciilor funcțional asemănătoare (de exemplu, televiziune, studii, consultanță);

– sporește satisfacția angajaților firmei și contribuie la atragerea de personal mai calificat în companie;

– sporește eficiența reclamei și a vânzărilor, contribuind la popularizarea produselor noi;

– acționează ca semnal de avertizare pentru concurenți;

– deschide accesul spre servicii de înaltă calitate – agenții de reclamă, companii de consultanță, care încearcă să preia din imaginea clienților lor;

– sporește eficiența distribuției și este un garant al succesului la semnarea unor acorduri de parteneriat și de afaceri.¹⁸

De asemenea, A.E. Artamonova susține, just, că drept sursă de informație care afectează nemijlocit reputația agentului economic pot fi privite afirmațiile despre ea a unor alte persoane, afirmații care pot fi autentice sau false. În ultimul caz, reputația poate fi lezată. În cele mai frecvente cazuri, este lezată reputația unor întreprinderi pe calea comunicării de către alte persoane (de regulă, prin mass-media) a unor date care nu corespund realității. Aceste acțiuni sunt manifestări ale concurenței neloiiale.¹⁹

Totodată, suntem de acord cu O.S. Jidkova că nu numai onoarea, demnitatea și reputația concurentului trebuie apărată împotriva concurenței neloiiale.²⁰ Or, la lit.b) art.246¹ C.pen. RM nu se precizează căror valori aduce atingere discreditarea. Așa cum se face, de exemplu, în art.7 al Legii privind limitarea activității monopoliste și dezvoltarea concurenței.

În legătură cu aceasta, în dreptul concurenței neloiiale al SUA se vorbește despre valoarea desemnată prin termenul „goodwill”.²¹

Reprezentând în esență renumele întreprinderii, goodwill determină poziția concurențială a întreprinderii pe piață. Faptul că o întreprindere funcționează nu înseamnă că a dobândit renume. Însă, și o întreprindere recent înființată poate avea goodwill. Se consideră că goodwill este probat, dacă întreprinderea obține profit. În momentul în care întreprinderea este vândută, goodwill devine un element static, evaluabil conform anumitor criterii dezvoltate în practică, și este transferat cumpărătorului, astfel că el încetează să mai existe în raport cu vânzătorul. Valoarea astfel determinată în momentul vânzării va fi multiplicată, consolidată, în funcție de abilitățile cumpărătorului, de a cărui existență devine acum legat goodwill.

Goodwill nu poate fi separat de întreprindere, așa cum reputația nu poate fi separată de persoana fizică sau juridică. Goodwill poate să existe independent de reputația și abilitățile managementului întreprinderii. El include onestitate, bună-credință, credibilitate. Poate include eficiență tehnică.

Din aceste motive, avem temei să afirmăm că discreditarea, în sensul prevederii de la lit.b) art.246¹ C.pen. RM, poate leza goodwill, atunci când agentul economic este o întreprindere. Or, în acest caz, întreprinderea este compromisă, este făcută să-și piardă creditul, considerația, încrederea altora.

Mai sus am menționat că cea ce-a doua condiție, necesară reținerii săvârșirii concurenței neloiiale în modalitatea specificată la lit.b) art.246¹ C.pen. RM, rezidă în aceea că răspândirea afirmațiilor false se face în procesul comerțului.

În conformitate cu art.1 al Legii Republicii Moldova cu privire la comerțul interior, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 23.02.1996, comerțul reprezintă genul de activitate economică desfășurată de persoane fizice și juridice, constând în vânzarea-cumpărarea cu amănuntul a mărfurilor, fabricarea și comercializarea produselor de alimentație publică, organizarea consumului lor, prestarea de servicii suplimentare la cumpărarea mărfurilor.²² Doar în ambianța comerțului este cu putință săvârșirea concurenței neloiiale în modalitatea analizată.

În fine, cea de-a treia condiție, necesară reținerii săvârșirii concurenței neloiiale în modalitatea consemnată la lit.b) art.246¹ C.pen. RM, presupune că ținta discreditării este întreprinderea, produsele sau activitatea de întreprinzător a unui concurent.

Cât privește discreditarea întreprinderii, nu este necesar ca desemnarea acesteia să fie expresă. Ea poate fi implicită, dar suficient de clară și transparentă. În acest sens, E.Mihai prezintă următorul exemplu: în perioada în care nu exista decât o singură firmă care fabrica mașini cu tracțiune pe față, s-a considerat că un alt producător de automobile a discreditat-o, fără să o numească, atrăgând atenția eventualilor cumpărători asupra pericolului acestui mod de tracțiune.²³

De cele mai multe ori, discreditarea întreprinderii este inseparabilă de discreditarea produselor acesteia și/sau a activității de întreprinzător a concurentului. În ipoteza dată, datele folosite pentru discreditare se referă la pregătirea profesională a personalului, capacitatea managerială a conducerii întreprinderii, situația materială a întreprinderii, reputația ei în mediul de afaceri, calitatea produselor întreprinderii etc. În toate aceste cazuri, este necesar ca prin intermediul întreprinderii, produselor sau activității de întreprinzător care se discreditează să fie posibilă identificarea victimei infracțiunii. O discreditare cu caracter general, la adresa unor agenți economici care nu pot fi identificați, nu are relevanță sub aspectul aplicării răspunderii în baza lit.b) art.246¹ C.pen. RM.

Este necesar ca mesajul, prin care se face discreditarea, să fie adus la cunoștință consumatorilor prezenți sau potențiali ai victimei, prin intermediul radioului, televiziunii, Internetului, diverselor publicații, afișelor etc., public sau confidențial, pe cale verbală, scrisă sau a imaginii. Mesajul de discreditare poate fi receptat de un număr nedeterminat de consumatori. Dar, este suficient să fie adresat unei singure persoane, având calitatea de consumator. Nu se putea fi aplicată răspunderea în baza

lit.b) art.246¹ C.pen. RM, dacă mesajul este adresat unor persoane care nu au această calitate, de exemplu, atunci când un agent economic îl adresează numai vânzătorilor din propria rețea de distribuție.

În alt context, va fi supusă cercetării cea de-**c"vtgk" o qf c n k v e v g " c " e q p e w t g p g k " p g i q k e n g**, specificată la lit.c) art.246¹ C.pen. RM. Avem în vedere inducerea în eroare a consumatorului referitor la natura, la modul de fabricare, la caracteristicile, la aptitudinea de întrebuințare sau la cantitatea mărfurilor concurentului. Această modalitate prezintă afinități cu cea prevăzută la subpct.3) pct.3 art.10 bis al Convenției de la Paris pentru protecția proprietății industriale. La fel, sunt vădite similaritățile cu actul de concurență neloidală prevăzut la lit.b) alin.(1) art.8 al Legii cu privire la protecția concurenței, precum și cu cel de-al doilea din actele de concurență neloidală, nominalizat în art.7 al Legii privind limitarea activității monopoliste și dezvoltarea concurenței.

În conjunctura analizată, este cazul de menționat că, de exemplu, la 27.04.2010, ANPC a emis o prescripție în adresa „Moldcell” privind încetarea inducerii în eroare a consumatorilor prin intermediul spotului „Deveniți abonat Moldcell! Anul întreg cheltuiți 20 lei și primiți 10 lei înapoi”.²⁴

Trebuie de menționat că, înainte de intrarea în vigoare a art.246¹ C.pen. RM, art.255 C.pen. RM era aplicabil în situația inducerii în eroare a consumatorului referitor la natura, la modul de fabricare, la caracteristicile, la aptitudinea de întrebuințare sau la cantitatea mărfurilor concurentului. În respectiva situație își găsea valabilitatea următoarea aserțiune: „Art.255 „Înșelarea clienților” din Codul penal poate fi aplicat în cazul inducerii în eroare cu privire la calitățile de consum și la calitatea bunurilor comercializate; astfel, clientului (*alias* consumatorului – *n.a.*) nu i se comunică (deși se poate și trebuie să i se comunice) că i se pune la dispoziție o marfă având alte calități de consum sau o altă calitate în comparație cu calitățile de consum sau calitatea care sunt inerente mărfii comercializate”.²⁵ Mai mult, nu doar inducerea în eroare a cumpărătorului privitor la proprietățile de consum sau la calitatea mărfurilor se califica potrivit art.255 C.pen. RM. Prin extrapolare, aceeași calificare opera în ipoteza inducerii în eroare a cumpărătorului privitor la caracterul, modul și locul fabricării, la utilitatea consumului, la cantitatea mărfurilor. Important era ca inducerea în eroare să implice provocarea daunelor în proporții esențiale sau considerabile (În conformitate cu legea penală în vigoare, se cere cauzarea daunelor în proporții mari).

Totuși, precizăm că art.255 C.pen. RM nu este adaptat nevoilor reprimării concurenței neloidale. Scopul lui primordial constă în apărarea pieței de consum, nu a concurenței loiale. De aceea, aplicarea nevoită a art.255 C.pen. RM nu lua în considerație că: victima concurenței neloidale este nu numai consumatorul, dar și agentul economic concurent; subiectul concurenței neloidale poate induce în eroare numai cu privire la mărfurile concurentului, nu și cu privire la mărfurile sale proprii.

Mai există și alte diferențe specifice care justifică incriminarea în calitate de fapte distincte a concurenței neloidale și a înșelării clienților:

1) subiectul infracțiunii de înșelare a clienților este persoana fizică având calitatea specială de comerciant sau prestator. În contrast, așa cum vom vedea *infra*, subiectul concurenței neloidale este persoana fizică sau juridică având calitatea specială de agent economic. Orice comerciant sau prestator este agent economic, dar nu orice agent economic este comerciant sau prestator;

2) în cazul concurenței neloidale în modalitatea prevăzută la lit.c) art.246¹ C.pen. RM, făptuitorul este ghidat de „motivul discreditării concurentului în afaceri. Cu alte cuvinte, făptuitorul cu bună-știință induce în eroare consumatorii, prezentându-le informații neautentice sau incomplete privind caracteristicile mărfurilor aparținând concurentului în afaceri. Astfel, făptuitorul atrage consumatorii victimei care este cu reputația discreditată”.²⁶ În opoziție, motivul infracțiunii specificate la art.255 C.pen. RM îl constituie în principal interesul material;

3) infracțiunea de înșelare a clienților este una materială, deci calificarea faptei în baza art.255 C.pen. RM reclamă stabilirea urmărilor prejudiciabile. Concurența neloidală este o infracțiune formală. Chiar dacă săvârșirea concurenței neloidale poate implica producerea unor urmări prejudiciabile, acestea nu pot influența asupra calificării faptei în conformitate cu art.246¹ C.pen. RM.

În alt context, ce înseamnă „inducerea în eroare” în sensul prevederii de la lit.b) art.246¹ C.pen. RM?

În opinia lui K.I. Totiev, pe care o sprijinim, inducerea în eroare presupune formarea conștientă la consumator a reprezentării eronate cu privire la mărfurile concurentului.²⁷ Inducerea în eroare trebuie deosebită de menținerea erorii consumatorului. În acest din urmă caz, consumatorul este indus în eroare de o terță persoană cu privire la mărfurile concurentului. Ceea ce face făptuitorul este să profite de această ocazie, pentru a obține anumite avantaje. În cazul inducerii în eroare, făptuitorul însuși induce în eroare consumatorul, fără concursul unei terțe persoane. Dacă nu este îndeplinită această condiție, dacă făptuitorul doar exploatează conștient eroarea consumatorului cu privire la mărfurile concurentului, nu este susceptibilă de aplicare prevederea de la lit.c) art.246¹ C.pen. RM.

Mijloacele de inducere în eroare a consumatorului pot fi foarte variate, ele depinzând de caracteristicile făptuitorului. Aptitudinea unui mijloc de a induce în eroare consumatorul depinde de împrejurările concrete în care este folosit, precum și de particularitățile consumatorilor. În orice caz, pentru a califica fapta în baza lit.c) art.246¹ C.pen. RM, este suficient să fie indus în eroare un singur consumator.

Important este ca obiectul inducerii în eroare a consumatorului să-l reprezinte nu altceva decât natura, modul de fabricare, caracteristicile, aptitudinea de întrebuințare sau cantitatea mărfurilor concurentului. În special, necesită explicații noțiunea „caracteristicile mărfurilor concurentului”. Considerăm că ea desemnează: locul

producerii/prestării, asamblării, ambalării mărfii concurentului; timpul producerii/prestării, asamblării, ambalării mărfii concurentului; termenul de garanție sau de valabilitate, durata de funcționare a mărfii concurentului; particularitățile ingredientelor sau părților componente ale mărfii concurentului; caracteristicile calitative ale mărfii concurentului; pericolele pe care le poate presupune consumul mărfii concurentului; prezența certificatului de conformitate asupra mărfii concurentului; prezența distincțiilor naționale și internaționale conferite mărfii concurentului etc.

Dintr-o altă perspectivă, vom trece la analiza celei de-c" rvc" o qf c n k v k" c" eqpewtgp gk" pgnqkng, care este prevăzută la lit.d) art.246¹ C.pen. RM: folosirea denumirii de firmă sau a mărcii comerciale într-o manieră care să producă confuzie cu cele folosite legitim de un alt agent economic. Nu există un prototip al acestei modalități în pct.3 art.10 bis al Convenției de la Paris pentru protecția proprietății industriale. În schimb, modalitatea investigată prezintă similitudini cu actul de concurență neloidală, prevăzut la lit.d) art.8 al Legii cu privire la protecția concurenței, precum și cu cel de-al patrulea din actele de concurență neloidală specificate la art.7 al Legii privind limitarea activității monopoliste și dezvoltarea concurenței.

Înainte de toate, modalitatea specificată la lit.d) art.246¹ C.pen. RM presupune folosirea denumirii de firmă sau a mărcii comerciale. În acest sens, este util a reproduce următoarea definiție din literatura de specialitate: prin „folosire” se înțelege întrebuințarea, utilizarea în mod fraudulos a unui element de identificare a unui produs ce aparține sau este comercializat de un alt comerciant în condițiile legii.²⁸ Parafrazând și adaptând această definiție rigorilor dispoziției de la lit.d) art.246¹ C.pen. RM, putem menționa că, prin „folosire” trebuie de înțeles întrebuințarea, utilizarea de către făptuitor a denumirii de firmă sau a mărcii comerciale de natură a crea convingerea că acestea sunt folosite legitim de agentul economic victimă (adică deținătorul legitim al denumirii de firmă sau a mărcii comerciale), fără ca acest lucru să corespundă realității.

Cât privește folosirea denumirii de firmă, se are în vedere întrebuințarea acesteia în actele, facturile ori anunțurile care emană de la agentul economic, în publicitate sau prospecte, pe camioanele care livrează marfa etc. Reproducerea denumirii de firmă poate fi integrală sau parțială. În ultimul caz, este obligatoriu să fie reprodusă partea esențială a denumirii de firmă. Chiar dacă la partea uzurpată sunt adăugate elemente noi, aceasta nu suprimă întotdeauna fapta de concurență neloidală. De exemplu, în doctrina franceză se arată că s-a atestat concurența neloidală în cazul în care denumirea „ECA” făptuitorul i-a adăugat noi elemente, rezultând „ECA electronics corporation of America”, precum și în cazul în care denumirea „Promo 2000” a fost transformată în „Promotion 2001”. Dimpotrivă, s-a considerat că lipsește concurența neloidală în cazul „Caviar Astra” – „Caviar Volga”, întrucât cuvântul „caviar” este pur descriptiv.²⁹

Referitor la folosirea mărcii comerciale, în literatura de specialitate se susține că se referă la „aplicarea mărcii pe produse, pe ambalaj și/sau ca ambalaj, în publicitate, în imprimate, pe blanchete oficiale, firme, pe exponatele expozițiilor și târgurilor”.³⁰ Totuși, prin prisma reglementărilor corespunzătoare, noțiunea „folosirea mărcii comerciale” are un înțeles mai nuanțat. Astfel, din alin.(2) art.9 din Legea privind protecția mărcilor, se desprinde că noțiunea analizată presupune două ipoteze:

1) aplicarea mărcii pe produse sau pe ambalaje, utilizarea ei în calitate de ambalaj în cazul mărcilor tridimensionale;

2) utilizarea mărcii pe documentele de afaceri și în publicitate.

La ambele aceste ipoteze se referă cazul următor din practica autohtonă: inițiat la cererea depusă de agentul economic „Aquaphor” din Federația Rusă, cazul a fost investigat sub aspectul comiterii concurenței neloidale de către agentul economic „Licaon-Lux” din Republica Moldova, prin folosirea neautorizată a mărcii înregistrate și a denumirii de firmă „Aquaphor” pe ambalajul produselor sale, precum și pe pagina WEB. În rezultatul examinării cazului respectiv, s-a stabilit că agenții economici „Aquaphor” și „Licaon-Lux” sunt concurenți pe piața cartușelor demontabile pentru filtre de purificare a apei. În scopul comercializării produselor sale, agentul economic „Licaon-Lux” utilizează ambalajul propriu, deosebit de cel al concurentului. În același timp, pe ambalajul în cauză este aplicată denumirea „Aquaphor”, pentru a se indica că cartușele produse de „Licaon-Lux” sunt compatibile cu filtrele produse de „Aquaphor”. În rezultatul analizei cazului, Consiliul Administrativ al ANPC a hotărât: utilizările de denumiri de firmă și de mărci pe produsele de natură a fi piese detașabile, în vederea indicării destinației pieselor respective, compatibilității acestora cu produsele de bază, nu pot fi calificate ca acte de concurență neloidală.³¹

Din cele menționate reiese că, pentru atestarea concurenței neloidale în modalitatea specificată la lit.d) art.246¹ C.pen. RM, nu este suficient să fie folosită o denumire de firmă sau o marcă comercială. Mai este necesară îndeplinirea unei alte condiții: respectiva folosire să fie de o manieră care să producă confuzie cu cele folosite de un alt agent economic.

Ce înseamnă „manieră care să producă confuzie”? În legătură cu folosirea mărcilor comerciale, înțelesul acestei noțiuni îl percepem din interpretarea anumitor prevederi ale Legii privind protecția mărcilor:

- conform lit.a) alin.(1) art.7, se refuză înregistrarea semnelor care nu îndeplinesc condițiile prevăzute la art.5. La art.5 se stabilește: pot constitui mărci orice semne susceptibile de reprezentare grafică, precum și orice combinații ale acestor semne, cu condiția că ele pot servi la deosebirea produselor și/sau serviciilor unei persoane fizice sau juridice de cele ale altor persoane fizice sau juridice;

- conform lit.b) alin.(1) art.7, se refuză înregistrarea mărcilor care sunt lipsite de caracter distinctiv. La art.8

se stabilește: se refuză înregistrarea în cazul când marca: a) este identică cu o marcă anterioară înregistrată pentru produse și/sau servicii identice; b) este identică ori similară cu o marcă anterioară și, din cauza identității ori similitudinii produselor și/sau serviciilor pe care le desemnează cele două mărci, există riscul de confuzie pentru consumator, inclusiv riscul de asociere cu marca anterioară; c) este identică ori similară cu o marcă anterioară și este solicitată spre înregistrare pentru produse și/sau servicii care nu sunt similare cu cele pentru care marca anterioară este înregistrată, în cazul când marca anterioară se bucură de renume în Republica Moldova și dacă utilizarea mărcii solicitate, fără un motiv justificat, ar aduce un profit nemeritat din caracterul distinctiv ori din renumele mărcii anterioare sau le-ar aduce atingere acestora.

Observăm că nu neapărat confuzia, dar chiar și riscul de confuzie este suficient pentru a caracteriza folosirea denumirii de firmă sau a mărcii comerciale în sensul reglementării de la lit.d) art.246¹ C.pen. RM. Sub acest aspect, reglementarea în cauză, în care se utilizează sintagma „manieră care să producă confuzie” are o sferă de incidență mai largă în comparație cu cea a reglementării de la lit.a) art.246¹ C.pen. RM, în care se recurge la sintagma „crearea de confuzie”.

Y. Eminescu face distincție între riscul de confuzie în sens restrâns și riscul de confuzie în sens larg. Prin „risc de confuzie în sens restrâns” înțelege riscul de confuzie asupra originii produselor sau serviciilor; prin „risc de confuzie în sens larg” înțelege confuzia constând în ideea greșită că între două întreprinderi există o legătură economică sau organizatorică.³² Așadar, în primul caz, atestăm o eroare a consumatorului asupra identității agentului economic. În cel de-al doilea caz, suntem în prezența erorii consumatorului asupra raportului dintre agenții economici reprezentând făptuitorul și victima.

Dincolo de aceste distincții, oricare risc de confuzie intră sub incidența dispoziției de la lit.d) art.246¹ C.pen. RM. Important este ca, la aprecierea riscului de confuzie, să fie puse la bază următoarele reguli:

- 1) standardul la care se face raportarea este consumatorul cu atenție mijlocie, cu un nivel de educație și de inteligență mediu, comun;
- 2) o parte considerabilă a consumatorilor trebuie să fie expusă să realizeze confuzia;
- 3) grupul de persoane, la care se face referirea pentru a aprecia existența riscului de confuzie, este acela al consumatorilor cărora li se adresează oferta.

În literatura de specialitate se mai consemnează că riscul de confuzie trebuie apreciat diferit în funcție de natura semnului distinctiv.³³ În legătură cu aceasta, ne referim la următorul caz din practica judiciară: Colegiul civil și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție consideră că nu este justificat argumentul recurentului în ce privește faptul că, prin acordarea companiei „Promo Plus” de către AGEPI a facilității neîntemeiate de a avea dreptul exclusiv asupra cuvântului „Promo”, se creează o situație de privilegiere a acestei companii

pe piața publicității, deoarece cuvântul „Promo” este un termen comun, care semnifică „publicitate”, „promoție”, deci fiind descriptiv pentru acest gen de activitate, nefiind pasibil de înregistrare în calitate de marcă.³⁴ Cu acest prilej, ne amintim de cazul descris în doctrina franceză, la care ne-am referit mai sus, când s-a atestat concurență neloidală atunci când denumirea „Promo 2000” a fost transformată în „Promotion 2001”.³⁵

Considerațiile de mai sus sunt importante, pentru că la aprecierea riscului de confuzie se ține seama de forța distinctivă inițială a semnului. Riscul de confuzie se poate naște nu doar din lectură, dar și din perceperea conținutului intelectual al semnului respectiv. Asemănarea conținutului intelectual poate proveni din întrebuițarea echivalentului într-o limbă străină sau a aceleiași expresii în două limbi străine. Din acest punct de vedere, nu putem să nu fim de acord cu poziția instanței supreme în cazul evocat mai sus, atestându-se distinctivitatea mărcii „Promo”.

În altă ordine de idei, să vedem care sunt criteriile de delimitare dintre concurența neloidală, în modalitatea specificată la lit.d) art.246¹ C.pen. RM, și faptele prezentând anumite tangente.

În primul rând, ne referim la faptele împotriva proprietății industriale. Aceasta întrucât, în cazul acțiunii specificate la lit.d) art.246¹ C.pen. RM, obiectul imaterial îl reprezintă două dintre obiectele proprietății industriale, și anume: denumirea de firmă sau marca comercială, folosită de către făptuitor într-o manieră care să producă confuzie cu cele folosite legitim de un alt agent economic.

În acest registru, prezintă interes opinia exprimată de E.Mihai: „Contrafacerea desemnează generic orice atingere adusă monopolului de exploatare care decurge dintr-unul din drepturile de proprietate industrială. Ea constă, de exemplu, în fabricarea, folosirea sau punerea în circulație fără drept a produselor protejate printr-un brevet de invenție, în reproducerea frauduloasă a unei mărci depuse, în exploatarea fără autorizația titularului a unei topografii înregistrate sau în reproducerea nelegitimă a unui desen sau model industrial, în scopul fabricării de produse cu aspect identic, precum și în fabricarea și punerea în circulație a unor astfel de produse. Aceste practici sunt opuse în mod tradițional concurenței neloidale. Deosebirea lor este de esență: contrafacerea înseamnă violarea unui drept absolut, exclusiv, în timp ce concurența neloidală – violarea unei îndatoriri de respectare a bunelor moravuri în afaceri”.³⁶

Prin prisma acestei opinii, nu putem să nu consemnăm că, în conformitate cu alin.(3) art.1 al Legii cu privire la protecția concurenței, respectiva lege nu se extinde asupra relațiilor reglementate prin normele de protecție juridică a obiectelor de proprietate industrială, a drepturilor de autor și a drepturilor conexe, cu excepția cazurilor de utilizare a acestor drepturi pentru limitarea concurenței.

Se impune o întrebare firească: în care cazuri poate și în care cazuri nu poate fi aplicată răspunderea în baza

lit.d) art.246¹ C.pen. RM, atunci când are loc folosirea ilegală a mărcii? Nu și a denumirii de firmă, întrucât nu există norme conexe cu lit.d) art.246¹ C.pen. RM, în care să se prevadă răspunderea pentru folosirea ilegală a denumirii de firmă.

În schimb, există norme conexe cu lit.d) art.246¹ C.pen. RM, în care e stabilită răspunderea pentru folosirea ilegală a mărcii. Astfel, art.97 din Codul contravențional prevede răspunderea, printre altele, pentru folosirea ilicită a mărcii.

La rândul său, alin.(2) art.185² C.pen. RM stabilește răspunderea, printre altele, pentru folosirea ilicită a mărcii, care a cauzat daune în proporții mari. În ambele cazuri, folosirea ilicită a mărcii presupune, inclusiv, folosirea mărcii care să producă confuzie cu cea folosită legitim de către o altă persoană.

Comparând aceste cazuri de folosire ilegală a mărcii cu cel prevăzut la lit.d) art.246¹ C.pen. RM, putem afirma următoarele: victima concurenței neloiale (inclusiv în modalitatea specificată la lit.d) art.246¹ C.pen. RM) este nu numai agentul economic concurent, dar și consumatorul. În legătură cu aceasta, M.A. Hotca și M.Dobrinou susțin just că, în cazul concurenței neloiale, este necesar ca făptuitorul să inducă în eroare consumatorii; prin aceasta făptuitorul urmărește să-și lărgească cercul clientelei în condițiile în care produsele sau serviciile sale sunt inferioare din punct de vedere calitativ celor pe care le imită.³⁷

Dimpotrivă, consumatorul nu este în mod obligatoriu victimă în cazul faptelor prevăzute la art.97 din Codul contravențional și la alin.(2) art.185² C.pen. RM. În acest caz, victima este titularul mărcii folosite legitim, a cărei confundare o promovează făptuitorul. Este adevărat că titularul în cauză poate fi un agent economic. Însă, nu este deloc obligatoriu să se afle în raport de concurență cu făptuitorul. În opoziție, nu pur și simplu un agent economic, dar numai un agent economic concurent poate fi victimă în cazul concurenței neloiale.

Distincțiile reliefate mai sus nu trebuie să ducă la ideea că nu poate exista un concurs între concurența neloială în modalitatea specificată la lit.d) art.246¹ C.pen. RM, pe de o parte, și fapta prevăzută la art.97 din Codul contravențional sau la alin.(2) art.185² C.pen. RM, pe de altă parte. De cele mai dese ori, scopul inducerii în eroare a consumatorilor nu este un scop în sine. El este secundat de un interes material: făptuitorul urmărește deturnarea consumatorilor victimei în vederea obținerii unor câștiguri materiale. Dar, aceste câștiguri materiale nu pot fi obținute decât prin violarea dreptului exclusiv asupra mărcii aparținând titularului acesteia. O asemenea violare depășește cadrul reglementării de la lit.d) art.246¹ C.pen. RM, înscriindu-se în cel al reglementării de la art.97 din Codului contravențional sau de la alin.(2) art.185² C.pen. RM.

În alt context, este necesară delimitarea concurenței neloiale, în modalitatea specificată la lit.d) art.246¹ C.pen. RM, în raport cu desfășurarea ilegală a activității de întreprinzător în una din următoarele ipoteze:

1) desfășurarea activității de întreprinzător cu încălcarea dreptului la firmă (denumire), stabilit de lege, și a modului de utilizare a firmei (alin.(6) art.263 din Codul contravențional);

2) desfășurarea activității de întreprinzător fără marca de producție obligatorie prin lege (alin.(7) art.263 din Codul contravențional);

3) desfășurarea activității de întreprinzător fără utilizarea mărcilor comerciale și de fabrică, în cazul când folosirea lor este prevăzută de legislație (art.241, lit.d) art.125 C.pen. RM).

Este vădită deosebirea dintre concurența neloială, în modalitatea examinată, și desfășurarea ilegală a activității de întreprinzător în ultimele două ipoteze: prezența sau lipsa folosirii mărcii. În timp ce concurența neloială implică folosirea mărcii, desfășurarea ilegală a activității de întreprinzător în ipotezele 2) și 3) presupune omisiunea folosirii mărcii.

Cât privește prima din ipotezele desfășurării ilegale a activității de întreprinzător, ea poate presupune oricare încălcare a dreptului la denumirea de firmă, stabilit de lege, sau a modului de utilizare a denumirii de firmă. Oricare, cu excepția încălcării specificate la lit.d) art.246¹ C.pen. RM. Nu poate fi aplicată răspunderea în baza alin.(6) art.263 din Codul contravențional în situația folosirii denumirii de firmă într-o manieră care să producă confuzie cu cea folosită legitim de un alt agent economic. În alți termeni, se poate afirma că, în cazul examinat, lit.d) art.246¹ C.pen. RM reprezintă o normă specială în raport cu alin.(6) art.263 din Codul contravențional, care este o normă generală. Deși nu ambele aceste norme sunt norme penale, rămâne valabilă regula fixată la alin.(2) art.116 C.pen. RM: în cazul concurenței dintre norma generală și cea specială, se aplică numai norma specială.

În cele ce urmează, va fi examinată cea de-c"ekpege" o qf c n k v e v g" c" eqpewtgp gl" pgnqkng, prevăzută la lit.e) art.246¹ C.pen. RM: compararea în scopuri publicitare a mărfurilor produse sau comercializate ale unui agent economic cu mărfurile unor alți agenți economici. Nu există un corespondent al acestei modalități printre modalitățile specificate în pct.3 art.10 bis al Convenției de la Paris pentru protecția proprietății industriale. Totodată, modalitatea analizată comportă similarități cu actul de concurență neloială prevăzut la lit.c) alin.(1) art.8 al Legii cu privire la protecția concurenței, precum și cu cel de-al treilea din actele de concurență neloială, specificate în art.7 al Legii privind limitarea activității monopoliste și dezvoltarea concurenței.

În opinia lui E.Cojocari, principiile de bază ale activității de publicitate sunt: principiul loialității, onestității, autenticității și decenței publicității; principiul utilizării formelor, metodelor și mijloacelor care nu aduc prejudicii spirituale, morale sau psihice consumatorilor de publicitate; principiul concurenței oneste; principiul responsabilității față de consumatori, societate și stat.³⁸

Considerăm că cele mai multe din aceste principii nu sunt respectate în ipoteza concurenței neloiale în modalitatea prevăzută la lit.e) art.246¹ C.pen. RM. Or, potrivit

alin.(1) art.8 al Legii Republicii Moldova cu privire la publicitate, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 26.06.1997³⁹, publicitatea trebuie să fie loială și onestă. De asemenea, în conformitate cu lit.b) alin.(1) art.9 al numitei legi, se consideră neonestă publicitatea care conține, printre altele, comparații incorecte ale mărfurilor cărora li se face publicitate cu mărfuri similare ale altui agent economic. Conform art.1 al Legii cu privire la publicitate, publicitatea neonestă este o formă a publicității neadecvate. Iar potrivit art.33 din același act legislativ, publicitatea neadecvată, care a cauzat daune esențiale intereselor publice sau care a condus la lezarea drepturilor și intereselor cetățenilor ocrotite de lege, atrage răspunderea penală în conformitate cu legislația.

În mod regretabil, Legea cu privire la publicitate nu conține o definiție a noțiunii „compararea neloială în scopuri publicitare”. Această noțiune este însă esențială în vederea configurării semantismului și alcătuirii noțiunii de concurență neloială în modalitatea analizată. Totuși, conținutul acestei noțiuni transpare din analiza prevederilor Legii României nr.148 din 26.07.2000 privind publicitatea.⁴⁰ În corespundere cu acestea, publicitatea comparativă reprezintă orice publicitate care identifică, explicit sau implicit, un concurent sau bunurile ori serviciile oferite de acesta. Publicitatea comparativă este interzisă dacă: a) comparația este înșelătoare; b) se compară bunuri sau servicii având scopuri sau destinații diferite; c) nu se compară, în mod obiectiv, una sau mai multe caracteristici, esențiale, relevante, verificabile și reprezentative – între care poate fi inclus și prețul – ale unor bunuri sau servicii; d) se creează confuzie pe piață între cel care își face publicitate și un concurent sau între mărcile de comerț, denumirile comerciale sau alte semne distinctive, bunuri sau servicii ale celui care își face publicitate și cele aparținând unui concurent; e) se discreditează sau se denigrează mărcile de comerț, denumirile comerciale, alte semne distinctive, bunuri, servicii sau situația materială a unui concurent; f) nu se compară, în fiecare caz, produse cu aceeași indicație, în cazul produselor care au indicație geografică; g) se profită în mod incorect de renumele unei mărci de comerț, de denumirea comercială sau de alte semne distinctive ale unui concurent ori de indicația geografică a unui produs al unui concurent; h) se prezintă bunuri sau servicii drept imitații sau replici ale unor bunuri sau servicii purtând o marcă de comerț sau o denumire comercială protejată etc.

De exemplu, în practica judiciară a României,⁴¹ privitor la cazul specificat la lit.d) enunțat mai sus, publicitatea unor articole de presă nu a fost considerată o practică neloială, câtă vreme afirmațiile proveneau de la persoane care au participat la manifestarea expozițională reflectată în mass-media. Instanța a reținut inexistența afirmațiilor peiorative, lipsa de favorizare a agentului economic agresiv, simpla efectuare a comparațiilor între servicii fiind insuficientă pentru caracterizarea acțiunii respective. Scrisoarea, ce a făcut obiectul analizei activității de concurență neloială, prezintă câteva aspecte referitoare la două evenimente expoziționale RITS și

TNT, afirmând comparativ că unul este un târg independent care beneficiază de prezentare internațională și are tarife pentru expoziții mai mici, iar celălalt este un târg cu tarife preferențiale pentru membrii asociației. Caracterizând această scrisoare ca un act de comparație necesară, fără a fi îndreptat împotriva bunului renume al concurentului, pentru a-i prejudicia reputația, instanța a reținut că nu suntem în prezența unui act de concurență neloială.

În adevăr, din speța dată se desprinde că confuzia prin mijloace publicitare se creează prin imitarea elementelor care sunt susceptibile să atragă consumatorii, așadar a elementelor care exercită o atracție mai mare asupra destinatarilor mărfurilor oferite. Pornindu-se de la această împrejurare, s-a relevat că inducerea în eroare a consumatorilor poate să privească fie identitatea întreprinderii căreia aceștia i se adresează, fie originea mărfurilor achiziționate. În aceste condiții, dacă lipsește o asemenea inducere în eroare (cum este și cazul speței sus-menționate), lipsește concurența neloială. Or, publicitatea comparativă constă în confruntarea propriilor mărfuri cu cele ale unui concurent, într-o manieră să evidențieze consumatorilor avantajele celui dintâi față de celelalte. Dacă însă înșiși consumatorii își prezintă impresiile de ansamblu asupra mărfurilor concurenților, comparând avantajele și dezavantajele pe care le-au suportat în procesul consumului mărfurilor concurenților, suntem în prezența unei informări reciproce a consumatorilor. Nicidecum, nu în prezența inducerii în eroare a altor consumatori prin dezavantajarea neloială a unuia dintre concurenți.

În alt context, în literatura de specialitate se vorbește despre publicitatea personală, în opoziție cu publicitatea comparativă: în publicitatea personală, indicațiile privind persoana și situația concurentului sunt furnizate în scopul de a facilita desfășurarea produselor proprii, în dauna celor ale concurentului, pe când în publicitatea comparativă marfa sau prestațiile concurentului sunt opuse celor personale, pentru ca discreditarea celor dintâi să pună în lumină favorabilă oferta autorului publicității.⁴²

Achiesând la acest punct de vedere, menționăm că, în situația publicității personale ca expresie a concurenței neloiale, aplicabile sunt prevederile de la lit.b) sau c) art.246¹ C.pen. RM. Aceasta pentru că poate presupune fie răspândirea, în procesul comerțului, de afirmații false care discreditează întreprinderea, produsele sau activitatea de întreprinzător a unui concurent, fie inducerea în eroare a consumatorului referitor la natura, la modul de fabricare, la caracteristicile, la aptitudinea de întrebuințare sau la cantitatea mărfurilor concurentului.

În contrast, publicitatea comparativă, ca expresie a concurenței neloiale în modalitatea specificată la lit.e) art.246¹ C.pen. RM, întotdeauna presupune o confruntare: a prețurilor la mărfurile concurenților; a calității mărfurilor concurenților; a formei de distribuție a mărfurilor concurenților; a serviciilor după vânzare oferite de concurenți etc.

În doctrina juridică, publicitatea comparativă critică este deosebită de publicitatea comparativă de ratașare:

publicitatea comparativă de ratașare implică prezentarea caracteristicilor mărfurilor proprii ca fiind aceleași cu ale concurentului, în scopul de a beneficia de prestigiul acestuia; publicitatea comparativă critică este caracterizată prin conținutul său informativ, apărarea acesteia bazându-se pe ideea că orice confruntare onestă este în interesul consumatorilor.⁴³ Bineînțeles, publicitatea comparativă critică, spre deosebire de publicitatea comparativă de ratașare, nu poate intra sub incidența prevederii de la lit.e) art.246¹ C.pen. RM. În acest sens, ar fi recomandabil ca, în Legea Republicii Moldova cu privire la publicitate, să existe o prevedere având ca paradigmă dispoziția de la art.7 al Legii Ucrainei din 07.06.1996 cu privire la protecția împotriva concurenței neloiale: comparația publicitară nu are un caracter ilicit în cazul în care informațiile referitoare la mărfurile, lucrările sau serviciile concurentului sunt corespunzătoare realității, obiective și utile pentru informarea consumatorilor.⁴⁴ Într-adevăr, interzicerea de principiu a publicității comparative, în situația în care este o expresie a concurenței neloiale, este justificată prin aceea că utilizarea formei date de publicitate în scop de concurență implică întotdeauna un element de neloyalitate. Ea nu ar putea fi loială decât în cazul, practic imposibil, al unei comparații exhaustive. În toate celelalte cazuri, imaginea pe care o oferă este în mod necesar trunchiată și tendențioasă.

În cele ce urmează, nu putem trece cu vederea modalitatea de concurență neloială care nu apare în dispoziția art.246¹ C.pen. RM, dar care este consemnată la lit.e) art.8 al Legii cu privire la protecția concurenței, precum și la art.7 al Legii privind limitarea activității monopoliste și dezvoltarea concurenței. Avem în vedere obținerea ilegală a informațiilor ce constituie secretul comercial al unui alt agent economic, folosirea sau divulgarea ilegală a acestor informații.

În conformitate cu Legea Republicii Moldova cu privire la secretul comercial, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 06.07.1994⁴⁵, prin „secret comercial” se înțelege informațiile ce nu constituie secret de stat, care țin de producție, tehnologie, administrare, de activitatea financiară și de altă activitate a agentului economic, a căror divulgare (transmitere, scurgere) poate să aducă atingere intereselor lui. De asemenea, potrivit alin.(1) art.15 al numitei legi, pentru încălcarea Legii cu privire la secretul comercial și a altor acte normative cu privire la secretul comercial, persoanele fizice și juridice sunt trase la răspundere în conformitate cu legislația.

După cum am menționat anterior, răspunderea pentru obținerea sau divulgarea informațiilor, care constituie secret comercial, este stabilită în art.107 din Codul contravențional. Totuși, este util de aflat că, inițial, s-a intenționat să se prevadă răspunderea penală pentru o asemenea ilegalitate. Aceasta o confirmă prevederile art.277 „Obținerea sau divulgarea ilegală a informațiilor ce constituie un secret comercial sau bancar” din Proiectul Codului penal al Republicii Moldova.⁴⁶

În acord cu legea penală în vigoare, răspunderea pentru obținerea, folosirea sau divulgarea ilegală a informațiilor ce constituie secretul comercial al agentului

economic concurent poate intra sub incidența: art.177 C.pen. RM, atunci când aceleași informații reprezintă și secretul personal sau familial al victimei; art.178 C.pen. RM, atunci când aceleași informații constituie și secretul corespondenței victimei. Totuși, ambele aceste norme nu au scopul apărării penale nici a concurenței loiale, nici a inviolabilității secretului comercial ca expresie a concurenței loiale. Normele date sunt îndreptate spre ocrotirea penală a inviolabilității secretului personal sau familial ori a secretului corespondenței, ca expresii ale drepturilor constituționale statuate la art.28 și 30 din Constituție, indiferent dacă acestea constituie sau nu în subsidiar secretul comercial al agentului economic concurent.

Ne raliem poziției acelor autori care invocă oportunitatea protejării prin mijloace penale a inviolabilității secretului comercial al agentului economic concurent.⁴⁷ Prejudiciabilitatea sporită a obținerii, folosirii sau divulgării ilegale a informațiilor ce constituie secretul comercial al agentului economic concurent este condiționată de faptul că, fiind o expresie a concurenței neloiale, fapta în cauză lezează drepturile și interesele legitime ale agenților economici concurenți, influențează negativ asupra progresului tehnico-științific și asupra stabilității circulației mărfurilor, lipsește întreprinzătorii de stimulentele perfecționării formelor și metodelor de realizare a activității economice. Este necesar de menționat că, în conformitate cu alin.(1) art.5 al Legii cu privire la secretul comercial, obiecte ale secretului comercial (know-how) sunt interesele economice și informațiile tănuite intenționat despre diferitele aspecte și domenii ale activității economice de producție, de administrare, tehnico-științifice, financiare a agentului economic, a căror protecție este condiționată de interesele concurenței și posibila periclitare a securității economice a agentului economic. Indirect, aceasta confirmă că tocmai ca expresie a infrațiunii de concurență neloială, ca parte integrantă a acestui concept unitar trebuie privită obținerea, folosirea sau divulgarea ilegală a informațiilor ce constituie secretul comercial al agentului economic concurent.

Or, fapta dată constă nu simplamente în traficarea ilegală a informațiilor ce constituie secret comercial de către o persoană căreia aceste informații i-au fost încredințate sau i-au devenit cunoscute în legătură cu serviciul ei. Se are în vedere numai traficarea ilegală a informațiilor ce constituie secretul comercial al agentului economic concurent. O asemenea faptă depășește, prin gradul său de pericol social, cadrul art.107 din Codul contravențional.

De asemenea, reglementările în materie din legile penale ale altor state ne îndeamnă să optăm pentru incriminarea, într-o literă distinctă de la art.246¹ C.pen. RM, a faptei de obținere, folosire sau divulgare ilegală a informațiilor ce constituie secretul comercial al agentului economic.

Totodată, suntem de părere că această preconizată modalitate a infrațiunii prevăzute la art.246¹ C.pen. RM nu ar trebui să includă obținerea, folosirea sau divulgarea

ilegală a informațiilor ce constituie secret fiscal. Or, spre deosebire de secretul comercial care este o instituție a dreptului privat, secretul fiscal este o instituție a dreptului public. Obligația de a-l păstra revine persoanelor cu funcție de răspundere din cadrul organelor fiscale. Nu decidenților din cadrul agenților economici care se află într-un raport de concurență cu agentul economic căruia îi aparține secretul. De aceea, normele corespunzătoare din Capitolul XV al Părții Speciale a Codului penal, nu cele din Capitolul X al Părții Speciale a Codului penal, urmează a fi aplicate în cazul obținerii, folosirii sau divulgării ilegale a informațiilor ce constituie secret fiscal (desigur, atunci când nu este aplicabil art.107 din Codul contravențional).

În concluzie, propunem ca art.246¹ C.pen. RM să fie completat cu lit.f), având următorul conținut: „obținerea, folosirea sau divulgarea informațiilor care constituie secretul comercial al agentului economic concurent”. Aceasta nu înseamnă deloc că trebuie abrogat art.107 din Codul contravențional. În eventualitatea completării art.246¹ cu lit.f), în maniera în care o recomandăm, lit.f) art.246¹ C.pen. RM va fi nu altceva decât o normă specială în raport cu art.107 din Codul contravențional.

Finalizând examinarea laturii obiective a infracțiunii prevăzute la art.246¹ C.pen. RM, menționăm că infracțiunea dată este una formală. Ea se consideră consumată din momentul comiterii faptei prejudiciabile prevăzute la art.246¹ C.pen. RM, în oricare din modalitățile sale.

Considerăm că, la moment, infracțiunii de concurență neloidală îi lipsește consistența penală suficientă. Nu oricare faptă de concurență neloidală ar trebui să atragă răspundere penală. În lipsa unor urmări prejudiciabile de gravitate suficientă, se prezintă ca excesiv de represivă prevederea de la art.246¹ C.pen. RM.

Pe cale de consecință, considerăm că dispoziția art.246¹ C.pen. RM ar trebui să fie completată în final cu cuvintele pe care le-am propus pentru completarea dispoziției art.246¹ C.pen. RM (deși cu anumite diferențe inerente vizând victima infracțiunii): „dacă prin aceasta a fost obținut un profit în proporții mari sau au fost cauzate daune în proporții mari agentului economic concurent sau consumatorului”.

În paralel, este necesară completarea Codului contravențional cu art.311² „Concurența neloidală”, având următoarea dispoziție: „Concurența neloidală, în cazul în care fapta nu întrunește elementele unei infracțiuni”.

În acest mod, va putea fi asigurat echilibrul necesar unei diferențieri legislative a faptei de concurență neloidală având o relevanță penală în raport cu fapta de concurență neloidală care are o relevanță contravențională. Mijloacele penale nu sunt suficiente pentru a asigura apărarea adecvată a relațiilor sociale cu privire la concurența loială.

În legătură cu cele evocate în privința laturii obiective a infracțiunii prevăzute la art.246¹ C.pen. RM, se impun următoarele **concluzii**:

1) la lit.a)-e) art.246¹ C.pen. RM sunt specificate cinci modalități alternative de săvârșire a infracțiunii de

concurență neloidală, nu cinci infracțiuni distincte reunite sub același *nomen iuris*;

2) există discordanțe dintre lista modalităților concurenței neloidale descrise în art.246¹ C.pen. RM, pe de o parte, și lista actelor de concurență neloidală prezentate în Legea cu privire la protecția concurenței, în Legea privind limitarea activității monopoliste și dezvoltarea concurenței și în Convenția de la Paris pentru protecția proprietății industriale, pe de altă parte;

3) ratașarea parazitară nu poate intra sub incidența prevederii de la lit.a) art.246¹ C.pen. RM;

4) în sensul prevederii de la lit.b) art.246¹ C.pen. RM, discreditarea trebuie deosebită de critică și de informare;

5) menținerea erorii consumatorului, spre deosebire de inducerea în eroare a consumatorului, nu poate intra sub incidența prevederii de la lit.c) art.246¹ C.pen. RM;

6) punând la bază criteriul alcătuirii obiectului material (imaterial) și criteriul caracteristicilor victimei, concurența neloidală în modalitatea, specificată la lit.d) art.246¹ C.pen. RM, urmează a fi deosebită de fapta prevăzută la art.97 din Codul contravențional și de cea prevăzută la alin.(2) art.185² C.pen. RM;

7) punând la bază criteriul prezenței sau lipsei folosirii mărcii și criteriul specialității normei concurente, concurența neloidală în modalitatea, specificată la lit.d) art.246¹ C.pen. RM, urmează a fi deosebită de faptele prevăzute la alin.(6) și (7) art.263 din Codul contravențional și la art.241 (cu referire la lit.d) art.125) din Codul penal;

8) spre deosebire de publicitatea comparativă, publicitatea personală poate antrena răspunderea în baza lit.b) sau c) art.246¹ C.pen. RM, nu în baza lit.e) art.246¹ C.pen. RM.

Note:

¹ Monitorul Parlamentului Republicii Moldova, 1992, nr.2.

² Tratatul internațional la care Republica Moldova este parte. Vol.6. – Chișinău: Moldpres, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, p.160-186.

³ Monitorul Parlamentului Republicii Moldova, 1993, nr.3.

⁴ C"ug"xfggc<"V.Stati. T urwpfgtgc"rgpcn "rgpvtw"kphtce-kwpgc"fg"eqpewtgp "pgnqkcn "ctv04683"E0rgp0"TO+ // Revista Națională de Drept, 2008, nr.12, p.29-38.

⁵ C"ug"xfggc<"A.Barbăneagră, Gh.Alecu, V.Berliba și alții. Eqfwn"rgpcn"cn"Trgrwdnkekk"Oqnfqxc<"Eqogpvc"kw"Ngigc"p0; :7/ZX"fkp"3:026042240" Ew"vqcvg"oqfke tkg"qrgtcvg"r-p "nc"tgrwdnkectg",p"Oqpkvqtw"QLekc"cn"Trgrwdnkekk"Oqnfqxc"p094/9;13;7"fkp"360260422;0"Cfpqvcv"ew"lwturtwfgp c"EGFQ" k"clpucp gnt"pc kqpcng+. – Chișinău: Sarmis, 2009, p.532.

⁶ C"ug"xfggc<"A.Ungureanu, A.Ciopruga. Fkurq/k kk"rg-nale din legi speciale române. Vol.II. – București: Lumina LEX, 1996, p.29.

⁷ Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.136-140.

**T URWPFGTGC"RGPVTW"XKQNCCTGC"FG"FOOKEKNKW"
 'P"NGIGC"RGPCN "'C"TGRWDNKEK"OQNFQXC."
 'P"EGC"C"TOQŽPKGK."C"URCPKGK" K"'P"EGC"C"DWNICTKGK**

Radu ȘTEFĂNUȚ,
doctorand

Recenzent: **Sergiu BRÎNZA**, "fqevqt"jcdknkvcv",p"ftgrv."rtqhgugt"wpkxgtukvct"*WUO+

SUMMARY

*Vjg"ctvkeng"ku"fgxqygf"vq"kuuwgu"qh"eqo rctcvkxg"nc y"qp"ugvvnkp i"vjg"nkcdknkvl"lqt"vjg"qhhgpeg"qh"jqog"vtgurcuukpi"0"kv"ku"tgxcngf"vjcv"ctv039;"RE"TO"jcu"vjg"ucog"ghhgev"cu"vjg"ueqrg"cu"ctv0446"cpf"447"qh"vjg"Rgpcn"Eqfg"qh"tqocpkc."390290422;"*gzegr"vjg"rctv"tgnvcvki"vq"gpvtf"ykvjqwv"ctki jv."kp"cpf"ocppgt."kp"vjg"qhLeg"qt"rnceg"y jgtg"clwtkfkecn"rgtuqp"ku"yqtmkpi."qt"d"tghwukpi"vq"ngcxg"kv"cv"vjg"tsgwguv"qh"vjg"gpvkngf"rgtuqp"0"Vjgtg"ctg"dtqw i jv"ctiwo gpvu"kp"uwrrqtv"qh"vjg"kvfvc"vjcv"yg"ecp"pqv"fgpl"vjg"crnrkecdknkvl"qh"ctv0:"qh"vjg"Gwtqrgcp"Eqpxgpvkqp"lqt"vjg"rtqvgevkqp"qh"jwo cp"tki jvu"cpf"hwpcf"ogpvcn"htggf"qou"kp"vjg"ukvvcvkqp"qh"vjg"gpvtf"ykvjqwv"ctki jv."kp"cpf"ocppgt."kp"vjg"qhLeg"qt"rnceg"y jgtg"clwtkfkecn"rgtuqp"ku"yqtmkpi."qt"d"tghwukpi"vq"ngcxg"kv"cv"vjg"tsgwguv"qh"vjg"gpvkngf"rgtuqp"0"Vjku"kuuwg"ujqwnfpw"dg"eqphwugf." related to the compliance by Moldova to international commitments on protection of human rights and fundamental freedoms with the one on sovereignty of the states to decide upon the incrimination method in the national Penal Law of the acts involving violation of human rights and fundamental freedoms.*

În Codul penal al României din 17.07.2009¹ nu există un echivalent al Capitolului V „Infrațiuni contra drepturilor politice, de muncă și altor drepturi constituționale ale cetățenilor” din Partea Specială a Codului penal al Republicii Moldova. Tocmai în cadrul acestui capitol, la art.179, se stabilește răspunderea pentru infracțiunea violare de domiciliu.

În legea penală a Republicii Moldova fapta violare de domiciliu este incriminată într-o variantă-tip și în două variante agravate. Varianta-tip a infracțiunii violare de domiciliu constă în pătrunderea sau rămânerea ilegală în domiciliul sau în reședința unei persoane, fără consimțământul acesteia, ori în refuzul de a le părăsi la cererea ei, precum și în perchezițiile și cercetările ilegale. Prima variantă agravată a violării de domiciliu, prevăzută la alin.(2) art.179 C.pen. RM, se exprimă în săvârșirea acestei infracțiuni cu aplicarea violenței sau cu amenințarea aplicării ei. Cea de-a doua variantă agravată a violării de domiciliu, prevăzută la alin.(3) art.179 C.pen. RM, presupune săvârșirea infracțiunii violare de domiciliu: a) cu folosirea situației de serviciu; b) de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală.

În contrast, în Codul penal al României din 17.07.2009, răspunderea pentru violarea de domiciliu se stabilește la art.224, în Capitolul IX „Infrațiuni ce aduc atingere domiciliului și vieții private” din Titlul I „Infrațiuni contra persoanei” al Părții Speciale. În același capitol sunt incriminate alte trei fapte: violarea sediului

profesional (art.225); violarea vieții private (art.226); violarea secretului profesional (art.227).

În legea penală a României, fapta violare de domiciliu este incriminată într-o variantă-tip și într-o variantă agravată. Varianta-tip a infracțiunii violare de domiciliu se exprimă în pătrunderea fără drept, în orice mod, într-o locuință, încăpere, dependință sau loc împrejmuit ținând de acestea, fără consimțământul persoanei care le folosește, ori în refuzul de a le părăsi la cererea acesteia. Variantă agravată a violării de domiciliu, prevăzută la alin.(2) art.224 din Codul penal al României din 17.07.2009, rezidă în violarea de domiciliu săvârșită de o persoană înarmată, în timpul nopții ori prin folosire de calități mincinoase. Conform alin.(3) art.224 din Codul penal al României din 17.07.2009, acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Astfel, pot fi observate următoarele deosebiri dintre dispozițiile incriminatoare privind violarea de domiciliu din legislația Republicii Moldova și cea a României:

1) în art.224 din Codul penal al României din 17.07.2009 lipsesc referințe vizând două dintre modalitățile normative ale violării de domiciliu, cunoscute legii penale a Republicii Moldova: rămânerea ilegală în domiciliu, fără consimțământul victimei; perchezițiile și cercetările ilegale efectuate la domiciliul victimei;

2) în art.224 din Codul penal al României din 17.07.2009 se încearcă formularea unei definiții exemplificative a noțiunii „domiciliu”: locuință, încăpere, dependință sau loc împrejmuit ținând de acestea. În legea

penală a Republicii Moldova lipsește o astfel de definiție, dar este luată în considerație definiția noțiunii de domiciliu formulată în art.6 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 14.03.2003²: locuința sau construcția destinată pentru locuirea permanentă sau temporară a unei sau a mai multor persoane (casă, apartament, vilă, cameră la hotel, cabină pe o navă maritimă sau fluvială), precum și încăperile anexate nemijlocit la acestea, constituind o parte indivizibilă (verandă, terasă, mansardă, balcon, beci, un alt loc de uz comun); de asemenea, se înțelege și orice teren privat, automobil, navă maritimă și fluvială privată, birou;

3) în art.224 din Codul penal al României din 17.07.2009 nu este utilizată noțiunea complementară noțiunii de domiciliu: noțiunea de reședință. Totuși, trebuie de menționat că noțiunea de domiciliu, definită în art.6 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, are același înțeles ca noțiunea „domiciliu sau reședință” din art.179 C.pen. RM. Reședința, spre deosebire de domiciliu, are un caracter temporar. În rest, sub aspectul destinației funcționale, reședința nu se deosebește de domiciliu;

4) nu coincide nici una din circumstanțele agravante ale violării de domiciliu în reglementarea propusă de legiuitorul moldovean și cel român. Astfel, legii penale române nu-i este cunoscută agravarea răspunderii pentru violarea de domiciliu săvârșită cu aplicarea violenței sau cu amenințarea aplicării ei, cu folosirea situației de serviciu sau de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală. În același timp, săvârșirea faptei violare de domiciliu de o persoană înarmată, în timpul nopții ori prin folosire de calități mincinoase nu constituie o circumstanță agravantă în accepțiunea art.179 C.pen. RM.

Deși fapta violare a sediului profesional este incriminată în legea penală română într-o normă distinctă de cea care stabilește răspunderea pentru violarea de domiciliu, nu putem trece cu vederea această faptă. Astfel, conform alin.(1) art.225 din Codul penal al României din 17.07.2009, se prevede răspunderea pentru pătrunderea fără drept, în orice mod, în sediul sau locul unde o persoană juridică sau fizică își desfășoară activitatea profesională, ori pentru refuzul de a le părăsi la cererea persoanei îndreptățite. Dispozițiile de la alin.(2) și (3) art.225 din Codul penal al României din 17.07.2009 sunt formulate într-o manieră apropiată cu cea în care sunt descrise dispozițiile de la alin.(2) și (3) art.224 al aceluiași act legislativ.

După cum s-a putut vedea mai sus, biroul se consideră domiciliu în sensul prevederii de la art.6 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova și, implicit, al

celeia de la art.179 C.pen. RM. Astfel, putem constata că art.179 C.pen. RM are aceeași sferă de incidență ca și art.224 și 225 din Codul penal al României din 17.07.2009 (cu excepția părții care se referă la pătrunderea fără drept, în orice mod, în sediul sau locul unde o persoană juridică își desfășoară activitatea profesională, ori la refuzul de a le părăsi la cererea persoanei îndreptățite). Legiuitorul roman a incriminat violarea sediului profesional ca faptă distinctă, dat fiind că, potrivit jurisprudenței Curtii Europene a Drepturilor Omului (CEDO), sediul persoanei juridice sau sediul profesional al persoanei fizice beneficiază de protecția conferită de art.8 din Convenția europeană pentru protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Astfel, de exemplu, în hotărârea CEDO în cauza *Rgytk"Ucmkpgp" k"en kk"xgtuwu"Hkpnpcfc* din 27.09.2005³ s-a stabilit că art.8 din Convenția europeană pentru protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului se aplică și sediului profesional al unei persoane în măsura în care aceasta își desfășoară o bună parte a vieții sale private în acel spațiu. De aceea, percheziționarea și ridicarea hardului calculatorului constituie o ingerință în drepturile reclamantului prevăzute de art.8 din Convenția europeană pentru protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. O astfel de ingerință este posibilă doar în măsura în care este prevăzută de legea internă. Prin prevederea în legea internă CEDO înțelege doar actele legislative care cuprind suficiente garanții contra unei aplicări arbitrare. În speță, Curtea observă că legislația finlandeză care reglementa posibilitatea căutării într-un calculator și ridicarea memoriei acestuia nu cuprindea nici o formă de control al luării acestei măsuri. De aceea, art.8 din Convenția europeană pentru protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului a fost violat în acel caz.

Dimpotrivă, nu s-a constatat că s-ar fi violat sediul profesional într-o altă cauză examinată de CEDO. În hotărârea CEDO în cauza *Ngxgcw" k"Hkmqp"xgtuwu" Htcp c* din 6.09.2005 s-a stabilit că o exploatare agricolă specializată în creșterea porcilor și adăpostind câteva sute de animale ar putea fi, doar cu multă dificultate, numită „domiciliu”, chiar profesional, al unei persoane. Reclamanții erau proprietari ai unei exploatare agricole de creștere a porcilor. Serviciile veterinare au efectuat o vizită de inspecție în localul acelei exploatare, cu scopul de a realiza un recensământ al animalelor. Reclamanții s-au opus, afirmând că inspecția constituie o violare a dreptului lor la respectul inviolabilității domiciliului. Instanțele interne sesizate au respins acest argument pe motiv că localul exploatare porcine nu constituie domiciliu, întrucât vizita inspectorilor nu a vizat nici locuințele reclamanților, nici birourile acestora, care sunt separate

de localul exploatării. Inspectorii veterinari au intrat exclusiv în clădirile care adăposteau animalele cu scopul precis de a le număra, iar aceste clădiri sunt separate de cele în care locuiesc reclamânții. De asemenea, clădirile administrative nu au fost obiect al inspecției.

Analizând cele evocate mai sus, nu considerăm oportună completarea legii penale a Republicii Moldova cu o normă de genul art.225 din Codul penal al României din 17.07.2009. Noțiunea de birou, deci de sediu sau loc unde o persoană fizică își desfășoară activitatea profesională, este deja circumscrisă noțiunii de domiciliu în sensul art.179 C.pen. RM. Cât privește pătrunderea fără drept, în orice mod, în sediul sau locul unde o persoană juridică își desfășoară activitatea profesională, ori refuzul de a le părăsi la cererea persoanei îndreptățite, o asemenea faptă pur și simplu nu s-ar înscrie în cadrul oferit de Capitolul V „Infracțiuni contra drepturilor politice, de muncă și altor drepturi constituționale ale cetățenilor (sublinierea ne aparține – n.a.)” din Partea Specială a Codului penal al Republicii Moldova.

În contextul examinat, este nelipsit de interes punctul de vedere exprimat de G.Antoniou: „S-ar părea că această agresiune împotriva sediului asociației este mai curând un act de rebeliune contra voinței statului care a permis constituirea și funcționarea asociației respective și că locul unei asemenea incriminări ar fi mai adecvat între infracțiunile contra autorității”.⁴

Cu toate acestea, nu putem tăgădui aplicabilitatea art.8 din Convenția europeană pentru protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în situația pătrunderii fără drept, în orice mod, în sediul sau locul unde o persoană juridică își desfășoară activitatea profesională, ori a refuzului de a le părăsi la cererea persoanei îndreptățite. Accentuăm că nu trebuie confundat acest aspect, legat de respectarea de către Republica Moldova a angajamentelor internaționale de protecție a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, cu un aspect de o cu totul altă natură – cel al suveranității statelor de a decide asupra modului de incriminare în legea penală națională a faptelor presupunând violarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, inclusiv violarea de domiciliu.

În alt context, legiuitorul spaniol a adoptat o concepție apropiată de cea a legiuitorului român în privința incriminării faptei violare de domiciliu. În Codul penal al Spaniei din 23.11.1995⁵, echivalent al Capitolului IX „Infracțiuni ce aduc atingere domiciliului și vieții private” din Titlul I „Infracțiuni contra persoanei” al Părții Speciale a Codului penal al României din 17.07.2009 este Capitolul III „Încălcarea inviolabilității domiciliului, a sediului unei persoane juridice și a unor întreprinderi deschise accesului” din Titlul X „Infracțiuni

contra inviolabilității vieții personale, a dreptului asupra propriei imagini și a inviolabilității domiciliului” din Cartea a doua „Infracțiuni și pedepse”. Acest capitol din legea penală spaniolă conține reglementări detaliate, dedicate apărării penale a inviolabilității domiciliului sau a altor asemenea spații, dovadă fiind cele trei articole alcătuitoare.

Astfel, în conformitate cu alin.(1) art.203 din Codul penal al Spaniei din 23.11.1995, se stabilește răspunderea pentru fapta persoanei particulare (care nu este o persoană cu funcție de răspundere) care pătrunde într-o locuință străină sau se află în aceasta contrar voinței stăpânului locuinței. Sub anumite aspecte, această prevedere amintește de dispoziția de la alin.(1) art.179 C.pen. RM. Totuși, două din modalitățile normative ale infracțiunii prevăzute la art.179 C.pen. RM nu se regăsesc în alin.(1) art.203 din Codul penal al Spaniei din 23.11.1995: refuzul de a părăsi domiciliul, la cererea victimei; perchezițiile și cercetările ilegale efectuate la domiciliul victimei. În afară de aceasta, legiuitorul spaniol restrânge noțiunea de domiciliu la conceptul de locuință. În contrast, în accepțiunea legii penale din Republica Moldova, semantismul noțiunii de domiciliu este mult mai larg, referindu-se și la construcția destinată pentru locuirea permanentă sau temporară a unei sau mai multor persoane (casă, apartament, vilă, cameră la hotel, cabină pe o navă maritimă sau fluvială), în cazul în care aceasta nu are statut de locuință, precum și încăperile anexate nemijlocit la spațiile menționate mai sus, constituind o parte indivizibilă (verandă, terasă, mansardă, balcon, beci, un alt loc de uz comun); de asemenea, se înțelege și orice teren privat, automobil, navă maritimă și fluvială privată, birou.

La alin.(2) art.203 din Codul penal al Spaniei din 23.11.1995 se prevede răspunderea pentru violarea domiciliului săvârșită cu aplicarea violenței sau cu amenințarea aplicării ei. Și de această dată remarcăm tangențe nu cu cadrul reglementar din România, dar cu cel din Republica Moldova: prima variantă agravată a violării de domiciliu, prevăzută la alin.(2) art.179 C.pen. RM, se exprimă în săvârșirea acestei infracțiuni cu aplicarea violenței sau cu amenințarea aplicării ei. Singura deosebire este că legiuitorul spaniol nu limitează noțiunea de amenințare doar la amenințarea cu violență, imprimându-i și alte sensuri (de exemplu, amenințarea cu distrugerea sau deteriorarea bunurilor, amenințarea cu răpirea, amenințarea cu divulgarea unor informații compromițătoare etc.).

La art.204 din Codul penal al Spaniei din 23.11.1995 este incriminată fapta persoanei care pătrunde în sediul unei persoane juridice, într-un birou sau oficiu ori într-o încăpere dintr-o întreprindere de comerț deschisă acce-

sului publicului, în orele de nefuncționare a acesteia. Această prevedere comportă anumite similitudini cu infracțiunea de violare a sediului profesional, prevăzută la art.225 din Codul penal al României din 17.07.2009. Prezintă interes faptul că locurile, descrise la art.203 și 204 din Codul penal al Spaniei din 23.11.1995, conferă efect agravant faptei de sustragere, specificate la art.241 din același act legislativ. În acest mod, devine posibilă concurența dintre o parte și un întreg în cazul art.203 și 204 din Codul penal al Spaniei din 23.11.1995, și, respectiv, art.241 din același act legislativ.

În conformitate cu art.205 din Codul penal al Spaniei din 23.11.1995, este supusă răspunderii persoana cu funcție de răspundere care își folosește situația de serviciu pentru a comite pătrunderea în sediul unei persoane juridice, într-un birou sau oficiu ori într-o încăpere dintr-o întreprindere de comerț deschisă accesului publicului, în orele de nefuncționare a acesteia. Totodată, în Capitolul III din Titlul X al Cărții a doua a Codului penal al Spaniei din 23.11.1995 lipsește o prevedere care s-ar referi la fapta persoanei cu funcție de răspundere ce-și folosește situația de serviciu pentru a pătrunde într-o locuință străină sau pentru a rămâne în aceasta contrar voinței stăpânului locuinței. De aceea, într-o asemenea ipoteză, se va aplica art.404 din Codului penal al Spaniei din 23.11.1995, pentru abuzul de putere sau abuzul de serviciu. În context, este cazul să amintim că în Codul penal al Republicii Moldova violarea de domiciliu, săvârșită cu folosirea situației de serviciu, atrage răspundere conform lit.a) alin.(3) art.179. Deci, în cazul dat, abuzul de putere sau de serviciu nu apare decât în calitate de parte a unui întreg, fiind aplicabile regulile corespunzătoare de concurență a normelor penale.

În altă ordine de idei, legiuitorul bulgar a adoptat o concepție apropiată de cea a legiuitorului moldovean, român și spaniol în privința incriminării faptei violare de domiciliu. În Codul penal al Bulgariei din 01.05.1968⁶ răspunderea pentru violarea de domiciliu este stabilită în Secțiunea IV „Încălcarea inviolabilității domiciliului, a încăperii sau a mijlocului de transport” din Capitolul III „Infracțiuni contra drepturilor cetățenilor” al Părții Speciale. Respectiva secțiune este alcătuită dintr-un singur articol – art.170 – care însă în cele patru alineate ale sale reușește să se refere la principalele ipoteze posibile în cazul violării de domiciliu.

Astfel, la alin.(1) art.170 din Codului penal al Bulgariei din 01.05.1968 este prevăzută răspunderea pentru cel care, pe calea violenței, amenințării, înșelăciunii, abilității, abuzului de putere sau abuzului de serviciu ori pe calea aplicării unor mijloace tehnice speciale, pătrunde într-un domiciliu străin. Deosebirea principală, care se face observată în raport cu prevederea de la

art.179 C.pen. RM, este că violarea de domiciliu, care nu presupune aplicarea violenței, amenințării, înșelăciunii, abilității, abuzului de putere sau abuzului de serviciu ori a unor mijloace tehnice speciale, nu atrage răspundere în baza art.170 din Codul penal al Bulgariei din 01.05.1968. Așadar, concepția de incriminare a faptei violare de domiciliu, propusă de legiuitorul bulgar, este mai restrictivă.

Ea este mai restrictivă și sub aspectul modalităților normative ale violării de domiciliu: art.170 din Codul penal al Bulgariei din 01.05.1968 nu se referă expres la refuzul de a părăsi domiciliul la cererea victimei, nici la perchezițiile și cercetările ilegale efectuate la domiciliul victimei. Totuși, la alin.(4) art.170 din Codul penal al Bulgariei din 01.05.1968, ca variantă aparte a violării de domiciliu apare rămânerea ilegală în domiciliu, fără consimțământul victimei. Din acest punct de vedere, construcția componentei de infracțiune specificate la art.170 din Codului penal al Bulgariei din 01.05.1968 prezintă afinități cu cea a componentei de infracțiune prevăzute la art.203 din Codul penal al Spaniei din 23.11.1995.

În ce privește circumstanțele agravante, consemnate la alin.(2) art.170 din Codul penal al Bulgariei din 01.05.1968, acestea amintesc atât de variantă agravată a violării de domiciliu prevăzută la alin.(2) art.224 din Codul penal al României din 17.07.2009, cât și de modalitatea agravată a violării de domiciliu prevăzută la lit.b) alin.(3) art.179 C.pen. RM. La concret, potrivit alin.(2) art.170 din Codul penal al Bulgariei din 01.05.1968, răspunderea pentru violarea de domiciliu se agravează dacă această faptă este săvârșită în timpul nopții, de către o persoană înarmată sau de două sau mai multe persoane. Totuși, precizia ne obligă să consemnăm că la lit.b) alin.(3) art.179 C.pen. RM se prevede răspunderea nu pur și simplu pentru violarea de domiciliu săvârșită de două sau mai multe persoane, dar pentru violarea de domiciliu săvârșită de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală. Săvârșirea violării de domiciliu în oricare alte forme de participare poate fi privită numai în calitate de circumstanță care poate influența agravarea pedepsei pentru infracțiunea violare de domiciliu, în corespundere cu lit.c) alin.(1) art.77 C.pen. RM.

Comportă originalitate prevederea de la alin.(3) art.170 din Codul penal al Bulgariei din 01.05.1968. Conform acesteia, se stabilește răspunderea pentru cel care, pe calea violenței, amenințării, înșelăciunii, abilității, abuzului de putere sau de serviciu ori pe calea aplicării unor mijloace tehnice speciale, pătrunde în domiciliul, mijlocul de transport sau biroul persoanei care se bucură de protecție internațională. În Codul penal

al Republicii Moldova, săvârșirea unui act de violență asupra oficiului, locuinței sau mijlocului de transport al persoanei care beneficiază de protecție internațională, dacă acest act poate periclita viața, sănătatea sau libertatea persoanei în cauză, atrage răspunderea în baza alin.(1) art.142. Rezultă că, dacă actul în cauză nu poate periclita viața, sănătatea sau libertatea persoanei care beneficiază de protecție internațională, devine aplicabil art.179 C.pen. RM. În acest plan, amintim că noțiunea de automobil este circumscrisă noțiunii de domiciliu în sensul art.179 C.pen. RM.

Din art.122 C.pen. RM rezultă că prin „persoană care se bucură de protecție internațională” se înțelege: a) șeful statului străin, inclusiv fiecare membru al organului colegial care exercită funcțiile șefului de stat conform Constituției statului respectiv, fie șeful guvernului, fie ministrul de externe al statului străin, precum și membrii familiilor lor care îi însoțesc; b) oricare reprezentant ori persoană cu funcție de răspundere a statului străin sau oricare persoană cu funcție de răspundere ori alt agent al organizației internaționale interguvernamentale care, conform dreptului internațional, are dreptul la protecție specială contra oricărui atac asupra persoanei, libertății și demnității sale, precum și membrii familiei lor care locuiesc împreună cu ei. Într-un mod asemănător, la pct.13 art.93 din Codul penal al Bulgariei din 01.05.1968 se menționează că beneficiază de protecție internațională acele persoane pentru care o astfel de protecție se asigură în baza tratatelor internaționale la care una dintre părți este Bulgaria.

În legea penală a Bulgariei nu există o prevedere expresă care s-ar referi la săvârșirea violării de domiciliu cu folosirea situației de serviciu, prevedere de genul celei statuate la lit.a) alin.(3) art.179 C.pen. RM. De aceea, în asemenea cazuri se va aplica răspunderea pentru abuzul de putere sau abuzul de serviciu, în conformitate cu art.282 din Codului penal al Bulgariei din 01.05.1968.

În mod firesc, în legea penală a Bulgariei nu există nici o prevedere expresă care s-ar referi la pătrunderea fără drept, în orice mod, în sediul sau locul unde o persoană juridică își desfășoară activitatea profesională, ori la refuzul de a le părăsi la cererea persoanei îndreptățite. Aceasta confirmă încă o dată punctul de vedere pe care l-am exprimat mai sus, potrivit căruia o asemenea faptă nu s-ar înscrie în cadrul oferit de Capitolul V „Infrațiuni contra drepturilor politice, de muncă și altor drepturi constituționale ale cetățenilor (sublinierea ne aparține – n.a.)” din Partea Specială a Codului penal al Republicii Moldova. Or, din acest unghi, nu este mult diferită denumirea capitolului corespondent din legea penală a Bulgariei – Capitolul III „Infrațiuni contra

drepturilor cetățenilor” al Părții Speciale.

În final, se impun următoarele **concluzii** privind analiza de drept comparat a normelor penale dedicate violării de domiciliu din legea penală a Republicii Moldova, cea a României, a Spaniei și cea a Bulgariei:

– art.179 C.pen. RM are aceeași sferă de incidență ca și art.224 și 225 din Codul penal al României din 17.07.2009 (cu excepția părții care se referă la pătrunderea fără drept, în orice mod, în sediul sau locul unde o persoană juridică își desfășoară activitatea profesională, ori la refuzul de a le părăsi la cererea persoanei îndreptățite);

– nu este oportună completarea legii penale a Republicii Moldova cu o normă de genul art.225 din Codul penal al României din 17.07.2009;

– nu putem tăgădui aplicabilitatea art.8 din Convenția europeană pentru protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în situația pătrunderii fără drept, în orice mod, în sediul sau locul unde o persoană juridică își desfășoară activitatea profesională, ori a refuzului de a le părăsi la cererea persoanei îndreptățite. Nu trebuie confundat acest aspect, legat de respectarea de către Republica Moldova a angajamentelor internaționale de protecție a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, cu un aspect de altă natură – cel al suveranității statelor de a decide asupra modului de incriminare în legea penală națională a faptelor presupunând violarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului;

– legiuitorul spaniol adoptă o concepție apropiată de cea a legiuitorului român în privința incriminării faptei violare de domiciliu;

– legiuitorul bulgar adoptă o concepție apropiată de cea a legiuitorului moldovean, român și spaniol în privința incriminării faptei violare de domiciliu.

Note:

¹ Monitorul Oficial al României, 2009, nr.510.

² Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr.104-110.

³ Case of *Rgvtk"Ucmkpgp" cpf" Qvjgtu"xl" Hkpcpf* // <http://cmiskp.echr.coe.int>

O concluzie similară a fost formulată în hotărârea CEDO în cauza *Niemietz versus Germania* din 16.12.1992 (a se vedea: Case of *Niemietz v. Germany* // <http://cmiskp.echr.coe.int>).

⁴ G.Antoniu. *Pqwn"Eqf" rgpcn" k"Eqfwn" rgpcn" cpygtkqt. rtkxktg"eqo rctcvkx 0"Rctvgc"Urgeken "xk+* // Revista de Drept Penal, 2005, nr.1, p.9-36.

⁵ Уголовный кодекс Испании / Под ред. Н.Ф. Кузнецовой и Ф.М. Решетникова. – Москва: Зерцало, 1998.

⁶ Уголовный кодекс Республики Болгария / Под ред. А.И. Лукашова. – Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001.

CPCNK \ "FG" FTGRV "EQORCTCV" C "TG INGOGPV TKNQT"
 RTKXKPF "KPH TCE KWPKN G" P "FQOGPKWN" RTQRTKGV KK"
 KPFWUVTKCNG "FKP" NG I KUNC KC "TGRWDNKEKK" OQNFQXC"
 K "C" TQO ŽPKGK

Alexandru PĂDURARU,
 doctorand

Recenzent: **Sergiu BRÎNZA**, "f qevqt" jcdknkv cv", p" ftgrv. "rtqhguaqt" wpkxgtukvct "WUO+

SUMMARY

In the present study, are shown the differences of the technical-legislative approach regarding the offences in the industrial property sphere is established in the context of extrapenal laws that contain
petk o kpcvkqpu"htc ogyqtm" fgxqvqf"vq" rgpcn" fghgpug"qh" kpfwuvtkcn"rtqrgtv{<"kp" Tq o cpkc. "vjg" nkc dknkv{ "hqt"
ktv03: 7⁴ cpf"3: 7⁵ PC RM. It is also shown that, unlike the criminal law of the Republic of Moldova, the
Romanian legislation does not incriminate distinctly the inciting of the third party to achieve the tres-
passing the right on the object of industrial property. It is revealed that, unlike the criminal law of the
Republic of Moldova, the Romanian legislation does not provide the binding of causing material damages
by trespassing the right on the object of industrial property. It is concluded that, unlike the Romanian
legislation, the Republic of Moldova legislation does not contain detailed regulations concerning each
of the segments of industrial property protected penally.

În cadrul art.185² C.pen. RM, sub auspiciul ace-
 luiași *nomen iuris* – „Încălcarea dreptului asupra
 obiectelor de proprietate industrială” – se stabilește
 răspunderea pentru șase infracțiuni și se prevăd
 circumstanțele agravante comune ale acestor infrac-
 țiuni.

În legislația României alta este abordarea tehnico-
 legislativă privind cadrul incriminărilor consacrate
 apărării penale a proprietății industriale: răspunderea
 pentru infracțiunile în domeniul proprietății indus-
 triale este stabilită în contextul unor legi extrapenale
 care conțin dispoziții de incriminare. Printre aceste
 legi se numără:

■ Legea nr.64 a României din 11.10.1991 privind
 brevetele de invenție;¹

■ Legea nr.129 a României din 29.12.1992 priv-
 vind protecția desenelor și modelelor industriale;²

■ Legea nr.16 a României din 06.03.1995 privind
 protecția topografiilor circuitelor integrate;³

■ Legea nr.84 a României din 15.04.1998 privind
 mărcile și indicațiile geografice;⁴

■ Legea nr.255 a României din 31.12.1998 pri-
 vind protecția noilor soiuri de plante.⁵

Astfel, în Legea nr.64 a României din 11.10.1991
 privind brevetele de invenție este supus reglemen-
 țării unul dintre segmentele proprietății industriale,
 și anume – cel care ține de invenții. În art.58-60 ale
 acestei legi sunt incriminate trei fapte: 1) însușirea

fără drept, în orice mod, a calității de inventator
 (art.58); 2) contrafacerea obiectului unei invenții,
 adică fabricarea, folosirea sau punerea în circulație,
 fără drept, a obiectului unui brevet de invenție sau
 orice altă încălcare a drepturilor conferite conform
 alin.1 art.34 al Legii nr.64 a României din 11.10.1991
 privind brevetele de invenție, dacă aceste încălcări au
 fost săvârșite după data publicării cererii de brevet de
 invenție (art.59); 3) divulgarea de către personalul
 Oficiului de Stat pentru Invenții și Mărci, precum și
 de către persoanele care efectuează lucrări în legătură
 cu invențiile, a datelor cuprinse în cererile de brevet
 până la publicarea lor (art.60).

Prima din faptele menționate mai sus își are cor-
 respondentul în alin.(1) art.185² C.pen. RM. Or, una
 dintre modalitățile normative ale infracțiunii prevă-
 zute la alin.(1) art.185² C.pen. RM constă în însușirea
 frauduloasă de către un terț a calității de autor al
 invenției, al modelului de utilitate, al desenului sau
 al modelului industrial, al soiului de plantă, al topo-
 grafiei circuitului integrat. Observăm că legiuitorul
 moldovean, spre deosebire de cel român, concepe *in*
globo cadrul de incriminare a însușirii frauduloase de
 către un terț a calității de autor al unui obiect al pro-
 pietății industriale, indiferent de specificitatea acestui
 obiect. În rest, esența juridică a faptei incriminate
 rămâne aceeași: prezentarea de dovezi false cu privi-
 re la crearea unei invenții, precum și la paternitatea

acesteia, presupunând lipsa oricărui temei real pentru justificarea calității pretinse.

Cea de-a doua faptă specificată mai sus – contrafacerea obiectului unei invenții, adică fabricarea, folosirea sau punerea în circulație, fără drept, a obiectului unui brevet de invenție sau orice altă încălcare a drepturilor conferite conform alin.1 art.34 al Legii nr.64 a României din 11.10.1991 privind brevetele de invenție, dacă aceste încălcări au fost săvârșite după data publicării cererii de brevet de invenție – prezintă similitudini cu trei dintre modalitățile normative ale infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.185² C.pen. RM: 1) folosirea ilicită a mărcii protejate sau a denumirii de origine a produsului protejate; 2) folosirea unor semne identice ori similare care pot fi confundate cu mărcile înregistrate sau cu denumirile de origine ale produsului înregistrate ori a căror înregistrare este solicitată în numele unor alte persoane pentru marcarea de produse ori servicii identice cu cele pentru care marca (denumirea de origine) a fost înregistrată; 3) fabricarea, folosirea, importul, exportul, transportarea, oferirea spre vânzare, vânzarea, orice alt mod de punere în circulație economică sau stocarea în aceste scopuri a produselor marcate cu astfel de semne. A patra modalitate normativă a infracțiunii specificate la alin.(2) art.185² C.pen. RM – îndemnarea terților la săvârșirea: folosirii ilicite a mărcii protejate sau a denumirii de origine a produsului protejate; folosirii unor semne identice ori similare care pot fi confundate cu mărcile înregistrate sau cu denumirile de origine ale produsului înregistrate ori a căror înregistrare este solicitată în numele unor alte persoane pentru marcarea de produse ori servicii identice cu cele pentru care marca (denumirea de origine) a fost înregistrată; fabricării, folosirii, importului, exportului, transportării, oferirii spre vânzare, vânzării, oricărui alt mod de punere în circulație economică sau stocării în aceste scopuri a produselor marcate cu astfel de semne – nu-și găsește un corespondent direct în prevederea de la art.59 al Legii nr.64 a României din 11.10.1991 privind brevetele de invenție.

Cea de-a treia faptă consemnată mai sus – divulgarea de către personalul Oficiului de Stat pentru Invenții și Mărci, precum și de către persoanele care efectuează lucrări în legătură cu invențiile, a datelor cuprinse în cererile de brevet până la publicarea lor – comportă anumite similarități cu una din modalitățile normative ale infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.185² C.pen. RM: răspândirea informațiilor privind invenția, modelul de utilitate, desenul sau modelul industrial, soiul de plantă, topografia circuitului integrat fără consimțământul autorului (creatorului) sau al succesorului

său în drepturi, până la publicarea oficială a datelor din cererea de înregistrare, de către o persoană căreia aceste informații i-au fost încredințate sau i-au devenit cunoscute în alt mod. Totuși, pot fi remarcate și unele deosebiri: 1) spre deosebire de legiuitorul român, legiuitorul moldovean concepe *in globo* cadrul de incriminare a răspândirii informațiilor privind obiectul proprietății industriale – indiferent de particularitățile acelui obiect – fără consimțământul titularului dreptului asupra obiectului proprietății industriale, până la publicarea oficială a datelor din cererea de înregistrare; 2) în calitate de subiect al infracțiunii prevăzute la art.60 al Legii nr.64 a României din 11.10.1991 privind brevetele de invenție se nominalizează personalul Oficiului de Stat pentru Invenții și Mărci, precum și persoanele care efectuează lucrări în legătură cu invențiile. În aceeași privință, legiuitorul moldovean este mai puțin explicit, utilizând formularea „persoana căreia aceste informații i-au fost încredințate sau i-au devenit cunoscute în alt mod”. În acest fel, putem interpreta că subiect al infracțiunii specificate la alin.(1) art.185² C.pen. RM poate fi un funcționar din cadrul AGEPI, dar și oricare altă persoană căreia aceste informații i-au fost încredințate sau i-au devenit cunoscute în alt mod.

În altă ordine de idei, în Legea nr.129 a României din 29.12.1992 privind protecția desenelor și modelelor industriale este supus reglementării un alt segment al proprietății industriale, și anume – cel care se referă la desenele și modelele industriale. La concret, în art.41-43 din această lege sunt incriminate trei fapte infracționale: 1) însușirea fără drept, în orice mod, a calității de autor al desenului sau modelului industrial (art.41); 2) contrafacerea desenului sau modelului industrial, adică reproducerea, fără drept, a desenului sau modelului industrial în scopul fabricării de produse cu aspect identic, fabricarea, oferirea spre vânzare, vânzarea, importul, folosirea sau stocarea unor astfel de produse în vederea punerii în circulație ori folosirii, fără acordul titularului certificatului de înregistrare a desenului sau modelului industrial, în perioada de valabilitate a acestuia (art.42); 3) divulgarea, de către personalul Oficiului de Stat pentru Invenții și Mărci, precum și de către persoanele care efectuează lucrări în legătură cu desenele și modelele industriale, a datelor cuprinse în cererile de înregistrare până la publicarea lor (art.43).

Se poate ușor observa că răspunderea pentru infracțiunile prevăzute de Legea nr.129 a României din 29.12.1992 privind protecția desenelor și modelelor industriale se statuează într-o manieră apropiată cu cea caracteristică stabilirii răspunderii pentru infracțiunile

specificate de Legea nr.64 a României din 11.10.1991 privind brevetele de invenție. Diferă doar obiectul proprietății industriale: desenele și modelele industriale, nu invențiile.

În mod corespunzător, în legea penală a Republicii Moldova nu prezintă diferențe considerabile tratamentul juridic al încălcării dreptului asupra desenelor și modelelor industriale față de tratamentul juridic al încălcării dreptului asupra invențiilor. La concret, fapta incriminată la art.41 al Legii nr.129 a României din 29.12.1992 privind protecția desenelor și modelelor industriale își are corespondentul în alin.(1) art.185² C.pen. RM. Or, una dintre modalitățile normative ale infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.185² C.pen. RM constă în însușirea frauduloasă de către un terț a calității de autor al invenției, al modelului de utilitate, al desenului sau al modelului industrial, al soiului de plantă, al topografiei circuitului integrat. La rândul său, fapta incriminată la art.42 al Legii nr.129 a României din 29.12.1992 privind protecția desenelor și modelelor industriale prezintă similitudini cu una dintre modalitățile normative ale infracțiunii prevăzute la alin.(4) art.185² C.pen. RM: fabricarea, importul, exportul, oferirea spre vânzare, vânzarea, alt mod de punere în circulație economică sau stocarea în aceste scopuri a produsului obținut prin aplicarea desenului sau modelului industrial protejate, dacă acest produs, integral sau într-o măsură substanțială, este o copie a desenului sau a modelului industrial protejate, pentru care, în conformitate cu legislația, este necesară autorizare din partea titularului, efectuate fără această autorizare. În sfârșit, fapta incriminată la art.43 al Legii nr.129 a României din 29.12.1992 privind protecția desenelor și modelelor industriale comportă afinități cu una din modalitățile normative ale infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.185² C.pen. RM: răspândirea informațiilor privind invenția, modelul de utilitate, desenul sau modelul industrial, soiul de plantă, topografia circuitului integrat fără consimțământul autorului (creatorului) sau al succesorului său în drepturi, până la publicarea oficială a datelor din cererea de înregistrare, de către o persoană căreia aceste informații i-au fost încredințate sau i-au devenit cunoscute în alt mod.

Într-un alt context, în Legea nr.16 a României din 06.03.1995 privind protecția topografiilor circuitelor integrate, este reglementat un alt segment al proprietății industriale, și anume – cel care se referă la topografiile circuitelor integrate. La art.40 al acestei legi se stabilește răspunderea pentru următoarele două infracțiuni: 1) contrafacerea topografiei circuitelor integrate, adică încălcarea drepturilor titularului, prin

exploatarea, fără autorizația acestuia, a unei topografii înregistrate; 2) vânzarea de produse contrafăcute, adică încălcarea drepturilor titularului, prin vânzarea de produse contrafăcute, adică de circuite integrate realizate prin contrafacere.

Nu putem să nu remarcăm că art.40 al Legii nr.16 a României din 06.03.1995 privind protecția topografiilor circuitelor integrate nu stabilește răspunderea pentru 1) însușirea fără drept, în orice mod, a calității de autor al topografiei circuitelor integrate; 2) divulgarea, de către personalul Oficiului de Stat pentru Invenții și Mărci, precum și de către persoanele care efectuează lucrări în legătură cu topografiile circuitelor integrate, a datelor cuprinse în cererile de înregistrare până la publicarea lor (art.43).

Oricum, în legea penală a Republicii Moldova putem identifica prevederi asemănătoare cu art.40 al Legii nr.16 a României din 06.03.1995 privind protecția topografiilor circuitelor integrate. La concret, la alin.(6) art.185² C.pen. RM se stabilește răspunderea pentru fapta de reproducere a topografiei circuitului integrat sau a unei părți a acesteia, importul, exportul, oferirea spre vânzare, vânzarea sau distribuirea în orice alt mod în scopuri comerciale a topografiei circuitului integrat pentru care, în conformitate cu legislația, este necesară autorizare din partea titularului, efectuate fără această autorizare, ori pentru îndemnarea terților la efectuarea acestor acțiuni, dacă au fost cauzate daune în proporții mari. Pot fi remarcate următoarele diferențe specifice între incriminările prevăzute la alin.(6) art.185² C.pen. RM și art.40 al Legii nr.16 a României din 06.03.1995 privind protecția topografiilor circuitelor integrate: 1) art.40 al Legii nr.16 a României din 06.03.1995 privind protecția topografiilor circuitelor integrate nu sancționează expres îndemnarea terților la realizarea faptei de reproducere a topografiei circuitului integrat sau a unei părți a acesteia, importul, exportul, oferirea spre vânzare, vânzarea sau distribuirea în orice alt mod în scopuri comerciale a topografiei circuitului integrat pentru care, în conformitate cu legislația, este necesară autorizare din partea titularului, efectuate fără această autorizare, ori îndemnarea terților la efectuarea acestor acțiuni; 2) infracțiunea specificată la art.40 al Legii nr.16 a României din 06.03.1995 privind protecția topografiilor circuitelor integrate nu este o infracțiune materială. Ea se consumă indiferent de producerea unor daune materiale. În opoziție, infracțiunea prevăzută la alin.(6) art.185² C.pen. RM este o infracțiune materială. Ea se consideră consumată din momentul producerii daunelor în proporții mari. Dacă cele săvârșite nu implică producerea unor astfel de

daune, calificarea poate fi făcută conform art.102 din Codul contravențional al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 24.10.2008.⁶

În altă ordine de idei, în Legea nr.84 a României din 15.04.1998 privind mărcile și indicațiile geografice este reglementat un alt segment al proprietății industriale, și anume – cel care se referă la mărcile și indicațiile geografice. La art.83 și 86 din legea amintită este prevăzută răspunderea pentru următoarele șase infracțiuni: 1) contrafacerea, imitarea sau folosirea fără drept a unei mărci în scopul inducerii în eroare a publicului asupra calității produselor sau serviciilor la care se referă marca (lit.a) alin.1 art.83); 2) punerea în circulație, fără drept, a unui produs purtând o marcă identică sau similară cu o marcă înregistrată pentru produse identice sau similare și care prejudiciază pe titularul mărcii înregistrate (lit.b) alin.1 art.83); 3) punerea în circulație a produselor care poartă indicații geografice care indică sau sugerează că produsul în cauză este originar dintr-o regiune geografică, alta decât locul adevărat de origine, în scopul inducerii în eroare a publicului cu privire la originea geografică a produsului (lit.c) alin.1 art.83); 4) folosirea, în activitatea comercială, fără consimțământul titularului mărcii înregistrate, a unui semn identic cu marca pentru produse sau servicii identice cu acelea pentru care marca a fost înregistrată (alin.2 art.83 și, implicit, lit.a) alin.2 art.35); 5) folosirea, în activitatea comercială, fără consimțământul titularului mărcii înregistrate, a unui semn care, dată fiind identitatea sau asemănarea cu marca ori dată fiind identitatea sau asemănarea produselor sau serviciilor cărora li se aplică semnul cu produsele sau serviciile pentru care marca a fost înregistrată, ar produce în percepția publicului un risc de confuzie, incluzând și riscul de asociere a mărcii cu semnul (alin.3 art.83 și, implicit, lit.b) alin.2 art.35); 6) folosirea, în activitatea comercială, fără consimțământul titularului mărcii înregistrate, a unui semn identic sau asemănător cu marca pentru produse sau servicii diferite de cele pentru care marca este înregistrată, când aceasta din urmă a dobândit un renume în România și dacă, din folosirea semnului, fără motive întemeiate, s-ar putea profita de caracterul distinctiv ori de renumele mărcii sau folosirea semnului ar cauza titularului mărcii un prejudiciu (alin.2 art.83 și, implicit, lit.c) alin.2 art.35).

Toate aceste infracțiuni prezintă similitudini cu infracțiunea prevăzută la alin.(2) art.185² C.pen. RM. Conform alin.(2) art.185² C.pen. RM, se aplică răspunderea pentru folosirea ilicită a mărcii sau a denumirii de origine a produsului protejate, folosirea unor semne identice ori similare care pot fi confundate cu

mărcile sau cu denumirile de origine ale produsului înregistrate sau a căror înregistrare este solicitată în numele unor alte persoane pentru marcarea de produse ori servicii identice cu cele pentru care marca (denumirea de origine) a fost înregistrată, fabricarea, folosirea, importul, exportul, transportarea, oferirea spre vânzare, vânzarea, orice alt mod de punere în circulație economică sau stocarea în aceste scopuri a produselor marcate cu astfel de semne, precum și pentru îndemnarea terților la efectuarea acestor acțiuni, care au cauzat daune în proporții mari.

Diferențele specifice între incriminările prevăzute la alin.(2) art.185² C.pen. RM și în Legea nr.84 a României din 15.04.1998 privind mărcile și indicațiile geografice au, practic, aceleași caracteristici, cu diferențele specifice între incriminările prevăzute la alin.(6) art.185² C.pen. RM și la art.40 al Legii nr.16 a României din 06.03.1995 privind protecția topografiilor circuitelor integrate, pe care le-am enunțat mai sus.

În fine, în Legea nr.255 a României din 31.12.1998 privind protecția noilor soiuri de plante este supus reglementării un alt segment al proprietății industriale – cel care se referă la noile soiuri de plante. Astfel, la art.40 și, implicit, la art.27 ale numitei legi se prevede răspunderea pentru următoarele șaisprezece infracțiuni: 1) efectuarea, fără autorizația titularului brevetului de soi, a producerii sau reproducerii materialului de înmulțire sau a materialului recoltat din soiul protejat; 2) efectuarea, fără autorizația titularului brevetului de soi, a condiționării în scopul înmulțirii materialului de înmulțire sau a materialului recoltat din soiul protejat; 3) oferirea spre vânzare, fără autorizația titularului brevetului de soi, a materialului de înmulțire sau a materialului recoltat din soiul protejat; 4) vânzarea sau orice altă formă de comercializare, fără autorizația titularului brevetului de soi, a materialului de înmulțire sau a materialului recoltat din soiul protejat; 5) importul, fără autorizația titularului brevetului de soi, al materialului de înmulțire sau al materialului recoltat din soiul protejat; 6) exportul, fără autorizația titularului brevetului de soi, al materialului de înmulțire sau al materialului recoltat din soiul protejat; 7) depozitarea, fără autorizația titularului brevetului de soi, a materialului de înmulțire sau a materialului recoltat din soiul protejat, pentru unul din scopurile menționate la lit.a)-f) ale alin.(1) art.27 din Legea nr.255 privind protecția noilor soiuri de plante; 8) folosirea pentru materialul de înmulțire, produs și vândut, a unei alte denumiri decât denumirea înregistrată a noului soi; 9) folosirea denumirii înregistrate a unui soi pentru materialul de înmulțire, produs și

vândut, care nu aparține acestui soi; 10) atribuirea pentru materialul de înmulțire, produs și vândut, a unei denumiri foarte apropiate de cea a soiului protejat, astfel încât să poată produce confuzii; 11) vânzarea de material de înmulțire cu mențiunea falsă că aparține soiului pentru care s-a acordat brevet de soi, inducând astfel în eroare cumpărătorul; 12) falsul la înscrierea unui soi în Registrul Național al Brevetelor de Soiuri Protejate; 13) întocmirea de rapoarte false, precum și falsificarea documentațiilor cerute de prezenta lege; 14) furnizarea de documente care conțin informații false; 15) divulgarea de date și informații reprezentând un secret comercial referitor la un nou soi pentru care s-a depus o cerere de acordare a unui brevet de soi; 16) săvârșirea infracțiunilor prevăzute la alin.(1) și (3) art.40 din Legea nr.255 privind protecția noilor soiuri de plante de către un funcționar în exercițiul atribuțiilor de serviciu.

Analizând aceste incriminări, observăm că ele comportă anumite afinități cu cele statuate în legea penală a Republicii Moldova: 1) producerea, reproducerea, condiționarea în scop de înmulțire, oferirea spre vânzare, vânzarea sau alte forme de comercializare, importul, exportul sau stocarea în aceste scopuri a materialului soiului de plantă pentru care, în conformitate cu legislația, este necesară autorizare din partea titularului, efectuate fără această autorizare, precum și îndemnarea terților la efectuarea acestor acțiuni, care au cauzat daune în proporții mari (alin. (5) art.185² C.pen. RM); 2) răspândirea informațiilor privind invenția, modelul de utilitate, desenul sau modelul industrial, soiul de plantă, topografia circuitului integrat fără consimțământul autorului (creatorului) sau al succesoriului său în drepturi, până la publicarea oficială a datelor din cererea de înregistrare, de către o persoană căreia aceste informații i-au fost încredințate sau i-au devenit cunoscute în alt mod (alin.(1) art. 185² C.pen. RM); 3) declarații intenționate false în documentele de înregistrare ce țin de protecția proprietății intelectuale, adică pentru declarațiile intenționate false, operarea intenționată cu înscrieri false în documentele ce țin de protecția proprietății intelectuale, precum și

falsificarea documentelor necesare eliberării titlului de protecție, perfectarea intenționată a documentelor falsificate sau prezentarea intenționată de documente cu date care subminează autoritatea solicitantului de protecție a obiectului de proprietate intelectuală (art.185³ C.pen. RM).

În rezultatul examinării în plan comparat a reglementărilor privind infracțiunile în domeniul proprietății industriale din legislația Republicii Moldova și României, pot fi formulate următoarele *eqpenw/kk<*

1) diferă abordarea tehnico-legislativă privind cadrul incriminărilor consacrate apărării penale a proprietății industriale: în România, răspunderea pentru infracțiunile în domeniul proprietății industriale este stabilită în contextul unor legi extrapenale care conțin dispoziții de incriminare; în Republica Moldova, răspunderea pentru asemenea infracțiuni este prevăzută de art.185² și 185³ C.pen. RM;

2) spre deosebire de legea penală a Republicii Moldova, legislația României nu incriminează distinct îndemnarea terților la realizarea încălcării dreptului asupra obiectului proprietății industriale;

3) spre deosebire de legea penală a Republicii Moldova, legislația României nu prevede obligativitatea producerii unor daune materiale în urma încălcării dreptului asupra obiectului proprietății industriale;

4) spre deosebire de legislația României, legislația Republicii Moldova nu conține reglementări atât de detaliate vizând fiecare din segmentele proprietății industriale protejate penalmente.

Note:

¹ Monitorul Oficial al României, 1991, nr.212.

² Monitorul Oficial al României, 1993, nr.1.

³ Monitorul Oficial al României, 1995, nr.45.

⁴ Monitorul Oficial al României, 1998, nr.161.

⁵ Monitorul Oficial al României, 1998, nr.525.

⁶ Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.3-6.

CPVCLWN^{'''}PUQ KV^{'''}FG^{'''}T RKTGC^{'''}RTQRTKGVCTWNWK.^{'''}
 RQUGUQTWNWK^{'''}UCW^{'''}FG KP VQOTWNWK.^{'''}C^{'''}TWFGNQT^{'''}UCW^{'''}
 CRTQRKC KNQT^{'''}CEGUVQTC^{'''}*cnkp0*6+"ctv03:; "E0"rgp0"TO+

Sergiu CRIJANOVSKI,
 doctorand

Recenzent: *Gheorghe ULIANOVSKI*, *fqevqt* ,*p*ftgrv.*eqphgtgp kct*"wpkxgtukvct"*WUO+

SUMMARY

In this article we enabled a research polemic regarding blackmail that involves the kidnapping of the owner or holder of a good, his relatives or their relatives, the offense itself integrated in the list of *kvu*"c i i txcvki"ektewowcpegu."kuuwgu"rtqxfjgf"d{"vjg"6vj"rctv"qh"vjg"3:;vj"ctvkeng"qh"vjg"Rgpcn"Eqfg"qh"Oqnfqxc0"Vjwu."qwt"uekgpvkLe"crqtcej"ckogf"vjg"qdlgevkg"qh"uqnxki"vjg"eqpvtcfkevqpu"dgvyggp"owwcn"rgpcn"pqtou."cpcn{/gf"kp"vjg"eqpvzqv"qh"vjg"ngicn"swcnkLevkvq"qh"vjg"qhggpeg"ugv"qww"d{"6vj"rctv"qh"vjg"3:;vj"ctvkeng."vjg"386vj"ctvkeng."386vj"ctvkeng"kpfgz"3"cpf"vjg"388vj"ctvkeng"qh"vjg"Rgpcn"Eqfg"qh"Oqnfqxc0"Vjtqwi"j"qwt"yqtm"ukokctkvkgu"cpf"fkhhgtpegu"ygtg"kfpgvkgf"dgvyggp"vjg"6vj"rctv"qh"vjg"3:;vj"ctvkeng"qh"vjg"Rgpcn"Eqfg"cpf"mkfpcrrki"eqo"okvvgf"ht"rtqLv"kpvgtguvu"*ngvgt"h"qh"vjg"4pf"rctv"qh"vjg"386vj"qh"vjg"Rgpcn"Eqfg+0"Cnuq."uqog"uqmwkvqpu"ixgp"kp"vjg"ctvkeng"ygtg"tgeqxtgf"htqo"vjg"lwfkccn"rtceveg."kpxqnxki"vjg"cko"vq"tgxgn"vjg"pginkipeg"qh"urgekLe"uvcvg"cwvj"qtkvkgu"tgictfki"vjg"cevkqpu"qh"korngogpvki"fgoctevkqpnkpgu"dgvyggp"vjg"6vj"rctv"qh"vjg"3:;vj"ctvkeng"cpf"vjg"ht"ngvgt"qh"vjg"4pf"rctv"qh"vjg"386vj"qh"vjg"Rgpcn"Eqfg0

De lege lata, șantajul însoțit de răpirea proprietarului, posesorului sau deținătorului, a rudelor sau apropiaților acestora este incriminat la alin.(4) art.189 C.pen. RM, constituind una dintre variantele agravate ale infracțiunii de șantaj. Cu anumite excepții, conținutul alin.(4) art.189 C.pen. RM reprezintă o reflecție a continuității modelului incriminator abrogat prevăzut la alin.(4) art.125 din Codul penal în redacția din 1961¹, care prevedea: *šFqd-pfktgc"rtkp" cpvcl"cxwvwmwk"puqkv"fgt rktgc"ucw"fg"cogpkp ctgc"ew"t rktgc"rtqrkgtvwmwk."twfgnqt"ucw"rctqrkc knqt"ceguvtcö*. Deficiențele fostului model incriminator pot fi desprinse cu ușurință: legiuitorul nu făcea o diferențiere a răspunderii penale dintre amenințarea cu răpirea și răpirea propriu-zisă a proprietarului, rudelor sau apropiaților acestora. Chiar dacă limitele dintre minimul și maximul de pedeapsă cu închisoarea era de la 10 la 25 de ani, dat fiind existența unei marje de apreciere foarte mare a sancțiunii aplicabile, această situație genera instaurarea arbitrariului și abuzul magistraților la stabilirea pedepsei. În alt context, considerăm defectuoasă și acțiunea principală formulată în vechea redacție a infracțiunii de șantaj. Aceasta deoarece sintagma *šFqd-pfktgc"rtkp" cpvclö* presupune o modalitate a infracțiunii fapt epuizat. Totodată, nu este exclusă situația ca răpirea persoanei să fi fost însoțită doar de cerința de a transmite avutul proprietarului ori dreptul asupra acestui avut. Și ultima remarcă, considerând-o ca pe una dintre carențele alin.(4) art.125 din Codul penal în redacția din 1961, o prezintă îngustarea

nejustificată a categoriilor de persoane răpite sau amenințate cu răpirea acestora; or, în plan comparativ cu prevederile *de lege lata*, putem remarca o enumerare extensivă a cercului de destinatari asupra cărora se realizează acțiunea adiacentă de răpire. Nu dorim ca prin această ultimă alegație să se creeze impresia că suntem adepții modelului de formulare în vigoare *št rktgc"rtqrkgtvwmwk."rquguqtwmwk"ucw"fg kp vqtwmwk."c"twfgnqt"ucw"rctqrkc knqt"ceguvtcö*. Însă, de vreme ce s-a purces la o enumerare expresă a categoriilor de persoane răpite sau amenințate cu răpire, legiuitorul trebuia cu o deosebită atenție să prevadă toate categoriile potențiale de persoane asupra cărora se îndreaptă acțiunea prejudicabilă adiacentă. De aceea, fără a scăpa din vizor o categorie sau alta de destinatari, în literatura de specialitate autohtonă² de nenumărate ori s-a propus soluția legislativă de evitare a enumerării atât a destinatarului cererii patrimoniale, cât și a destinatarului asupra căruia se orientează acțiunea adiacentă a șantajului.

Revenind la analiza conținutului circumstanței agravante prevăzute la alin.(4) art.189 C.pen. RM, desprindem o simbioză dintre două infracțiuni: pe de o parte – șantajul, pe de altă parte – răpirea unei persoane, a cărei incriminare distinctă o regăsim la art.164 C.pen. RM. Există în context o antecedentă cauzală dintre infracțiunea de răpire a unei persoane și infracțiunea de șantaj, în sensul că prima este generată de a doua, ambele având o natură eterogenă. *In concreto*, făptuitorul realizează răpirea unei persoane în vederea atingerii

obiectivului final, obiectiv care rezultă din infracțiunea-scop, adică din art.189 C.pen. RM. În același timp, putem remarca că răpirea persoanei în contextul variantei agravate de la alin.(4) art.189 C.pen. RM îndeplinește rolul de infracțiune-mijloc.

Din punct de vedere juridico-penal, răpirea proprietarului, posesorului sau deținătorului, a rudelor sau apropiaților acestora constituie o modalitate a acțiunii adiacente a șantajului. Dat fiind pierderea individualității răpirii unei persoane ca incriminare *nomen iuris*, se poate observa că între art.164 și alin.(4) art.189 C.pen. RM există concurența dintre parte și întreg. De aceea, reieșind din regula stipulată la art.118 C.pen. RM, la încadrarea juridică a faptei se va aplica numai alin.(4) art.189 C.pen. RM. Această soluție de încadrare este unanimă, fiind reținută atât în literatura de specialitate³, cât și în interpretările cauzale în materie. Cu referire la cea din urmă, este relevant pct.16 alin.(2) din Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție „Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre șantaj”, nr.16 din 7.11.2005⁴, potrivit căruia, în cazul săvârșirii șantajului prin răpire, nu este necesară calificarea suplimentară conform art.164 C.pen. RM.

Astfel privede lucrurile, prin absorbția răpirii unei persoane de către infracțiunea de șantaj, obiectul juridic special al circumstanței agravante de la alin.(4) art.189 C.pen. RM adoptă un caracter complex; or, pe lângă obiectul juridic special principal, reprezentat de relațiile sociale cu privire la patrimoniu, care au în conținutul lor un drept real sau, după caz, un drept de creanță, apare și un obiect juridic special adiacent. Acesta din urmă este reprezentat de relațiile sociale cu privire la libertatea fizică a persoanei. Ceea ce pe departe nu înseamnă că libertatea fizică a persoanei reprezintă o valoare socială care se situează la un nivel mai inferior decât patrimoniul. Defalcarea obiectului juridic special în principal și adiacent este direct proporțională cu incidența acțiunii principale și acțiunii adiacente. Dat fiind faptul că răpirea persoanei constituie o modalitate a acțiunii adiacente a șantajului, libertatea fizică a persoanei, și nu patrimoniul, va constitui obiectul juridic secundar. Tocmai din aceste considerente, legiuitorul a agravat răspunderea penală a șantajului însoțit de răpirea proprietarului, posesorului sau deținătorului, a rudelor sau apropiaților acestora, calificând infracțiunea drept una deosebit de gravă.

Într-o altă ordine de idei, consemnăm că nu este exclusă ipoteza răpirii minorului de către rudele apropiate urmată de formularea față de părinții acestuia a cerințelor cu caracter patrimonial. De aici decurge și întrebarea: Poate oare alin.(4) art.189 C.pen. RM să absoarbă infracțiunea prevăzută la art.164¹ C.pen. RM – „Răpirea minorului de către rudele apropiate”, incriminare introdusă prin Legea

Republicii Moldova pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova, nr.277-XVI din 18.12.2008⁵? Într-o viziune doctrinară⁶, utilizarea de către legiuitor a unor formulări cu caracter generic nu este în măsură să excludă caracterul complex al infracțiunii, dar, în acest caz, revine interpretului sarcina de a aprecia care sunt faptele ce se pot include în conținutul acestuia. De aceea, pentru a putea da un răspuns plauzibil, trebuie să examinăm cu atenție conținutul incriminărilor imputate.

Astfel, potrivit pct.16 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție „Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre șantaj”, nr.16 din 7.11.2005, în sensul dispoziției de la art.189 alin.(4) C.pen. RM, săvârșirea răpirii presupune succesiunea următoarelor acțiuni: 1) capturarea victimei; 2) luarea în pofida voinței și deplasarea victimei de la locul permanent sau provizoriu (locul de trai, de muncă, de odihnă, de tratament etc.); 3) reținerea victimei, inclusiv cu privarea deplină de libertate. Aceeași acțiune prejudiciabilă îi este caracteristică și răpirii minorului de către rudele apropiate. Chiar dacă între cele două incriminări există puncte evidente de tangență, nu putem nega că linia esențială de demarcare dintre art.164 și art.164¹ C.pen. RM constă în: **calitatea subiectului special** al ultimei infracțiuni, și anume – ruda apropiată a victimei, precum și **în calitatea specială a victimei infracțiunii** – minorul, adică persoana până la vârsta de 18 ani. Astfel, în acord cu prevederile de la art.116 C.pen. RM, între art.164 și art.164¹ C.pen. RM există o concurență dintre norma generală și norma specială. Dat fiind identificarea acestor diferențe, profesorul S.Brînza, în una dintre publicațiile sale⁷, răspunzând la întrebarea cuprinderii art.164¹ C.pen. RM de varianta agravantă prevăzută la lit.f) alin.(2) art.145 C.pen. RM – „Omorul intenționat săvârșit cu răpirea sau luarea persoanei în calitate de ostatic”, neagă aplicabilitatea agravantei în ipoteza omorului săvârșit cu răpirea minorului de către rudele apropiate. Concluzia respectivă este fundamentată și de regula stabilită la alin.(2) art.3 C.pen. RM: este interzisă interpretarea extinsivă defavorabilă a legii penale. De aceea, consemnând ca viabile argumentele invocate de către autorul vizat, ținând cont și de faptul că ipoteza prevăzută la lit.f) alin.(2) art.145 C.pen. RM nu diferă de prevederea de la alin.(4) art.189 C.pen. RM decât prin infracțiunea-scop, considerăm că prevederea de la alin.(4) art.189 C.pen. RM nu poate absorbi răpirea minorului de către rudele apropiate, motiv pentru care recomandăm aplicarea concursului de infracțiuni dintre art.164¹ și art.189 C.pen. RM.

În legătură cu faptul că reținerea victimei, inclusiv cu privarea deplină de libertate a acesteia, reprezintă o etapă caracteristică modalității acțiunii adiacente

a variantei agravate prevăzute la alin.(4) art.189 C.pen. RM, prezintă interes și soluționarea răspunderii penale în ipotezele de mai jos:

– înaintarea cerințelor cu caracter patrimonial însoțită de una dintre modalitățile acțiunii adiacente a șantajului, cu excepția celei prevăzute la alin.(4) art.189 C.pen. RM, săvârșită cu privarea ilegală de libertate a proprietarului, posesorului sau deținătorului, a rudelor sau apropiaților acestora;

– înaintarea cerințelor cu caracter patrimonial sau săvârșirea uneia dintre modalitățile acțiunii adiacente a șantajului însoțită de privarea ilegală de libertate a proprietarului, posesorului sau deținătorului, a rudelor sau apropiaților acestora.

În literatura de specialitate rusă⁸, privarea ilegală de libertate a persoanei este concepută drept modalitate de influențare asupra victimei cu scopul realizării de către victimă a acțiunilor patrimoniale solicitate de făptuitor. Această opinie concordă cu pct.9 al Hotărârii Plenului Curții Supreme a Federației Ruse „Despre practica judiciară în cauzele de extorcare”, nr.3 din 04.05.1990⁹, potrivit căruia violența nepericuloasă pentru viața sau sănătatea persoanei, ca un semn calificativ al extorcării, presupune maltratarea, cauzarea vătămării ușoare a integrității corporale, precum și alte acțiuni violente, legate de cauzarea durerilor fizice ori de limitarea libertății (sublinierea ne aparține *„o”p/c/*), dacă acestea nu constituie pericol pentru viața sau sănătatea victimei. În contrast, pct.11 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție „Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre șantaj”, nr.16 din 7.11.2005, destinat explicării conținutului lit.c) alin.(2) art.189 C.pen. RM, nu prevede, cu titlu exemplificativ, limitarea libertății victimei printre modalitățile faptice de comitere a șantajului săvârșit cu aplicarea violenței nepericuloase pentru viața sau sănătatea persoanei.

Considerăm că limitarea libertății, de una singură, nu poate fi înglobată în conceptul de violență nepericuloasă pentru viața sau sănătatea persoanei, cu excepția cazului când pentru asigurarea privării ilegale de libertate se aplică forța fizică asupra victimei, de exemplu – prin imobilizarea brațelor și a întregului corp. De aceea, cu referire la prima ipoteză indicată *supra*, limitarea libertății fizice a victimei, în lipsa cărorva acțiuni fizice violente în procesul de comitere a infracțiunii de șantaj, este absorbită în mod natural de către art.189 C.pen. RM, atât timp cât durează realizarea uneia dintre acțiunile principale însoțite de una dintre acțiunile adiacente prevăzute la alin.(1), (2) sau (3) art.189 C.pen. RM. Dacă însă privarea de libertate excede această durată de timp sau se săvârșește anterior comiterii propriu-zise a șantajului, atunci sunt suficiente temeiuri de a aplica soluția con-

cursului de infracțiuni dintre șantaj și privarea ilegală de libertate (art.166 C.pen. RM). De exemplu, privarea de libertate a rudelor sau apropiaților proprietarului în limitele temporale dintre înaintarea cerinței cu caracter patrimonial însoțite de una dintre acțiunile adiacente ale șantajului și până la dobândirea bunurilor cerute excede latura obiectivă a șantajului, motiv pentru care se încadrează potrivit lit.e) alin.(3) art.189 în concurs cu art.166 C.pen. RM.

Cu referire la ipoteza înaintării cerințelor cu caracter patrimonial sau săvârșirea uneia dintre modalitățile acțiunii adiacente a șantajului însoțită de privarea ilegală de libertate a proprietarului, posesorului sau deținătorului, a rudelor sau apropiaților acestora, trebuie să recunoaștem că în lipsa uneia dintre acțiunile principale sau adiacente nu putem vorbi despre consumarea infracțiunii de șantaj. De aceea, dacă făptuitorul, privând victima de libertate, înaintează doar cerința cu caracter patrimonial, aceasta nefiind urmată de una din acțiunile adiacente, sau realizează doar una dintre modalitățile acțiunii adiacente, fără a înainta una dintre cerințele cu caracter patrimonial, în ambele ipoteze din cauze independente de voința făptuitorului, atunci vom fi în prezența tentativei la infracțiunea de șantaj în concurs cu privarea ilegală de libertate, dacă aceasta depășește aspectul temporal necesar și suficient comiterii laturii obiective a infracțiunii de șantaj. Această alegație nu intră în contradicție cu regula care a fost infiltrată în teoria dreptului penal material¹⁰, precum că în cazul infracțiunilor cu componente formale nu este posibilă realizarea acțiunilor de tentativă. Aceasta este regula, însă de la orice regulă există excepții. În cazul dat, excepția este ilustrată de specificul laturii obiective a infracțiunii. Astfel, dacă norma de incriminare imprimă faptei prejudiciabile cerința comiterii unei acțiuni principale însoțite de o acțiune adiacentă, realizarea doar uneia dintre acestea în prezența intenției de realizare a celeilalte, care însă din cauze independente de voința făptuitorului nu a fost realizată, presupune o tentativă de infracțiune.

Schimbând vectorul problematicii care rezultă din sediul materiei cercetate, în cele ce urmează ne vom orienta demersul nostru științific asupra delimitării faptei prevăzute la alin.(4) art.189 C.pen. RM de răpirea unei persoane săvârșită din interes material (lit.f) alin.(2) art.164 C.pen. RM). Această necesitate se desprinde din existența anumitor puncte de convergență vădită a celor două incriminări. Aceste asemănări sunt următoarele:

– obiectul juridic secundar al ambelor infracțiuni îl pot constitui relațiile sociale cu privire la libertatea psihică a persoanei, atunci când răpirea se realizează prin intermediul acțiunii facultative de amenințare cu aplicarea violenței;

– ambele infracțiuni comparate sunt infracțiuni cu componente formale, pentru consumarea lor nefiind obligatorie survenirea vreunor urmări prejudiciabile;

– forma și tipul de vinovăție la ambele infracțiuni este intenția directă;

– atât alin.(4) art.189 CP, cât și lit.f) alin.(2) art.164 C.pen. RM relevă un caracter de cupiditate;

– în cazul ambelor infracțiuni, subiectul este persoana fizică responsabilă care, la momentul săvârșirii faptei, a atins vârsta de 14 ani.

Dar, între cele două infracțiuni confruntate există și suficiente deosebiri. În primul rând, linia de demarcație dintre răpirea unei persoane din interes material și șantajul însoțit de răpirea proprietarului, posesorului sau deținătorului, a rudelor sau apropiaților acestora o constituie obiectul juridic special principal. Astfel, în cazul infracțiunii de la lit.f) alin.(2) art.164 C.pen. RM, obiectul juridic special principal este reprezentat de relațiile sociale cu privire la libertatea fizică a persoanei, pe când în cazul alin.(4) art.189 C.pen. RM, obiectul juridic special principal, așa cum am statuat anterior, îl constituie relațiile sociale cu privire la patrimoniu, care au în conținutul lor un drept real sau, după caz, un drept de creanță. Însă, libertatea fizică a persoanei apare ca obiect juridic special adiacent.

Este adevărat că atunci când răpirea este săvârșită prin aplicarea violenței fizice, obiectul material al celor două infracțiuni îl poate reprezenta corpul persoanei. Însă, în cazul alin.(4) art.189 C.pen. RM aceasta va apărea pe post de obiect material facultativ; or, așa cum corect se susține în literatura de specialitate¹¹, obiectul material al șantajului are un caracter complex. Caracterul principal sau secundar al obiectului material depinde de natura acțiunii principale și facultative a șantajului, astfel încât obiectul material principal se deduce din acțiunea principală, iar obiectul material facultativ – din acțiunea adiacentă.

Spre deosebire de răpirea unei persoane din interes material, în cazul alin.(4) art.189 C.pen. RM victima este nu un obiectiv, ci un mijloc de presiune asupra destinatarului cererii patrimoniale.

Sub aspectul laturii obiective, fapta prejudiciabilă de la alin.(4) art.189 C.pen. RM este formată din una dintre acțiunile principale însoțite de acțiunea adiacentă – răpirea proprietarului, posesorului sau deținătorului, a rudelor sau apropiaților acestora. În contrast, în cazul infracțiunii de la lit.f) alin.(2) art.164 C.pen. RM, avem, de regulă, o latură obiectivă simplă. Doar în anumite situații răpirea unei persoane poate fi însoțită de aplicarea violenței, de amenințarea cu aplicarea violenței, de înșelăciune. Acestea din urmă apar pe post de acțiuni facultative. Deci, răpirea persoanei va constitui acțiunea

principală în cazul lit.f) alin.(2) art.164 C.pen. RM, iar în cazul alin.(4) art.189 C.pen. RM – acțiune facultativă.

În cazul infracțiunii de la lit.f) alin.(2) art.164 C.pen. RM, interesul material, ca motiv al răpirii unei persoane, apare în calitate de element circumstanțial de ordin subiectiv. Fiind atribuit la categoria motivelor josnice, în doctrina națională¹² s-a enunțat că interesul material constă în orice folos, beneficiu sau avantaj material direct sau chiar indirect, nu însă într-o simplă satisfacție morală. Totodată, se susține, întemeiat, că, de cele mai multe ori, interesul material adoptă forma motivului generat de necesitatea făptuitorului de a obține sau de a reține un câștig material.¹³

De aici apare ca firească întrebarea: poate fi pus semn de egalitate între interesul material și motivul de cupiditate? După unii autori¹⁴, motivul de cupiditate se bazează pe interesul material, însă aceste două noțiuni nu sunt echivalente. Motivul de cupiditate constituie nu orice interes material, ci doar interesul material de a extrage un profit. Cu alte cuvinte, motivul de cupiditate îndreaptă conduita făptuitorului spre obținerea unor noi valori materiale, astfel lărgindu-se sfera patrimonială a făptuitorului. În general, motivul de cupiditate, susține prof. S.Brînza, se prezintă ca unul dintre aspectele interesului material, și anume: ca năzuință de a obține un venit material pentru făptuitor sau pentru alte persoane. În continuarea ideii sale, autorul indicat *supra* reiterează că: năzuința de a fi scutit de cheltuieli materiale – celălalt aspect al interesului material – nu reprezintă motivul de cupiditate. O poziție similară o regăsim și în lucrarea autorului Ig.Botezatu.¹⁵ Potrivit acestuia, noțiunea de motiv de cupiditate presupune năzuința făptuitorului de a obține foloase materiale pentru satisfacerea propriilor necesități sau a necesităților unor persoane terțe.

Considerând ca întemeiate opiniile enunțate, ne aliniem punctului de vedere potrivit căruia motivul de cupiditate și interesul material nu au un conținut identic, ultimul fiind mai larg. Aceste noțiuni au în calitate de punct de tangență doar imboldul făptuitorului de a obține un folos, beneficiu sau avantaj patrimonial. Așadar, motivul de cupiditate se subsumează în interesul material, astfel încât orice motiv de cupiditate reprezintă un interes material, însă nu orice interes material este neapărat un motiv de cupiditate. În același timp, motivul de cupiditate în cazul alin.(4) art.189 C.pen. RM nu constituie semn secundar obligatoriu al laturii subiective. În schimb, scopul de cupiditate este un semn secundar obligatoriu al șantajului; or, art.189 C.pen. RM, sub aspect tipologic, face parte din categoria infracțiunilor având scop de cupiditate, dar care nu sunt săvârșite prin sustragere.

Delimitarea precisă a celor două infracțiuni comparate în funcție de elementele constitutive ale acestora

este în măsură să asigure o încadrare juridică corectă a faptelor comise. Chiar dacă criteriile de comparare relevante conțin un aspect teoretizat, ele sunt în măsură să ajute subiecții de aplicare în concret a legii penale în situațiile în care se confruntă cu asemenea dileme. Ne ajută în practică și pct.16 alin.(4) din Hotărârea Plenumului Curții Supreme de Justiție „Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre șantaj”, nr.16 din 7.11.2005, care stabilește, cu titlu exemplificativ, sfera de aplicabilitate a prevederilor de la lit.f) alin.(2) art.164 C.pen. RM. Astfel, în acord cu această interpretare causală, răspunderea penală pentru răpirea unei persoane din interes material (lit.f) alin.(2) art.164 C.pen. RM) va fi incidentă în situațiile:

– când victima este răpită pentru o anumită perioadă de timp pentru a o lipsi de posibilitatea de a încheia o tranzacție profitabilă sau de a lua parte la o licitație etc.;

– când făptuitorul își sporește activul patrimonial pe seama victimei;

– când făptuitorul manifestă dorința de a obține un câștig material pentru a executa în schimb comanda de răpire;

– în alte cazuri, când făptuitorul răpește o persoană având scopul de a obține sau de a reține la el un câștig material, ori de a se elibera de cheltuieli materiale, deși nu formulează cererea de a se transmite bunuri străine sau dreptul asupra acestora, ori de a săvârși acțiuni cu caracter patrimonial (sublinierea ne aparține „o”p0c0).

Însă, în practica judiciară nu în toate cazurile se ține cont de aceste linii de demarcare. Astfel, într-o speță, R0C0."N0X0" k"E0N0"cw"hquv"eqpfcopc k"rtkp"ugpvkp c"Vtk-dwpcmwkw"Ejk kp w"fkp"35"ock"4225",p"dc/c"ctv0347"cnkp0*6+" k"ctv0338"cnkp0*4+"E0rgp0"TO",p"tgfce kc"fkp"3;83."cfke "rgpvtw"fqd-pfktgc"rtkp"cpvcl"cxwvwmwk"puq kv "fg"t rktgc"twfgk"rtqrktgvctwmwk",p"eqpewtu"ew"rtkxc kwpgc"ngicn "fg"ndgtvevg u x-t kv ",pvt/wp""oqf"rtkoglfkqu"rgpvtw""xkc c""ucw""u p vevgc""r t kk"x v -ocvg0"pu ."rtkp"fgk/kc"Eqngikwmwk"rgpcn"tikv"cn"Ewt kk"Uwrtog"fg"Lwuvk kg"fkp"44"kwpgk"4226"cq"hquv"rtqpw cv "q"pqw "jqv t-tg."rtkp"ectg"R0C0."N0X0" k"E0N0"cw"hquv"eqp-fcopc k",p"dc/c"ctv0386"cnkp0*4+"nk0f+."g+."h+"E0rgp0"TO",p"tgfce kc"fkp"4224."cfke "rgpvtw"t rktgc"wpkg"rgtuqcp"u x-t kv "ew"dwp / vkkp "cuwrte"wpwk"okpqt."fg"fqw "sau mai multe persoane, din interes material. În fapt, R0C0."N0X0" k"E0N0".p"wtoc",p gngigtkt"rtgcncdkng."nc"rtq-rwpgtgc"mwk"R0C0"ectg"wtog tgc"u / k"tgcnk/g/g"kpvgp kc"uc"etk0kpcn "fg"cgzvtgc"cxgtgc"rtqrktgvctwmwk."nc"43"ock"4223."crtqzkocvix"nc"qtc"2:<22."u/cw"crtqrkcv"ew"wp"cwvqoqdkn"fg"octec"šXC\4328ö."pgkfgpvkLecv"fg"qti cpwn"fg"wtog tktg"rgpcn ."fg"Eqo rnzgwn"urqtvx"

šTg/gtxg"fg"owpe ö."ukvwc"rg""uv0"VtcfpcLtknqt."owp0" Ejk kp w."wpfg.",p"vkorwn"e-pf"okpqtwn"E0F0"vtgegc"rg" n-pi "cwvqoqdkn."R0C0"u/c"crtqrkcv"fg"gn" k."ew"clwvqtw" nwk"N0X0" k"E0N0."n/c"wtcev"ht cv",p"cwvqoqdkn."t rkpfw/n0" În automobil, P.A. l-a lovit pe C.D. în regiunea capului ew"wp"eqtr"eqpvqpfgpv0"Co gpkp -pfw/n"ew"oqctvyc."n/cw" fwu"rg"okpqt",p"u0"Okng vkk"Okk."t/pwn"Kcnqxp k."kpfq/n/cw" cuewpu",pvt/wp"uwduq0"p"cegkc k"/k"R0C0" k"E0N0" k/cw" eqowpkcev"rtkp"vgnghq"mwk"E0U0."vcv n"xkevokg."fgurtg" t rktgc"Lwmwk" k."cogpkp -pfw/n"e /k"xqt"qoqt"eqrkwn." cw"egtwt"uewor tctg"620222"fqnctk"UWC"rgpvtw"gnk-berarea victimei.¹⁶

Considerăm ambele soluții neîntemeiate sub aspect de încadrare juridică a faptei. Aceasta deoarece, prin aplicarea soluției concursului de infracțiuni dintre art.125 alin.(4) și art.116 alin.(2) C.pen. RM în redacția din 1961, instanța a încălcat principiul *non bis in idem*; or, aceeași reținere a fost condamnată de două ori. Indubitabil, căci privațiunea ilegală de libertate se absoarbe de răpire, ca de altfel și conform legii penale în vigoare, iar răpirea constituia o modalitate a acțiunii adiacente a dobândirii prin șantaj a avutului proprietarului. Din aceste considerente, soluția corectă de încadrare trebuia să fie art.125 alin.(4) C.pen. RM în redacția din 1961.

Care este totuși motivația instanței de recurs de a fi reîncadrate acțiunile inculpaților din prevederile art.125 alin.(4) C.pen. RM în redacția din 1961 în cele ale art.164 alin.(2) lit.d), e), f) C.pen. RM în redacția din 2002? Instanța de recurs, în adoptarea deciziei sale din 22.06.2004, argumentează reîncadrarea faptei prin prisma prevederilor art.10 C.pen. RM în redacția din 2002; or, în viziunea instanței, legea nouă prevede o pedeapsă mai blândă, motiv pentru care este incident caracterul retroactiv al legii penale. Pe de parte nu putem fi de acord cu aceste argumente. Potrivit legii penale noi, adică conform Codului penal în redacția din 2002, prototipul dobândirii prin șantaj a avutului însoțită de răpirea proprietarului, rudelor sau apropiaților acestuia este alin.(4) art.189 CP. Prin comparația sancțiunii penale, la momentul pronunțării deciziei din 22.06.2004, dintre art.125 alin.(4) C.pen. RM în redacția din 1961 și alin.(4) art.189 C.pen. RM în redacția din 2002, ne dăm seama că în ambele legi penale limitele pedepsei cu închisoarea sunt identice – de la 10 la 25 ani. Luând în considerație aceste argumente, soluția de încadrare la momentul pronunțării deciziei trebuia să fie art.125 alin.(4) C.pen. RM în redacția din 1961.

De remarcat că abia prin Legea Republicii Moldova pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova, nr.277-XVI din 18.12.2008¹⁷, sancțiunea de la alin.(4) art.189 C.pen. RM a fost modificată

III III III "

Георгий СУЛТ,

" " "

Рецензент: Виктор МОРАРУ,

" с." "*" +

SUMMARY

Ministry of internal affairs works on the detecting of crimes and those who have committed a crime.

"Vjg"cwvjqtkvkgu"qh"vjg"rgpcmv{"ujqwnf"dgikp"vjg"rtqeguu"qh"tguqekcnk/cvkqp"qh"c"eqpxkev"ykvj"vjg"cpcn{uku" of information which is compiled by the organs of internal affairs, who participated in the disclosure and operational-search provision of preliminary investigation of crimes committed by this person.

*Vjku"kpqhtocvkqp"wuwcmm{"epegtpu"vjg"ejctcevgtkvkeu"qh"vjg"eqpxkeval"rgtuqpcnkv{"jku"tgncvkqpujkru"cv" nctig"*dqj"rqukvkg"cpf"pgicvkxg+. "kpvgpvkqpu."gve0"*

Along with the impact on individuals in the process of resocialization the impact on the uwt tqwpfkpi" eqpfkvkqpu"ku"pqv"nguu"ko rqtvcpv0" Vjg"uqekcn"gpcktqpo gpv" qh" eqpxkevu"kp"vjg"qt-gans of the penalty is potentially negative, because it consists mainly of informal relationships.

"Vjg"rtcevekcn"yqtm"qh"vjg"eqwtvu."y jgtg"kv"ku"pgeguuct{"vq"cwvtcev"cykfgt"cwfkpgeg."rnc{u"ci tgcv"tqng"kp"vjg" uwrrtguukpi"qh"vjg"etkog0"Vjku"ncev"rqukvkggn{"eqpvtkdwwvgu"vq"vjg"gfweckvqpcn"cpf"ngicn"ko rcev"qp"vjg"rgqrng" who committed crimes and affects their re-education, and in the future works as crime prevention.

На современном этапе развития общества, в свете приоритета правовых ценностей и прав человека, важное значение уделяется ресоциализации личности.

При определении ресоциализации нужно исходить из того, что процесс ресоциализации – это усвоение человеком индивидуальной системы знаний, норм и ценностей, позволяющих ему функционировать в качестве полноправного члена общества.

В случае, если член общества посягает на охраняемые уголовным законодательством общественные отношения, он совершает преступление, которое является правовым фактом. С момента противопоставления себя обществу, вступления с ним в конфликт, индивид как бы выпадает из общего движения общества, что приводит к нарушению норм, правил, существующих в обществе; личность уже не может существовать в данном обществе в качестве его полноправного члена.

Как показывает практика, выявление преступлений и лиц, их совершивших, в основном осуществляет Министерство внутренних дел Республики Молдова, что является его основной обязанностью.

Чаще всего, термин «ресоциализация» употребляется в связи с деятельностью по исполнению наказаний, альтернативных лишению свободы, наказаний, которых осужденные отбывают в обществе. Пробация рассматривается как уголовный надзор (уголовная опека).

Интерес к службе пробации возникает, в первую очередь, в связи с ее функцией исполнения наказаний.

Согласно Закону Республики Молдова «О пробации», №8-XVI от 14 февраля 2008 года, обязанность по осуществлению ресоциализационных мер принадлежит специализированному органу по пробации, который сотрудничает с органами МВД, прокуратуры, представителями местной публичной власти, органами социальной защиты, учебными заведениями, санитарными, пенитенциарными учреждениями, религиозными организациями, территориальными агентствами по трудоустройству. Специализированный орган обеспечивает организацию и управление деятельности по пробации в Республике Молдова.¹

Основными функциями специализированного органа по пробации являются:

- “предоставление досудебного доклада о клиенте пробации;
- “организация разработки программ коррекции социального поведения и обеспечение проведения превентивных мероприятий;
- “координация исполнения уголовного наказания – неоплачиваемый труд в пользу общества;
- “осуществление надзора в течение испытательного срока за лицами, освобожденными от уголовной ответственности;
- “осуществление надзора за лицами, осужденными условно с испытательным сроком, с отсрочкой исполнения приговора и освобожденных условно-досрочно из тюрьмы;
- “исполнение мер воспитательного характера, установленных судом несовершеннолетним;
- “исполнение наказаний не связанных с лишением свободы;

показание лицам, освобождённым из мест лишения свободы, постпенитенциарной помощи.

Исходя из теоретических исследований и практики применения института пробации в зарубежных странах, учитывая общеевропейские тенденции, которые отслеживаются и системно обобщаются Европейской организацией пробации, куда входит большинство пробационных служб стран Европы, включая постсоветские и постсоциалистические, можно выделить следующие главные функциональные направления применения пробации. Во-первых, подготовка независимых, четко регламентированных по основным позициям докладов (психосоциальных характеристик) о подозреваемых, обвиняемых, подсудимых, осужденных, освобожденных от уголовного наказания или уголовной ответственности с выводами о социальной опасности гражданина, о необходимости, возможности или невозможности применения к нему конкретных мер пробационного характера. Такой доклад, как правило, включает данные об образовании, поведении в семье, на работе, в образовательном учреждении, по месту жительства, в кругу друзей, о состоянии здоровья, о психических и психологических особенностях личности и т.п. Во-вторых, контроль за условно осужденными с освобождением от отбывания наказания, за условно-досрочно освобожденными от уголовного наказания, за осужденными с отсрочкой исполнения наказания и за освобожденными от уголовной ответственности с целью выполнения условий и обязанностей, установленных законодательством и судом. В-третьих, осуществление электронного мониторинга клиентов пробации. В-четвертых, организация процедур примирения и восстановления, реабилитационная деятельность относительно потерпевших и свидетелей. В-пятых, координация программ пробации. В-шестых, оказание консультативной помощи, применение иных средств социально-реабилитационного воздействия для решения проблем, которые способствовали совершению преступления.

В деле пресечения преступности, важное значение играет практическая деятельность судов, где при рассмотрении уголовных дел необходимо использование таких методов работы, как выездное заседание. Это обстоятельство способствует усилению воспитательно-правового воздействия на лиц совершивших преступления, влияет на их перевоспитание и в дальнейшем носит предупредительный характер. При судебном разбирательстве целесообразно конкретно показывать социальное зло подобного поведения лиц совершивших преступления и каковы его последствия.

Проведение выездных заседаний способствует привлечению широкой аудитории, охватывая значительный круг граждан.

Несомненно, велико профилактическое значение выездных заседаний суда, с учетом расширения гласности и целенаправленной профилактической работы.

Изучение судебной практики свидетельствует о том, что еще встречаются случаи, когда в приговоре или в обвинительном заключении отмечается факт совершения преступления несовершеннолетним «совместно с не установленными по делу лицами».

В целях расширения профилактического влияния судебной деятельности, законом предусмотрена такая мера, как вынесение частного определения. Этот документ играет важную предупредительную роль, поскольку обращает внимание государственных органов, общественных организаций и должностных лиц на установленные по делу причины и условия, способствовавшие совершению преступления. В частных определениях по рассматриваемой категории дел суды указывают на необходимость устранения обстоятельств, способствовавших вовлечению, нейтрализации факторов, в свое время отрицательно повлиявших на вовлечателя, а также на необходимость дальнейшего совершенствования работы правоохранительных органов и т.п. Контроль за исполнением частных определений в основном осуществляется судьей.

Как известно, наиболее широко, комплексно, предупредительной работой по каждому конкретному преступлению занимаются органы уголовного преследования, которые в соответствии с законом составляют представление в те или иные организации, предприятия и учреждения о причинах и условиях, способствующих совершению преступления. Между тем, частные определения суда не должны дублировать уже изложенные обстоятельства в представлении, составленном офицером по уголовному преследованию.

Для данной категории дел характерно наличие нескольких обстоятельств, в той или иной степени повлиявших на нарушителей и толкнувших их на преступный путь. Значит, суд должен обратить особое внимание на те причины и условия, которые не усмотрены офицером уголовного преследования, по которым не направлено представление.

Иными словами, частное определение как бы подводит итог профилактическим мерам в ходе судебного процесса и намечает программу после-судебной профилактики.

Уголовное наказание имеет значение не только в деле пресечения преступности, но и как предупредительный фактор, способствуя перевоспитанию лиц, уже совершивших преступления.

Таким образом, предупредительная деятельность органов внутренних дел, прокуратуры и суда – основное, магистральное направление профилактики преступлений.

Однако следует подчеркнуть, что особенность эта дополняется обязательным и самым широким участием в такой деятельности общественности. В нынешних условиях становления новых общественно-экономических отношений роль общественности в предупреждении преступности имеет огромное значение. Эта деятельность должна быть направлена на взаимодействие с правоохранительными органами, на разработку и осуществление комплексных и локальных программ предупреждения преступности.

Поэтому в подавляющем большинстве случаев реализацию уголовно-правовых отношений начинают органы внутренних дел на местах.

Результативность процесса ресоциализации зависит от многих условий, однако этот процесс должен быть непрерывным и условно его можно разделить на три этапа:

- 1) период с момента выявления лица, совершившего преступление, до вынесения приговора;
- 2) период отбывания наказания;
- 3) период с момента отбытия наказания до погашения судимости.

Основной объем работы на первом этапе осуществляется органами внутренних дел на местах. Здесь особенно важно полное и всестороннее изучение личности преступника.

Большое значение имеет как сам факт быстрого раскрытия преступления, выявления всех обстоятельств дела и применения к лицу, совершившему преступление, соответствующих мер, так и проведение оперативно-розыскных мероприятий, направленных на добровольный отказ от доведения преступления до конца, на предотвращение вредных последствий деяния, на добровольное возмещение нанесенного ущерба и т. д.

Второй этап ресоциализации начинается с момента применения судом санкции уголовно-правовой нормы и назначения виновному конкретного наказания, и мы будем рассматривать его применительно к такому наказанию, как лишение свободы, поскольку оно является самым строгим видом государственного принуждения.

В ходе его реализации наиболее ярко видна роль сотрудников правоохранительных органов в ресоциализации преступников. Он считается основным этапом процесса ресоциализации преступников, так как при исполнении наказания в виде лишения свободы наиболее ярко проявляется единство карательных и воспитательных элементов.

Процессу исправительного воздействия способствует дифференциация исполнения наказания, в результате которого к разным категориям преступников применяется различный объем карательного воздействия. Воздействие зависит от характера и степени общественной опасности осужденных, от совершенных ими преступлений и от их про-

шлой преступной деятельности, а воспитательная работа с ними строится с учетом типологических особенностей их личности – степени социально-педагогической запущенности, возраста, направленности антиобщественной установки и др.²

При организации процесса ресоциализации, органы исполнения наказания должны, во-первых, ставить перед собой реальные цели, во-вторых, учитывать результаты деятельности в этом направлении других органов и должностных лиц.

Как уже отмечалось, вряд ли можно согласиться с установкой о том, что система уголовной юстиции, тем более такая ее подсистема как органы по исполнению наказаний, в полном объеме могут решить задачу превращения преступника в активного и сознательного члена общества.

Органы по исполнению наказаний должны начинать обеспечение процесса ресоциализации осужденного с анализа информации, собранной органами внутренних дел на местах, которые участвовали в раскрытии и в оперативно-розыском обеспечении расследования преступлений, совершенных данным лицом.

Эта информация, как правило, касается характеристики личности осужденного, его связей (как положительных, так и отрицательных) на свободе, его намерений и т. д.

Наряду с воздействием на личность в процессе ресоциализации важно воздействовать и на окружающие условия. В исправительных учреждениях социальная среда осужденных носит потенциально негативный характер, так как в ней складываются главным образом неформальные отношения.

Характер этих отношений обусловлен совместным пребыванием в специфических условиях лиц, у которых преобладают антиобщественные взгляды, то есть „среда в своей первооснове носит потенциально негативный характер и чревата возможностями отрицательного влияния”.³

При изучении личности осужденного органы по исполнению наказаний должны прогнозировать каким образом он будет реагировать на новую среду и как это отразится на его поведении. Такую информацию следует передавать в службы, непосредственно занимающиеся психолого-педагогической деятельностью.

Это позволит им наметить необходимые мероприятия по контролю за осужденными.

Адаптация осужденных к условиям в органах по исполнению наказаний является частью ресоциализации. Полная адаптация осужденного к существующей там обстановке может отрицательно влиять на эффективность процесса ресоциализации.

Другими словами, полностью адаптироваться к тем условиям – значит усвоить и принять те негативные позиции, существующую там систему ценностей, то есть поддаться негативному влиянию.⁴

В данном случае можно говорить о продолжении процесса ресоциализации. Поэтому, чем успешнее пройдет адаптация личности к условиям исправительного учреждения, тем труднее будет процесс ее реадаптации к условиям жизни на свободе.

Как это ни парадоксально звучит, однако следует отметить, что для более эффективного протекания процесса ресоциализации преступников более всего выгодна их неполная адаптация к условиям лишения свободы, а еще благоприятнее – их формальная адаптация.

Признание осужденного в совершении преступлений, оставшихся нераскрытыми, свидетельствует о том, что он подготовлен к психолого-педагогическому воздействию исправительно-воспитательного характера.

Эффективность процесса ресоциализации зависит и от того, насколько правильно будет проведена работа по подготовке осужденных к освобождению.

Как показывает практика, человек, отбывший наказание в местах лишения свободы, не всегда может адаптироваться к новым условиям, что иногда является причиной совершения им различных правонарушений. Это происходит потому, что осужденный был недостаточно хорошо подготовлен к освобождению.

Адаптация освобожденных к новым условиям связана с решением множества вопросов, преодолением различных трудностей, а порой и целенаправленного негативного влияния со стороны старых преступных связей.

Социальная адаптация считается успешной, когда социально полезные связи освобожденного установлены в основных сферах жизнедеятельности и не имеют существенных отклонений.

Нормально адаптированный освобожденный порывает связи с преступной средой и с другими лицами, чье поведение характеризуется как антиобщественное, не злоупотребляет алкоголем, не допускает правонарушений.

Основными проблемами в сфере социальной реадаптации лиц, отбывших наказание являются: благополучная обстановка в семье, в кругу родственников, а также друзей, знакомых, соседей, наличие жилья, постоянного места работы, регистрации по месту жительства, участие в общественной работе, полезное проведение досуга, повышение общеобразовательного и культурного уровня, профессиональная ориентация и т. д.

В большинстве случаев, у бывшего осужденного складываются напряженные отношения с окружающими; как правило, он наталкивается на стену неприятия и равнодушия.

Из всех рассмотренных факторов, способствующих социальной реадаптации бывших заключенных, нет ни одного, который сколько-нибудь полно реализуется в нашем государстве.

Анализ статистики наглядно выявляет остроту затронутой темы. Незамедлительно требуются специальные меры законодательного порядка и, в первую очередь, гарантирующие соблюдение прав отбывших уголовные наказания, обеспечивающие изменение форм и направленности профилактической работы. В этой связи есть, наверное, смысл обратиться к опыту прошлых лет, в частности, широко использовать деятельность различных социальных служб (сестер социальной помощи), инспекций, патронажных (попечительских) служб. Важно освободить полицию от несвойственных ей функций в работе с трудновоспитуемыми. Все учреждения, где перевоспитываются осужденные, должны обрести гражданского хозяина. Сокровенными делами этой возрастной категории надобно заниматься психологам, педагогам, социологам, психиатрам, а не тем, кто представляет карающую десницу и кто вряд ли может рассчитывать на доверительное отношение со стороны подопечных.

Хотя и с трудом, но в стране все же создаются и начинают действовать центры, фонды, движения, комитеты, цель которых – не оставлять без всесторонней общественной заботы наших заблудших сынов и дочерей, облегчить всем искупившим вину возвращение к нормальной жизни. Словом, становится необходимым осознание остроты проблемы, ее масштабов и возможных последствий.

В качестве новых подходов предлагается в отношении ряда категорий освобожденных организовать, через центры социальной адаптации, патронаж (данная форма социального контроля несколько строже общественного наблюдения, но значительно мягче административного надзора), в случаях, когда отсутствует необходимость жесткого контроля за поведением индивида. В то же время за лицами, которые не подпадают под административный надзор, не встали на путь исправления во время отбывания наказания или нарушают правопорядок после освобождения от наказания, также по инициативе Совета центра социальной адаптации и под его контролем, следует организовать общественное наблюдение.

Общественными являются миротворческие усилия церкви, ее вклад в восстановление и учреждение общечеловеческих норм и ценностей. Представляется, что речь идет не о религиозных объединениях как коллективном субъекте центра социальной адаптации, а об участии в работе центра верующих и религиозных деятелей в качестве отдельных лиц.

Сложный процесс ресоциализации, перевоспитания и возвращения в общество лица, совершившего преступление, начавшийся на первом его допросе органом уголовного преследования, заканчивается после его полной адаптации к условиям нормального существования в нормальной социальной среде.

Успех адаптации зависит, по крайней мере, от трех групп факторов.

К первой группе относится личность самого освобожденного: его мировоззрение, черты характера, темперамент, интеллект, мораль, правосознание, этика, нравственность, образование, специальность, трудовые навыки и т. д.

Ко второй – условия внешней среды, окружающей личность освобожденного: наличие жилья, прописки, семья и взаимоотношения с ней, работа, удовлетворенность ею и взаимоотношения с трудовым коллективом, отношения с членами малых групп, в которые освобожденный входит по месту работы, жительства и т. п., тактика работников милиции, которые осуществляют надзор.

К третьей группе относятся условия, в которых находился осужденный и которые сказываются на его поведении в первые месяцы свободы: организация трудового процесса, структура коллектива осужденных, срок пребывания в пенитенциарных учреждениях, учеба, воспитательное воздействие администрации, структура малых групп, в которые входил осужденный.

Социальная реадaptация возможна только в случае, если будет сопровождаться:

- 1) включением человека в сферу труда (учебы);
- 2) установлением здоровых семейных отношений (и в родительской, и в своей семье);
- 3) восстановлением коммуникативных общественных связей;
- 4) укреплением системы нравственных ценностей как регулятора социального поведения.

Профессиональная реадaptация состоит из множества компонентов: поиск работы или выбор профессии, проблема производственного адаптирования, степень удовлетворенности своим трудом как фактор закрепления на рабочем месте и т. д. Согласно данным проводимых социологических опросов, большая часть побывавших в заключении работала, некоторые учились.⁵

Почти половина из них сталкивались при трудоустройстве с серьезными препятствиями, хотя значительное число молодых людей владели той или иной профессией.

Главной причиной отказа использовать их рабочие руки чаще всего называлась судимость. К сожалению, общество в лице конкретных его представителей вместо того, чтобы позаботиться о тех, кому особенно сложно сориентироваться в непростой нынешней ситуации, подчеркивает их гражданскую ущербность, подвергает, быть может, еще более жестокому наказанию, способствует, по сути, распространению тунеядства, являющегося почвой для рецидивной преступности.

Выбор определенного предприятия, организации для части опрошенных проходил под влиянием друзей, родителей или по направлению службы занятости. То, что лишь 7 из 10 из них пришли на новое место работы, так как им нравилась будущая

профессия, и почти все указали на безвыходность своего положения, говорит, с одной стороны, об ограниченной возможности выбора, с другой же – об отсутствии особой заинтересованности в труде.

Воспроизводство нормальных семейных отношений также является важным фактором успеха или неудачи социальной реадaptации. Подавляющее большинство освобожденных стремится вернуться в семью. От того, как встретят родные, как сложатся взаимоотношения, во многом зависит их дальнейшая судьба.

По мнению некоторых исследователей, преступное поведение молодежи не находится в тесной взаимосвязи с такими аспектами как образование или квалификация родителей, структурная неполноценность семьи, материально-бытовые условия жизни. Все это обретает значение в связи с социально-психологической атмосферой в семье – ее нравственными и правовыми взглядами, установками, ценностными ориентациями. Молодые правонарушители, возвращаясь в родительский дом, зачастую встречаются с той же житейской обстановкой, которая, так или иначе, способствовала их противозаконным поступкам.

Если же учесть, что, до заключения, отношения в этих семьях были в основном напряженные, а порой и конфликтные, то нетрудно предположить, что условия реадaptации вряд ли будут благоприятными.

Воссоздание нормальных коммуникативных связей – еще один из важнейших процессов реадaptации бывших заключенных, установление бесконфликтных отношений в обществе. Поиск общения чаще ведется в знакомой среде, где легче ориентироваться, получать информацию, находить сочувствие.

Заметим, что около 70% освобожденных вновь попадают в то социальное окружение, которое в свое время пагубно воздействовало на них.⁶ Вот почему от того, как сложатся отношения между ними и государственными структурами, призванными оказывать им содействие и осуществлять социальный контроль, зависит многое.

Между тем, повсеместное отсутствие специальных учреждений, центров, которые занимались бы реадaptацией отбывших уголовные наказания, создает парадоксальную ситуацию – забота об их благополучии возложена на карательные органы. Практически все молодые люди после выхода на свободу берутся на учет органами внутренних дел.

При этом формы контроля не отличаются разнообразием: посещения на дому, беседы. Целесообразность подобной превентивности вызывает серьезные сомнения, ибо ставит всех без исключения освободившихся в положение подозреваемых, создает почву для досужих обывательских толков и пересудов, хотя вполне оправданной сия мера выглядит как по отношению к рецидивистам или осужденным условно, так и к злостным нарушителям режима в период

